

NORDAMERIKA

GEOGRAFISK OCH STATISTISK

HANDBOK

FÖR

AMERIKAS SVENSKAR

UTARBETAD AF

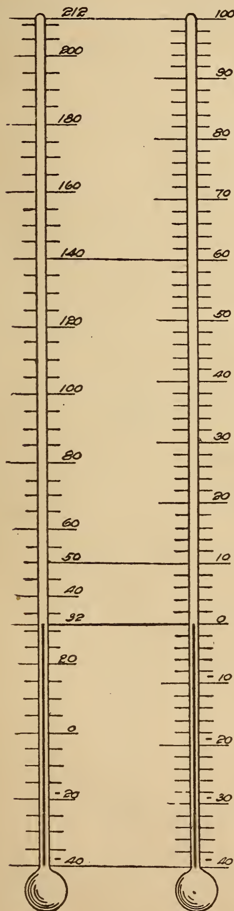
OLOF A. NILSSON

NEW YORK
THE MIMER PRESS
1904

Svenska Amerikanska Boktryckeriet, 424 Atlantic Ave., Brooklyn.

Fahrenheit   Celsius

Jämförelse emellan Fahrenheits och Celsius Termometrar.

Den i Amerika vanligen använda termometern, Fahrenheits, är graderad, så att vattnets fryspunkt är vid +32°, och dess kokpunkt vid normalt lufttryck vid +212°. Vidstående figur visar förhållandet mellan denna och den i Sverige brukliga Celsius Termometern.

Jämförelse mellan Förenta Staternas och i Sverige brukliga mått-, vikt- och myntsystem.

Längdmått.

1 eng. fot — 12 tum — 0,3048 meter.
1 meter — 3,281 eng. fot — 39,37 tum.
1 eng. fot — 1,027 sv. fot.
1 sv fot — 0,974 eng. fot.
1 eng. mil — 5280 fot — 1,609 kilometer.
1 kilometer — 3283 eng. fot — 0,6214 mil.
1 eng. mil — 0,1506 gammal sv. mil.
1 gammal sv. mil — 6,643 eng. mil.

Ytmått.

1 eng. kv.-fot — 0,09290 kv.-meter.
1 kv.-meter — 10,764 eng. kv.-fot.
1 acre — 0,4047 hektar.
1 hektar — 2,471 acres.
1 acre — 0,82 tunnland.
1 tunnland — 1,22 acres.
1 eng. kv.-mil — 640 acres — 2,590 kv.-kilometer.
1 kv.-kilometer 100 hektar — 0,3861 eng. kv.-mil.

Rymdmått.

1 U. St. gallon * — 231 kubiktum — 3,785 liter.
1 liter — 0,2642 U. St. gallon.
1 bushel — 0,353 hektoliter.
1 hektoliter — 2,838 bushel.
1 kubikyard — 0,7646 kubikmeter.
1 kubikmeter — 1,308 kubikyard.

Vikt.

1 avoirdupois (vanligt) pound — 0,4536 kilogram.
1 kilogram — 2,205 avoi. pounds.
1 long ton — 2,240 pounds — 1,016 metriskt ton.
1 metriskt ton — 0,9842 long ton.
1 short ton — 2000 pounds — 0,9072 metriskt ton.
1 metriskt ton — 2,2046 short ton.

Mynt.

1 dollar ($) — 100 cents (c) — 3,73 kr.
1 krona — 0,27 dollars.
1 eagle — 10 dollars, innehåller 15,046 gram fint guld.
1 20-kronostycke innehåller 8,0645 gram fint guld.

---

* 1 Br. imperial gallon — 277,3 kubiktum — 1,2 U. S. gallon — 4,547 liter, användes i Canada.

INNEHÅLL:

I.

Nordamerikanska fastlandet.

A. Geografiska hufvuddrag.

Form och storlek. — Såsom synes af kartan har den Nordamerikanska kontinenten formen af en triangel, i hvars sidor bukter, fjordar och vikar gjort talrika inskärningar. Trenne världshaf, *Ishafvet* i norr, *Atlantiska hafvet* i öster och *Stilla hafvet* i väster, begränsa hvar sin af triangelns sidor och kringflyta densamma nästan helt och hållet, så att endast det smala *Panamanäset* i söder sammanbinder Norra och Södra Amerika. Nordamerika ligger mellan 34° och 168° n. long. från Greenwich, och har en största vidd af ungefär 3300 mil. Från dess längst i norr utskjutande udde, *Boothia Felix*, (72° n. lat.) till Mexikos sydligaste del (15° n. lat.) är i det närmaste 4000 mil. Nordamerikas ytinnehåll är omkring 7,730,000 kvadratmil.

Kustlinjer. — Ishafvets största inskärning på nordkusten är *Hudsonviken*, som sträcker sig söderut in i fastlandet till nära 50° n. lat. I nordväst intränger Atlanten med den långa och smala *St. Lorenzoviken*. Dessa båda vikar omsluta den stora, ännu föga undersökta, halfön *Labrador*. För öfrigt utmärker sig den norra delen af ostkusten och en stor del af nordkusten för talrika vikar och fjordar med utanför liggande klippiga och sönderslittrade öar. Söder om New York är kusten flack och lågländ, och de hafsarmar och vikar, som här finnes, äro grunda och af jämförelsevis liten utsträckning. Söder om halfön Florida gör Atlanten en väldig inbuktning mellan Nord- och Sydamerika, som åter af Västindiens öar och halfön *Yucatan* delas i tvenne delar, *Karaibiska hafvet* i söder och *Mexikanska viken* i norr. Den senares kuster äro, liksom Atlantens, flacka och lågländа. De Västindiska öarne (*Bahamaöarne* samt *Stora* och *Små Antillerna*) ligga i en båglinje mellan Florida och Sydamerikas kust och kunna sägas utgöra en andra förbindningslänk mellan Nord- och Sydamerika.

Amerikas västkust har delvis samma karaktär som den östra. Norr om 48° lat. är den sönderskuren af talrika fjordar med brant stupande sidor och utanför liggande skärgårdar, häri visande en påfallande likhet med Norges kust. Söder härom har västkusten däremot endast få inskärningar. Den största af dessa är den långsmala *Californiaviken*, som skiljer halfön *Lower California* från fastlandet. Norr om denna hafsarm utgör *San Franciscoviken* den enda inskärningen af någon betydenhet, hvarför denna helt naturligt kommit att utgöra läget för västra Nordamerikas viktigaste stad,

San Francisco. Nordamerika har en kustlinje af omkring 27,700 mil; däraf kommer på Atlanten 13,700, på Stilla hafvet 10,500 och på Ishafvet 3,500 mil.

Topografiska hufvuddrag. — Det sålunda begränsade landets ytformer förete följande stora hufvuddrag. De östra och västra kusterna begränsas båda af bärgskedjor. I öster sträcka sig dessa bärgskedjor, här och där afbrutna, från Alabama till Grönland, i väster räcka de från Alaskas halfö till Mellanamerika. I sin södra del öfvergå de senare i Mexikos och Mellanamerikas högslätter. Mellan bärgen och de angränsande hafven ligga jämförelsevis smala bälten af slättland. Fastlandets hufvuddel utgöres dock af ett väldigt slättland, som utbreder sig i fördjupningen mellan de östra och de västra randbärgen och sträcker sig från Hudsonviken i norr till Mexikanska viken i söder. Södra halfvan af detta slättland utgöres af den stora *Mississippidalen.* Den norra delen upptages af flera olika flodsystem, hvilka flyta ut i Ishafvet och Atlanten; af dessa äro *Mackenzie-* och *St. Lorenzofloderna* de viktigaste.

Klippbärgssystemet. — Under denna benämning sammanfattas den rad af väldiga bärgskedjor, som utgöra Nordamerikas västra bärgland, och hvilka som förut nämnts sträcka sig genom landets hela längd från norr till söder. Denna "kontinentens ryggrad" har sin största bredd i 40° lat. och afsmalnar därifrån emot sin afslutning i Alaskabärgen vid 63° lat. samt mot sin södra begränsning i Mexiko vid omkring 18° lat. I öster är gränsen mot det stora slättlandet tydligt markerad, i väster går bärglandet i allmänhet nära eller alldeles intill kusten. Den östligaste af dessa bärgskedjor, de

egentliga Klippbärgen, drager sig från Brittiska Nordamerika ofvanför 60° n. lat. i sydlig riktning genom Montana, Idaho, Wyoming och Colorado, tills den möter Sierra Madrebärgen, som från New Mexico sträcka sig genom största delen af den Mexikanska republiken. Af de väster härom liggande bärgskedjorna äro de viktigaste *Sierra Nevada* i Californien och *Cascadebärgen* i Oregan och Washington, hvilka fortsättas i *Kustbärgen* (*"the Coast Range"*) i Brittiska Nordamerika. Till dessa höra *St. Elias alperna* och *Alaskabärgen* längst i norr; de senares högsta topp, *Mt. McKinley* (60° 30' n. lat.), ligger 20,464 fot öfver hafvet och är den högsta punkten på den Nordamerikanska kontinenten. I söder resa sig Mexikos vulkaner till nästan lika stor höjd.

Hela detta område, Nordamerikas västra bärgland, företer en mångfald af växlande former och typer. Typiska alptrakter utgöra de snöhöljda Selkirkbärgen och St. Elias alperna i norr, i hvilka finnas vidsträckta glacierer. Bland Cascadebärgen i Oregon och Washington såväl som bland Mexikos sydligare bärgskedjor höja sig stora vulkaniska toppar. Vidsträckta högslätter af vulkaniskt ursprung finnas i Arizona, Utah och New Mexico såväl som i Idaho och Washington. Dessa högslätter äro sönderskurna af klyftor, s. k. "canyons" af stundom flere tusen fots djup, bland dessa är *Colorado canyon* den mest ryktbara.

Det stora slättlandet. — Från Klippbärgens fot, där det har en höjd öfver hafvet af ungefär 5,000 fot, utbreder sig, med en långsam sluttning mot öster, det stora Amerikanska slättlandet. Det har sin största vidd mellan 35° och 55° lat., och afsmalnar i norr därigenom

att sjöområdet i öster och bärglandet i väster draga sig emot hvarandra. I söder öfvergår slättlandet i Mexikanska vikens kustbälte. Förutom de mindre höjder och dalar som karakterisera det vidsträckta slättlandets ytformer, uppträder i Dakota en skogbeväxt bärggrupp, känd under namnet "*the Black Hills*" (Svarta kullarne). En annan bärgshöjd, "*the Ouachita ridge,*" uppträder å slättlandet i Arkansas vid uugefär 35° lat.

Ett område med så stor utsträckning i norr och söder företer helt naturligt stora olikheter i klimatet. Längst i norr förhindrar kölden all växtlighet. Mellan 50° och 60° n. lat. är landet mestadels skogbeväxt. Söder härom saknas i den västra torra delen af slätten i allmänhet skog.

Appalachiansystemet. — De bärgskedjor som tillsammans bilda det stora slättlandets östra randbärg, eller Nordamerikas östra högländer, benämnas med ett gemensamt namn "*the Appalachians.*" Parallelt med hvarandra och med Atlantiska kusten sträcka de sig från Alabama till New Foundland och Grönland. Jämförda med Klippbärgen äro de af obetydlig höjd och utsträckning, och resa sig ingenstädes 7,000 fot öfver hafvet. I södra delen ligger (i North Carolina) *Black Mountain*, hvars högsta punkt *Mt. Mitchell* är 6,688 fot och den högsta bärgstoppen i Nordamerika öster om Klippbärgen. Därnäst i vikt, hvad höjden beträffar, komma "*White Mountains*" i New Hampshire (43° lat.) Dessa bärg äro rika på mineral, i synnerhet stenkol och järn, och utgöra därför en af de viktigaste förutsättningarne för Förenta Staternas industri.

Sjöområdet och den Laurentiska platån. — I kontinentens nordöstra del utbreda sig i en båglinje,

med Hudsonviken som medelpunkt, en rad ofantliga insjöar. De viktigaste af dessa äro de fem stora sjöarne, *Lake Superior* (*Öfre sjön*), *Lake Huron*, *Lake Michigan*, *Lake Erie* och *Lake Ontario*, som ligga på gränsen mellan Förenta Staterna och Canada. De uttömma sitt vatten i Atlanten genom den i nordost flytande, breda och praktfulla St. Lorenzofloden, och bilda med den senare en vattenväg af ofantlig vikt för den inre samfärdseln. I nordöstlig riktning från Lake Superior fortsättes sjöbältet af sjöarne *Winnipeg*, *Saskatchewan*, *Athabasca* samt *Stora Slaf* (*Great Slave*) och *Stora Björnsjön* (*Great Bear Lake*), hvilka tillsamman med en mångfald af mindre vattensamlingar göra denna trakt till en af världens sjörikaste regioner. Det af detta sjöbälte begränsade området utbreder sig i hästskoform kring Hudsonviken från Labradors östkust till ishafvet i norr och kallas *Laurentiska höglandet* (the Laurentian plateau). Det saknar större höjder, och dess talrika sjöar äro af oregelbunden form samt förenade genom ett nät af i alla riktningar rinnande floder.

Istiden. — Ett skede i jordens historia, som haft viktiga följder, och som därför här torde böra i korthet omnämnas, är den s. k. istiden. Under denna period var hela norra delen af Nordamerika betäckt af is, på samma sätt som, i vår tid, en stor del af Grönland ligger begrafven under ett ofantligt istäcke. Liksom förhållandet är med nutidens glacierer, befann sig denna is i ständig, om än långsam, rörelse från norr till söder. Istäckets sydliga rand afsmältes, efterhand som isen ifrån norr trängde ned, och det bildade vattnet sökte sig utlopp till hafvet. Under en inträdande mildare

period började isen afsmälta fortare än den hann bildas, därigenom drog sig istäcket längre och längre i norr och försvann slutligen nästan helt och hållet.

Denna inlandsis påvärkade de då befintliga ytformerna på så sätt, att den, under sin rörelse öfver den underliggande ojämna bärggrunden, afnötte och afjämnade densamma, och afsatte det genom afnötningen bildade lösa materialet på andra ställen. Det är på grund af denna isens nötning som Nordamerikas nordöstra del, det Laurentiska höglandet, till stor del utgör en ofruktbar ödemark. Söder och väster härom hade däremot isen en motsatt invärkan. Under smältningstiden bildades här ofantliga insjöar (af hvilka de nuvarande sjöarne blott äro obetydliga lämningar), emedan på grund af landets lutningsförhållanden vattnet ej kunde afrinna förrän isen nedsmält så mycket, att aflopp bildades till Hudsonviken. Det i isen befintliga, fint fördelade, materialet afsatte sig å sjöbottnarne, och då vattnet afrunnit, bildade de senare jämna prärier med en ytterst fruktbar jordmån. Detta område är i synnerhet lämpadt för hveteodling.

Klimat. — Nordamerikas klimat utmärker sig i allmänhet genom en skarpare motsats mellan köld och värme samt en betydligt lägre medeltemperatur än den som förefinnes i motsvarande delar af Europa. Medan sålunda sommarhettan är lika intensiv i Förenta Staterna som på samma breddgrader i Europa, är vinterkölden i t. ex. New York lika sträng som å på Europeiska kusten 20° längre i norr liggande punkter. Den förnämsta orsaken till denna anmärkningsvärda skillnad, ligger i hafs- och luftströmmarnes invärkan. Nord-

västra Europa uppvärmes dels af de från sydväst kommande varma vindarne, dels af de i samma riktning flytande hafsströmmarne (Golfströmmen), hvilka båda uppkomma i de heta eqvatorialtrakterna. *Golfströmmen* följer Nordamerikas ostkust så långt i norr som till Cape Hatteras, där den tränges från kusten af en kall hafsström, som genom Baffinsviken tränger sig ned från nordpolstrakterna. Å andra sidan uppvärmes Amerikas västkust af en varm hafsström i Stilla hafvet hvilken utgör en motsvarighet till Atlantens Golfström. Denna, som kallas *Kuro Siva* eller *Japanska strömmen*, kommer från Japan och ledes af Nordamerikas västkust söderut längs Oregon och Californien.

Bärgens läge och riktning utöfva ett stort inflytande på klimatet. Ett stort område i den västra delen af Förenta Staterna är helt och hållet eller i det närmaste rägnlöst, emedan bärgen förhindra de med fuktighet mättade vindarne från Stilla hafvet att intranga i landet. Det stora slättlandet mellan de östra och västra bärgskedjorna tillåter de skarpa vindarne från norr att under vintern obehindradt svepa de sydligaste delarne af Förenta Staterna såväl som Mexikos östra kust. Såsom en följd häraf fryser stundom vattnet vid Mississippis mynning (26° n. lat.) och till och med i Texas sydligaste del har en köld $+9°$ F. iakttagits. I det på ungefär samma latitude som Nilflodens delta liggande Florida förstördes vintern 1885—86 en stor del af apelsinträden genom frost.

De stora hafsarmarne i norr och söder, Hudson- och Mexikanska vikarne, såväl som de stora sjöarne hafva äfven stort inflytande på klimatförhållandena. Utom det att sjöarne utjämna temperaturen, äro de alla källor

till fuktighet under sommarmånaderna, då denna är som mest behöflig. Det är till stor del af denna orsak som Nordamerikas prärier, norr och öster om kontinentens torra område, erhålla tillräckligt rägn för gräsväxt.

B. Upptäckt och kolonisering.

De nordiska vikingarne, förfäderna till de nuvarande skandinaviska folken, voro under den äldre medeltiden allmänt ryktbara för sina krigiska bedrifter och i synnerhet sina djärfva sjöfärder. Under dessa, om otrolig kraft och uthållighet vittnande sjöresor, upptäckte och befolkade de — bland andra länder — Island, Grönland och Nordamerika.

Amerika upptäcktes på våren 1000 af isländaren Leif Eriksson då han, stormdrifven på en resa från Norge till Grönland, kom till ett nytt land med vildt växande vin som han därför kallade Vinland. På hösten kom han åter till Grönland, där hans berättelse om det nyupptäckta landet väckte lifligt intresse, och gaf anledning till flera färder i afsikt att närmare undersöka och om möjligt kolonisera Vinland. De länder, som under dessa färder besöktes voro Hälleland och Markland, hvilka med all säkerhet torde hafva varit Labrador och New Foundland samt Vinland, antagligen halfön Nova Scotia. Kolonisationsförsöken misslyckades emellertid, och så småningom föllo nordbornas upptäckt i glömska.

Amerikas första upptäckt var således egentligen en tillfällighet, och det samma kan äfven sägas hafva varit förhållande det med Columbi upptäckt 500 år senare. Den indirekta orsaken var det alltjämt växande intresse för Indien och öfriga Österns länder, som under medeltidens senare del framträdde i Europa. Detta intresse hade sin hufvudsakliga grund däri, att de rikedommar, silke, ädelstenar, kryddor etc., som då hade det största handelsvärdet, kommo från Östern. Dessa dyrbara men föga skrymmande varor fördes öfver Asien af karavaner eller genom Röda hafvet till Egypten och nådde därigenom Medelhafvets hamnar. Genom denna handel i österländska produkter förvärfvade Venedigs och Genoas köpmän stora rikedomar, och sjöfarten i dessa företagsamma republiker nådde en hög utveckling.

Handeln med Österlandet försvårades emellertid i hög grad af de fientliga Turkarne, som vid denna tid voro herrar öfver både västra Asien och Egypten, och på 14-hundratalet började därför de kristna nationerna kring Medelhafvet att söka efter en annan väg till Indien. Portugiserna gjorde talrika sjöfärder för att söder om Afrika uppnå detta mål. Redan innan de lyckats häri, framträdde dock en annan tanke, hvilken genom sin djärfhet väckte stor förvåning och därför äfven stötte på stort motstånd. Utgående från det redan då ej längre bestridda antagandet af jordens klotform, föreslog en italiensk naturforskare, Paul Toscannelli, att uppnå det efterstráfvade Indiens (eller öfverhufvud den gamla världens) östliga rand genom att segla rakt i väster.

Denna idé upptogs af Columbus och braktes af honom i fullbordan. Efter många svårigheter erhöll han

af det spanska konungaparet medel till en upptäcktsresa, och den 3 Augusti 1492 seglade han från den lilla hamnstaden Palos med en flotta af tre små fartyg. Den 12 Oktober samma år (21 Okt. nya stilen) landsteg han på Bahamaöarne.

Möjligen anade redan Columbus, att det land han funnit icke var en del af det eftersträfvade Indien, i alla fall lade hans efterföljares upptäckter snart i dagen att Amerika var en ny världsdel. Spanjorerna slogo sig först ned på Västindien och utbredde sig — under ifrigt sökande efter ädla metaller — å fastlandet från Florida söderut genom Mexiko och Sydamerika. Följande Spanjorers och Portugisers föredöme började snart Engelsmän och Fransmän att företaga upptäcktsfärder till Amerika. Redan år 1497 gjorde John Cabot den första resan från England, och han var antagligen den förste Europé, som berörde Amerikas fastland efter Columbi upptäckt. Franska fiskare besökte i början af sextonde århundradet New Foundlands fiskrika trakter. I deras spår följde fransmannen Cartier, som åren 1533—43 undersökte St. Lorenzoviken. Det dröjde dock ett århundrade, innan dessa nationer fattade fast fot i Amerika. År 1608 grundades Quebec af fransmännen och några år senare, 1642, Montreal.

Det första engelska koloniseringsförsök, som krön tes med framgång, gjordes 1607, då Jamestown grundades vid Chesapeakeviken i Virginia. År 1634 grundlade Lord Baltimore kolonien Maryland norr om Virginia, därefter följde Charleston i North Carolina 1670 och Georgia 1732. Dessa utgjorde tillsammans den södra gruppen af Englands kolonier.

Af långt större vikt för Amerikas framtida öden skulle emellertid de nybyggen blifva, som vaxte upp längre i norr, och som gemensamt benämnas Nya Eng

land kolonierna. Början till dessa skedde år 1620, då ett litet antal fattiga familjer, drifna från England af religionsförföljelser, landstego på kusten af Massachusetts och grundade ett nybygge, hvilket de kallade Plymouth. En andra koloni grundades 1629 vid Salem, och påföljande år slogo sig ett stort antal nybyggare ned på den plats, där nu staden Boston ligger. Härifrån utbredde sig nybyggarne i den rika Connecticut-floddalen och grundade Hartford, New Haven m. fl. städer.

Dessa goda menniskor — barn af sin tid — förtryckte olika tänkande med samma nit som det, för hvilket de själfva varit utsatta af den Engelska statskyrkan. Såsom en följd häraf blef Roger Williams, en ung präst, som ej hyllade samvetstvång, fördrifven från deras kolonier och sökte skydd bland Indianerna. Tillsammans med några få liktänkande lade han 1636 i Providence, Rhode Island, grunden till en ny koloni, i hvilken religionsfrihet utgjorde hörnstenen. Denna befolkades till en början hufvudsakligen af från de öfriga kolonierna fördrifna baptister.

Ännu en koloni hade de Engelska religionsförföljelserna till följd, den af den ädle William Penn grundade kväkarkolonien Pennsylvania med Philadelphia som hufvudpunkt. Kväkarne eller Vännerna voro flitiga och sparsamma, och denna koloni åtnjöt en jämn tillväxt. Ett stort antal af genom det trettio-åriga kriget utarmade tyskar fann här en fristad.

Driffjädern till Englands norra kolonier var således i allmänhet religiös tro. Härigenom, samt genom sin demokratiska karaktär, skiljde de sig från de södra kolonierna, hvilkas ledare tillhörde Englands förnämsta familjer, och som därför voro aristokratiska till styrelseform och i sammansättning.

Englands norra och södra kolonier skiljdes genom ett område, där Holländare och Svenskar bildat nybyg-

gen. Redan år 1612 började Holländare drifva handel vid Hudsonflodens mynning. År 1623 grundades där af Holländska Västra Companiet kolonien Nya Amsterdam å halfön Manhattan, och därifrån utbredde sig nybyggen i norr till Fort Orange (numera Albany) och i söder till bortom Philadelphia.

Den af Gustaf II Adolf åstundade svenska kolonien i nya världen kom till stånd några år efter hans död, år 1638, då Peter Minnuett landsatte en liten skara af svenskar i Delaware ej långt från den nuvarande staden Wilmington. På det genom köp från Indianer förvärfvade området, hvilket svenskarne kallade Nya Sverige, började de genast uppföra ett litet fäste, hvilket de efter drottning Kristina kallade Fort Christina. Kolonisterna ägnade sig åt jordbruk, tobaksodling och jakt, samt drefvo handel med indianerna, under det kolonien så småningom tillväxte i välstånd. Till Sverige hemfördes hufvudsakligen tobak och pälsvaror.

År 1655 sände emellertid Holländarne en expedition till Nya Sverige, samt angrepo och eröfrade kolonien, hvilken därefter införlifvades med den Holländska. Engelsmännen gjorde emellertid anspråk på Holländarnes hela område, och nio år efter det de senare slagit under sig Nya Sverige, blefvo de själfva anfallna af en engelsk flotta. Utan svårighet och utan blodutgjutelse tog denna i besittning New Amsterdam. Inom kort lades hela kolonien under Englands välde, hvarvid namnet New Amsterdam ändrades till New York och Fort Orange till Albany. Härmed voro Engelsmännen i besittning af hela kusten ända ned till det spanska Florida, och deras kolonier sträckte sig utmed Atlanten öfver en längd af 2,000 mil.

Under tiden hade Fransmännen från Quebec och Montreal trängt fram öfver sjöarne till Mississippifloden

och arbetade på att i det inre grunda ett stort Amerikanskt kolonialvälde. År 1673 nåddes Mississippifloden af två fransmän, Joliet och Marquette. De seglade upp för Fox River i Wisconsin, buro sina båtar förbi denna flods forsar samt öfver den smala landremsa, som skiljer densamma från Wisconsin-floden, seglade utför den senare, till de nådde Mississippi, och nedför den stora floden så långt som till Arkansas-flodens mynning. År 1679 lämnade La Salle Montreal för att upptäcka Mississippis mynning. Efter många svårigheter landsteg han på det ställe, där Chicago nu är beläget, seglade därefter genom Illinois-floden till Mississippi, hvilkens mynning vid Mexikanska viken han slutligen nådde. Här tog han för sitt lands räkning Mississippidalen i besittning och kallade den nya provinsen Louisiana. Först 1702 grundade emellertid Fransmännen sin första koloni vid Golfkusten, nära det nuvarande Mobile. Sexton år senare 1718 grundades New Orleans vid Missis sippis mynning.

Medan sålunda Engelsmännen voro bosatta längs kusten, hade Fransmännen undersökt det inre af kontinenten; från Quebec till Mackinac, genom Illinois och Mississippis floddalar till New Orleans vid Mexikanska viken svajade den franska flaggan.

De franska nybyggarne skiljde sig i mycket från de Engelska. De senare höllo sig strängt afskiljda från Indianerna, undanträngde dem från sina nybyggen, och behandlade dem ofta orättvist. Deras kolonier skötte hvar sina egna angelägenheter och hade få gemensamma intressen. Fransmännen — alla katoliker — voro däremot vänligare stämda emot rödskinnen, åtminstone de kvinliga, än emot de protestantiska kättarne. Den sorglöse pelsjägaren tog sig ofta en hustru bland Indianerna, slog sig ned i deras byar och deltog i deras nö-

jen och tidsfördrif, medan de oegennyttiga Jesuitmissionärerna underkastade sig alla mödor och trotsade alla faror i sitt arbete att omvända vildarne till kristendomen. I motsats till de engelska stodo alla de franska kolonierna i Canada såväl som de i Louisiana under en öfverhet, hvarigenom de olika posterna höllos i stän dig beröring med hvarandra.

Dessa båda kolonialvälden kommo snart i konflikt med hvarandra. Engelsmännen trängde så småningom öfver Alleghenybärgen emot Fransmännens fästen i det inre, och tvister om äganderätten till landet följdes af täflan om den värdefulla pälshandeln. År 1689 utbröto de stridigheter, som utgjorde början till en rad bittra krig för öfvermakten, hvilka först år 1763 slutade med Engelsmännens seger. Vid fredsslutet öfvergingo alla de franska besittningarne öster om Mississippi, St. Lorenzos och Ohios floddelar, till Engelsmännen. Landet väster om Mississippi hade Frankrike året förut afträdt till Spanien. Härmed var Frankrikes makt i Amerika för alltid bruten, och Englands enda medtäflare på den stora kontinenten var det — redan vid denna tid — försvagade Spanien.

Då fred slöts hade ett och ett halft århundrade förflutit sedan Englands första nybyggen grundades. Under denna tid hade kolonierna åtnjutit en långsam men lifskraftig utveckling. Befolkningen utgjorde omkring en million. Jordbruk, handel och fiske, de viktigaste näringsgrenarne, idkades med framgång. Timmer, fisk, tobak och pälsverk voro viktiga exportartiklar.

De stora krigen hade emellertid belastat England med en svår skuld. Regeringen sökte genom skatter att öfverflytta en del af denna börda på kolonierna. Detta vägrade Amerikanerna, hufvudsakligen emedan de saknade representation i parlamentet, och år 1775

kom det till öppet krig. De gemensamma intressena gentemot moderlandet förde de olika kolonierna närmare tillsammans, och hvad som till en början endast var en protest emot orättvis beskattning blef snart en kamp för oberoende. Den 4 Juli 1776 förklarade sig de tretton kolonierna självständiga. Befrielsekriget, under Washingtons befäl, slutade med freden 1783, hvarvid England erkände Förenta Staternas oberoende.

II.

Förenta Staterna.

A. Yttre tillväxt och statsskick.

Då förbundsrepubliken genom fredslutet med England intog sin plats bland jordens nationer utgjordes den af tretton stater: Massachusetts, Connecticut, Rhode Island, New Hampshire, New York, Pennsylvania, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina och Georgia. Dessa stater upptaga det från början hufvudsakligen af England koloniserade området.

De ursprungligen franska kolonierna i Canada hade icke gjort gemensam sak med Atlanterkolonierna, och Canada förblef därför under Englands välde. Gränsen mellan Förenta Staterna och Canada bestämdes hufvudsakligen af de stora sjöarna samt, under första delen af dess längd, af St. Lorenzofloden. Längre i öster följer gränsen den 45 breddgraden och därefter vattendelaren mellan de mot Atlanten rinnande floderna, och de som tillhöra St. Lorenzobäckenet. Längst i öster utgör den i Atlanten utfallande St. Croixfloden gränsen mellan Maine och New Brunswick. I väster tilldelades Förenta Staterna hela området ända till Mississippifloden,

och i söder antogs den 31 breddgraden som gräns mot de Spanska besittningarne.

Af det sålunda begränsade området, sammanlagdt 830,000 kvadratmil, var en stor del ännu obebygdt. Flera af de ursprungliga tretton staterna saknade bestämd gräns mot väster och började nu tvista om det af England afstådda området. Frågan löstes så att de enskilda staterna åt förbundsregeringen afsade sig sina anspråk till det norr och öster om Ohiofloden liggande området. Den senare blef härigenom ägare till 266,000 kvadratmil land på så sätt, att delar däraf, så snart invånareantalet uppgick till 60,000, skulle som stater upptagas i Unionen med fullt likställda rättigheter med de ursprungliga staterna. Det var Thomas Jefferson, Förenta Staternas tredje president, som inlade största förtjänsten om införandet af detta system, under hvilket sedermera förbundsregeringen kom att äga stora landsträckor, "the public domain," ur hvilket efter hand stat efter stat har uppstått och införlifvats med Unionen. Antalet stater är nu fyrtiofem med ytterligare tre eller fyra territorier, som vänta på att blifva upptagna i "Onkel Sams familj."

Förenta Staternas yttre tillväxt är som följer: År 1803 köptes från Frankrike Louisianaområdet — den västra halfvan af Mississippis flodbäcken. (Detta område hade 1801 återlämnats af Spanien åt Frankrike). År 1819 köptes Florida från Spanien. Oregon undersöktes och lades till Unionens territorier åren 1804—11. Sydvästern, från Texas till Californien, afträddes af Mexiko mellan 1845—1853, och Alaska inköptes från Ryssland 1867. Slutligen annekterades Hawaii år 1898, Porto Rico och Filippinerna afträddes samma år af Spanien — hvarvid Förenta Staterna äfven åtog sig Cubas

beskydd, och 1899 kom Tutuilaön i Samoagruppen under Forenta Staternas öfverhöghet.

Styrelseform. — Ur den i början ytterst löst hopfogade Unionen har samtidigt utvecklat sig ett statsforbund i hvilket hvarje stat visserligen har vidsträckt självstyrelse i inre angelägenheter, men är underordnad en fast central makt i sitt förhållande gentemot andra stater såväl som främmande länder.

Det republikanska statsskick, som antagits af Förenta Staterna, har i många afseenden utgjort en förebild för de enskilda staternas författningar. Förbundsregeringens trenne grenar: den verkställande (presidenten och hans kabinett), den lagstiftande (kongressen) samt den rättsliga myndigheten (the federal courts) äga sin motsvarighet i de enskilda staterna.

Presidenten styr genom ministrar (departmentchefer); Guvernören för en stat har liknande rådgifvare. Högsta domstolen har sitt säte i Washington, och förbundsdomstolar i olika delar af landet afgöra frågor, som angå mer än en stat. Ett liknande domstolsväsende finnes i hvarje stat för afgörandet af lokala frågor. Forenta Staternas congress består af ett öfverhus (Senate) och ett underhus (House of Representatives); de enskilda staternas lagstiftande församling är inrättad på samma sätt. Senaten består af två ledamöter för hvarje stat, vare sig stor eller liten. Representanthuset väljes i förhållande till folkmängden. De lagar som stiftas i Forenta Staternas congress gälla för hela landet.

De enskilda staterna lagstifta i egna angelägenheter, och i många fall förete de olika staternas lagar stora olikheter i skilda delar af landet. Före inbördeskriget hade t. ex. sydstaterna lagar angående slafveriet. Förbud emot rusdryckshandtering finnes i vissa stater

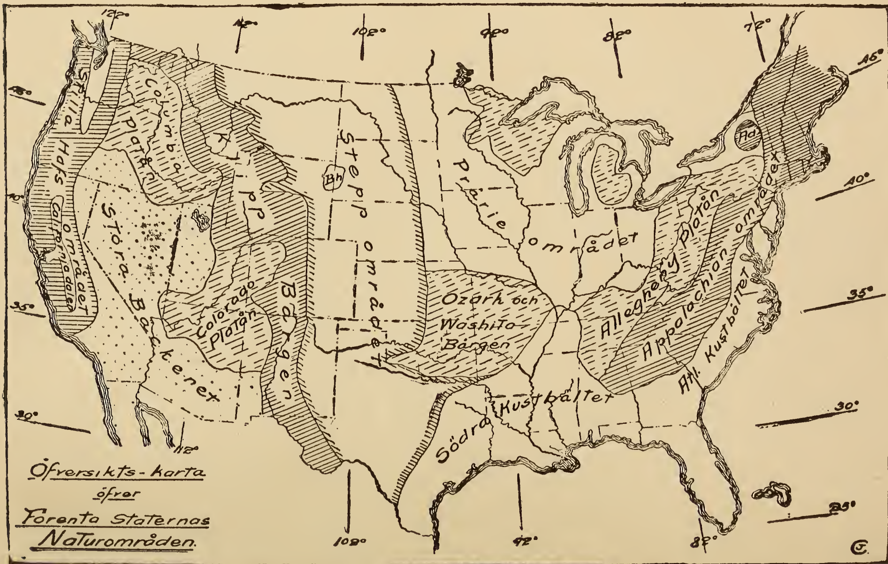
I en del af de västra staterna, där medärfda traditioner spela en jämförelsevis obetydlig roll, hafva kvinnor rösträtt. Många andra exempel på olikheter i de enskilda staternas lagstiftning kunde anföras.

B. Naturområden.

På grund af landets natur — ytformer, floder, växtlif, klimat, o. s. v. — kan Förenta Staterna indelas i följande, mer eller mindre tydligt begränsade, naturliga områden: *Atlantiska* och *Södra kustbältena*, *Appalachian området*, *Ohio* eller *Prärie-området*, *Stepp området*, *Klippbärgs området*, och *Stillahafs området.* Vidstående figur lämnar en ungefärlig föreställning om dessa områdens utsträckning och läge.

Atlantiska kustbältet. — Detta område begränsas i väster af Appalachian höglandets östligaste bärgskedja, Blå bärgen (Blue ridge), samt utbreder sig från Long Islandsundet och med en i söder tilltagande bredd öfver Södra New Jersey, Delaware och de östra delarne af Maryland, Virginia, North och South Carolina och Georgia, hvarest det öfvergår i Mexikanska vikens kustslätt. Den långgrunda kusten är kantad med sandref från New Jersey till North Carolina, hvilka utanför den senare staten bilda de för sjöfarten farliga Capes Fear, Lookout och Hatteras. I norr, från New Jersey till Virginia, är kusten mest känd för sina mycket besökta hafsbad. Utanför South Carolina ligga en del öar med mycket bördig jord, där produceras en ryktbar varietet bommull, "Sea Island Cotton." Innanför öarne och sandrefven ligger ett träskartadt område, som i

Öfversikts-karta
öfver
Förenta Staternas
Naturområden.
Stilla Hafs området
Californiadalen
Columbia Platån
Stora Bäckenet
Colorado Platån
Klipp Bärgen
Stepp området
Bh
Prärie området
Ozark och Washito Bärgen
Södra Kustbältet
Allegheny Platån
Appalachian området
Atl. Kustbältet
Ad
122°
112°
102°
92°
82°
72°
108°
45°
40°
35°
30°
25°

North och South Carolina frambringar rika risskördar. Innanför detta marskland ligga de s. k. "pine barrens" en ödslig sandslätt, delvis beväxt med barrskogar, från hvilka i North och South Carolina, Georgia och Florida, utom timmer erhållas tjära och terpentin. Sandslätten fortsättes af ett mera fruktbart område, som med en sakta höjning sträcker sig mot Blå bärgen, medan den längs kusten flacka ytan i det inre antager mera kuperade terrängformer. Jordmånen är i allmänhet bördig, och i synnerhet i Virginia samt North och South Carolina är jordbruket af vikt.

Kustbältet genomflytes af ett antal floder, hvilka upprinna i de bakom liggande bärgen. På gränsen mellan högland och slätt bilda dessa floder vattenfall; den på detta sätt genom vattenfall utmärkta gränsen har fått namnet "fallinjen" (the fall line). Floderna äro segelbara till fallinjen, och därför uppstodo har under kolonialtiden hamnplatser, af hvilka somliga nu äro viktiga handelsstäder. I senare tid har den i vattenfallen tillgängliga kraften gjorts användbar vid upprättade fabriker, och en rad fabriksidkande städer utmärker nu fallinjen från Trenton, New Jersey till Montgomery, Alabama. Närmare kusten vid de bukter, där floderna utfalla, finnes andra viktiga städer.

Inom det Atlantiska kustbältet, som tillhör Unionens tidigast befolkade områden, lågo Englands södra kolonier och den svenska kolonien Nya Sverige. Efter hand som kolonierna tillväxte, utbredde de sig i väster, tills de i Blå bärgen mötte ett hinder, som under en lång tid förebyggde vidare inträngande i det inre. Ännu i dag utgör en stor del af befolkningen afkomlingar af de ursprungliga kolonisterna med jämförelsevis liten förstärkning af den senare tidens immigration från Europa.

Det södra kustbältet. — Detta utgör en fortsättning af det Atlantiska kustbältet och har i allmänhet samma hufvuddrag. Från bärgstrakterna i norr sluttar landet småningom ned mot hafvet och bärgsbruket lämnar rum för bomullsodling och andra jordbruksnäringar. Genom det södra kustbältet rinner nedra delen af Mississippi, under väldiga bukter har den i sin väg mot hafvet gräft sig en flodbädd, som i bredd växlar mellan 30 och 60 mil. Största delen af slätten har en obetydlig sluttning från flodbankarne, såsom en följd häraf äro öfversvämningar vanliga och antaga stundom förstörande dimensioner. I söder öfvergår flodslätten i deltalandet, hvilket floden oupphörligt bygger upp i Mexikanska viken.

Nära flodens mynning ligger *New Orleans*, Golfkustens största stad, och af vikt för den yttre och den inre handeln. Vid flodslättens öfre del, där den kan sägas öfvergå i Ohio-områdets prärier, ligger *St. Louis*. Före järnvägarnes utveckling, då flodfarten stod på sin höjdpunkt, voro dessa båda städer i liflig förbindelse med hvarandra.

Det är den södra kustslätten, som bär hufvudansvaret för att slafveriet fattade fast rot i Förenta Staterna. Ursprungligen höllos slafvar i Nya England såväl som i Virginia och i Carolinerna, men i norden visade sig arbetet med slafvar föga lönande, materielt intresse förblindade ej folket för slafveriets förbannelse, och systemet utrotades, innan det vunnit fotfäste. I södern däremot blef arbetet med slafvar å de stora plantagerna ytterst lönande, och dessutom ansåg man, att hvita arbetare ej kunde uthärda den starka sommarhettan. Befolkningens åsikter bestämdes af deras materiella intressen, och slafveriet blef en fast samhällsinrättning, erkänd och försvarad af stat och kyrka. Befolkningen

utgjordes af tre klasser: de hvita slafherrarne, plantageägarne, samhällets ekonomiska och politiska stödjepelare; de fattiga hvita, som ej ägde slafvar och föga annan egendom, lata och okunniga samt föraktade af både slafvar och slafägare; samt negerslafvarne, som saknade både egendom och alla fri- och rättigheter. Efter inbördeskrigets slut, 1864, är visserligen början gjord till ett bättre tillstånd, genom slafveriets afskaffande, men dettas olyckliga följder äro icke med ens utplånade. Flera af staterna utgifva betydliga summor för negrernas uppfostran (i sydstaterna finnas alltid särskilda skolor för hvita och färgade, att de senare därvid minst omhuldas, är ej att undra öfver), många skolor underhållas genom frivilliga bidrag från nordstaterna och statistiken visar, att negerbefolkningen gör framsteg i handtverk och jordbruk. Arbetet för negrernas frigörelse — i vidsträcktare mening — är dock ännu endast påbörjadt, ännu utgöra de fattiga och okunniga negrerna på många ställen befolkningens flertal, och från den hvite är negern afskiljd genom en klyfta af race-fördomar och ännu ej utdöda traditioner från slaftiden, äfven då han, såsom stundom är fallet, är sin hvite grannes öfverman i bildning och tänkesätt.

Appalachian-området. — Den del af Förenta Staterna, som ligger inom Nordamerikas östra bärgstrakter, omfattar hela Nya England, New York, Pennsylvania, West Virginia, östra delen af Ohio, Kentucky och Tennessee samt dessutom delar af de hufvudsakligen inom kustbältet liggande staterna.

Nya Englands kustlinje är oregelbunden med talrika inskärningar, af hvilka många bilda förträffliga hamnar. Landet är vid kusten i allmänhet lågt, men höjer sig hastigt i norr och väster och öfvergår snart i en kuperad högslätt. Öfver denna höja sig bärgs-

toppar, af hvilka de viktigaste äro *White Mountains* i New Hampshire och *Green Mountains* i Vermont. Istiden har i Nya England lämnat djupa spår efter sig i afnötta, kala klippor, omväxlande med aflagringar och moränbildningar, såväl som talrika sjöar och på vattenfall rika floder. En af istidens bildningar är äfven de rundade, ovala kullar, en halfmil eller däröfver i längd och 100 till 300 fot höga, som fått namnet "drumlins." I vissa delar af Nya England äro dessa "drumlins" så talrika att de gifva åt landskapet en karakteristisk prägel. Nya England lämpar sig ej för i större skala drifvet jordbruk, och denna näringsgren är i allmänhet begränsad till de mera fruktbara dalarna.

De många på vattenfall rika floderna gifva däremot Nya England en rik tillgång på vattenkraft, och på grund häraf uppspirade tidigt en fabriksindustri, som numera nått en storartad utveckling. Omkring 400 bomullsfabriker finnas i Nya England. Bland städer, i hvilka denna industri är af vikt, må nämnas *Lowell* och *Lawrence* vid Merrimacfloden, *Fall River* och *New Bedford*, alla i Massachusetts, samt *Providence* i Rhode Island, där världens största bomullsfabrik är belägen. I *Lynn* och *Brockton* fabriceras hufvudsakligen skodon. *Worcester*, *Providence*, *New Haven* m. fl. städer tillverka hufvudsakligen järn- och metallarbeten.

En viktig produkt i alla Nya England staterna är byggnadssten, isynnerhet granit, marmor och skiffer. De vidsträckta skogarne synas vara dömda till undergång under den häjdlösa nedhuggning, som nu pågår för timmer och papperstillverkning. Nya Englands viktigaste stad är *Boston*, som har en ypperlig hamn och därtill ett för förbindelser med det inre förmånligt läge.

Sydväst om Nya England fortsätter bärglandet i en lång, smal platå, 70—200 mil bred och 1,500—3,000 fot

hög. Denna drager sig från trakten kring Albany i nordostlig—sydvästlig riktning till norra Alabama och Georgia. De förut omnämda, tydligt markerade *Blå bärgen* i öster och *Alleghenybärgen** i väster utgöra platåens gränskedjor mellan hvilka utbreda sig ett antal mer och mindre oregelbundna bärgsryggar med mellanliggande dalar. Den största af dessa dalar, och ett af hufvuddragen i områdets topografi, sträcker sig genom hela dess längd. I New York är den känd under uamnet *Hudsondalen* i New Jersey *Kittatinydalen*, i södra Pennsylvania *Cumberlanddalen* och i Virginia den historiskt ryktbara *Shenandoahdalen*. En egendomlighet är att de floder som upprinna i dalen, i stället för att följa dess längdriktning, i allmänhet söka sin väg ut genom djupa klyftor (s. k. "watergaps") i de östra och västra gränskedjorna. Genom hela sin längd är den känd för sin fruktbarhet och bebyggd af talrika jordbrukande samhällen.

Den västra gränskedjan utgöres af de egentliga *Alleghenybärgen* i Pennsylvania, Maryland och West Virginia, samt *Cumberlandbärgen* söder därom. Dess sydöstra sluttning är brant, den nordvästra däremot utgöres af en högslätt benämnd Alleghenyplatån, som i sin norra del långsamt sänker sig mot och öfvergår i Ohio-områdets prärieland. Längre i söder begränsas platån äfven mot väster af en brant kallad "*Highland Rim.*"

De rika stenkols- och järnmalmslagren inom detta område hafva gifvit upphofvet till en storartad industri. *Pittsburg* med ett fördelaktigt läge vid Ohiofloden, är hufvudpunkten för järnindustrien i Förenta Staterna och de järnverk, som äro belägna inom och i närheten

*) Namnet Alleghenybärgen användes stundom — men oriktigt — om hela Förenta Staternas östra bärgland.

af Pittsburg, äro förvånande exempel på järntillverkningens höga ståndpunkt. I norra Alabama finnas mäktiga lager af stenkol och järn, hvilka varit en viktig faktor i söderns nyare industriella utveckling. Hufvudpunkten för järnindustrien i Alabama är Birmingham.

Appalachianbärgen utgjorde länge en gräns för koloniernas utbredning i väster. En för utvecklingen viktig omständighet är emellertid den, att just där mineralrikedomen är störst och förbindelsen mellan öster och väster af största betydenhet, är bärgssystemet söndersplittradt i ett antal större och mindre kedjor. De mellan dem liggande dalarne bilda naturliga stråkvägar för folkvandringen och handeln samt underlätta byggandet af kanaler och järnvägar.

En sådan naturlig förbindelse utgör Mohawkdalen mellan Alleghenyplatåns norra gräns, Catskillbärgen, och Adirondackbärgen i norr. Genom denna dal i hvilken Mohawkfloden rinner ut i Hudsonfloden, gräfdes den redan år 1825 fullbordade Eriekanalen, som satte New York i förbindelse med området kring de stora sjöarne. Kanalen ligger mellan Buffalo, vid östra ändan af Eriesjön, och Albany vid Hudsonfloden och har utgjort en viktig faktor i New Yorks utveckling till Nya världens främsta stad. Genom Mohawkdalen gå nu flere järnvägar, och kanalens vikt såsom samfärdsled har med järnvägarnes utveckling betydligt aftagit.

Längre i söder bilda Susquehannas och Potomacs floddalar andra naturliga vägar öfver bärgen, genom hvilka de där liggande sjöstäderna, *Baltimore* och *Philadelphia*, blifvit i stånd att täfla med New York om världshandeln.

Ohio- eller Prärieområdet. Från de stora sjöarna kring Canadagränsen utbreder sig mot Ohiofloden i söder

och Mississippifloden i väster ett af Förenta Staternas rikaste områden. Det omfattar västra Ohio, hela Indiana, Illinois och Iowa, norra delen af Missouri, östra delen af Nebraska och de båda Dakotas samt delar af Minnesota och Wisconsin och benämnes vanligen "*the Ohio region*" eller "*the prairies of the middle west.*" Dess ytformer äro måttligt kuperade och nästan öfverallt lätt tillgängliga. Jordmånen är bördig och klimatet hälsosamt. Detta rika område var under nittonde århundradet föremål för en invandring, hvartill historien saknar motstycke. Från de norra Atlantiska staterna såväl som från nordvästra Europa kommo hundra tusental af energiska och arbetsföra män, under hvilkas arbete Ohio-områdets produktivitet och rikedom tillväxte med en otrolig hastighet.

Mellan sjöarne Ontario och Erie ligger en brant höjd af kalksten öfver hvilken Niagarafloden kastar sig, bildande det ryktbara Niagarafallet. Den nämnda kalkstensåsen kan spåras västerut mellan Huronsjön och Georgia Bay öfver Mackinawhalfön (öfre Michigan) och sydväst längs Michigansjön till andra sidan af Mississippifloden. Från denna höjd sluttar prärielandet långsamt åt söder.

Områdets utomordentliga fruktbarhet är en följd af istidens inverkan. De rika — hufvudsakligen af fint fördelade bärgsarter — bestående jordlager, som nu betäcka Ohio-områdets prärier, bildades nämligen under istiden, dels i form af bottenmoräner, dels genom aflagringar i dåtida sjöar.

En för detta område från Ohio till Nebraska betecknande jordbruksgren ar majsodling. Till majsens mognad bidrager den starka sommarvärmen. I boskapsskötsel täflar prärie-området med västerns stepper. Vägarne gå merendels rakt i norr och söder, samt i

öster och väster, följande de linjer enligt hvilka landet från början af regeringen indelades i kvadratformiga "sections." Af brist på sten såväl som på grund af kostnaden utgöras vanligen vägarne af s. k. "earth-roads." Dessa byggas helt enkelt på så sätt att medelst en "roadscraper" jorden från ett dike å hvardera sidan kastas inåt, hvarigenom vägens yta erhåller en rundning i midten. I städer och byar har vitrifieradt tegel — stundom hvilande på ett underlag af beton — börjat få stor användning för gatubeläggning. Taggig järntråd användes allmänt som stängsel å de trädlösa prärierna. I början utgjorde de talrika segelbara floderna handelns och samfärdselns hufvudvägar. Kanaler gräfdes, som förena Mississippis och Ohios flodsystem med de sjöar, som i norr begränsa det fruktbara landet. Vid sjöarne växte upp en rad af viktiga städer, Buffalo, Erie, Cleveland, Detroit, Chicago och Milwaukee, af hvilka en på en mansålder har förvärfvat sig rangen af världsstad.

Genom Mississippi hade landet en naturlig väg till Atlanten genom Mexikanska viken, och en andra väg erhöll det genom fullbordandet af Eriekanalen 1825.

Af långt större vikt för områdets handel och industri än floder och kanaler och en hufvudfaktor i dess uppblomstring är dock järnvägarnes snabba utveckling. Öfver de jämna prärierna utbreder sig ett nät af järnvägslinjer, korsande hvarandra i alla riktningar och samlande sig här och där i knippen i sådana präriecentra som Columbus, Indianapolis och Springfield.

Genom områdets västra del flyter den öfre Mississippifloden; liksom Ohios flodsystem var den före järnvägarnes utveckling af vikt för samfärdseln och städer växte upp vid dess stränder. De viktigaste af dessa äro "tvillingsstäderna" *St. Paul* och *Minneapolis* nära St. Anthonyfallet, hvilket bestämde den senare stadens

läge och lämnar drifkraften till dess ryktbara mjölkvarnar.

Stepp-området. (*The great plains*). —Inom den östra eller mellersta delen af Kansas, Nebraska och de båda Dakotas öfvergår prärie-området gradvis i ett vidsträckt, rägnfattigt steppland, som under namn af *de stora slätterna* (the great plains) sträcker sig västerut till foten af Klippbärgen. Gränsen mellan de båda områdena är ej skarpt markerad, de fruktbara, väl bevattnade prärierna uppgå så småningom i de torra med knappare gräsväxt försedda stepperna, dock kan som en ungefärlig gränslinje antagas den 100:de meridianen. I norr sträcker sig stepplandet in i Canada, i söder öfvergår det i en högslätt i norra Texas, benämnd "*Llano Estacado*". Benämningen "slätt" får här ej tagas i betydelsen af jämn yta, tvärtom är stepplandet på många ställen ganska kuperadt, och äfven å de minst ojämna delarne företer den långsträckt vågiga ytan en betydlig nivåskillnad mellan dal och höjd. Floderna hafva dessutom i allmänhet skurit djupa fåror, så att stundom floddalarne begränsas af flere hundra fot höga, tvärbranta, för området karakteristiska s. k. "bluffs."

Områdets floder tillhöra till största delen Mississippisystemet och upprinna på Klippbärgens östra sluttning. Flodstränderna samt de högre sluttningarne af de kullar och bärg, som här och hvar höja sig öfver områdets allmänna nivå, äro skogbeväxta, men självfva stepplandet saknar, på grund af det torra klimatet, helt och hållet trädväxt. Af samma orsak är jordbruk möjligt endast längs de smala floddalarne och där konstbevattning kan användas. Däremot ägnar sig området väl för boskapsskötsel, och tusentals hornboskap sändas härifrån årligen österut till Chicago, Omaha, Kansas

City och St. Louis, såväl som till afsättningsorter i östra Förenta Staterna och Europa. Boskapshjordarne gå vanligen ute året rundt och uthärda merendels vinterkölden, endast under de stundom förekommande häftiga, af låg temperatur åtföljda, snöstormarne (s. k. "blizzards") åsamkas ägarne ofta stora förluster.

I South Dakota och Wyoming uppträder en bärgstrakt, oval i form, omkring ett hundra mil i sin största längd i norr och söder samt af 1,000 till 2,000 fots höjd öfver den kringliggande slätten. På grund af den högre nivån är här rägnfallet rikligt, och trakten därför skogbeväxt. Namnet, "*the Black Hills,*" härleder sig just däraf att skogarne gifva området ett mörkt utseende i jämförelse med den kringliggande trädlösa steppen. Bärgen eller "kullarne" äro rika på mineral, grufdriften är betydlig, och tvänne järnvägar förmedla samfärdseln med prärie-området i öster.

På många ställen inom stepplandet, men isynnerhet kring Missouris bifloder norr och söder om Black Hills, är landet vildt och ödsligt med ytterst torftig vegetation, och i hog grad sönderskuret af vattendragen. Dessa trakter hafva erhållit den betecknande benämningen "*Bad Lands.*" De äro rika på fossiler från tertiärtiden och erbjuda därför ett fält af stort intresse för naturforskaren.

Norr om Plattefloden i Nebraska är ett område betäckt med sandkullar eller dyner, bildade af vinden från löst sammanhållna aflagringar af sand. En torftig gräsväxt betäcker fördjupningarne mellan kullarne. De stora buffelhjordar, som en gång ströfvade omkring här såväl som i öfriga delar af stepplandet, hafva för längesedan försvunnit, och boskapsuppfödaren har nu slagit upp sina bopålar, i hvad som en gång ansågs vara ett fullständigt ökenland.

Stepplandets enda stad af betydenhet är Denver. För 35 år sedan var diligensen och "prärieskonaren" dess enda kommunikationsmedel; nu är den en viktig medelpunkt för många järnvägar, hvilka dels komma från Mississippidalen, dels intränga i Klippbärgen i väster.

Klippbärgs= eller platå=området. — Stepplandets begränsning i väster bildas af Klippbärgens östligaste bärgskedja, hvilken, från en 4000 till 6000 fot hög basnivå, skjuter upp i toppar af 10,000 till 14,000 fots höjd. På denna gränskedja följa i väster flera kedjor af liknande höjd, såsom *Teton-bärgen* i Wyoming, söder om Yellowstone Park, *Sawatch-bärgen* i Colorado, *Uinta-bärgen* i Utah m. fl. Bärgens öfre sluttningar ligga högt öfver trädgränsen, dess toppar äro dock endast i mindre grad ständigt snötäckta, och glacierer saknas, undantagande i norra Montana. Däremot finnas i många dalar talrika moränbildningar, utvisande tillvaron af forntida glacierer. De lägre och mellersta bärgsluttningarne äro merendels skogbeväxta, undantagande längst i söder.

Bärgen äro rika på mineral, och grufdrift är den för området karakteristiska näringen. Där rika fyndigheter upptäckts hafva grufsamhällen växt upp såsom *Cripple Creek*, *Leadville*, *Butte*. En del af dessa hafva utvecklats till städer, andra åter hafva öfvergifvits af befolkningen. Dylika folktomma städer eller byar tillhöra ingalunda områdets sällsyntheter.

Inhägnade af bärgskedjor finnas här och där bäcken ("intermont basins"), hvilka hafva en jämförelsevis jämn, stundom ganska vidsträckt yta. Dessa äro bildade genom förkastningar af bärglagren, och deras bottnar äro vanligen betäckta af ett tjockt lager vitt-

ringsmateriel från de omgifvande höjderna. De äro beväxta med gräs, samt klungor af barrträd och hafva därför i flere fall fått namnet "Parker." Järnvägarne hafva genom bärgpassen banat sig väg till dessa områden, inom hvilka boskapsskötsel och hveteodling idkas med framgång. *Big Horn Basin* och *Yellowstone Park* i Wyoming, *San Louis* m. fl. "Parker" i Colorado äro exempel på dessa bäcken.

Ett tort, högt beläget område, omfattande en stor del af Utah och Arizona, hela Nevada samt södra delen af Californien har fått namnet *Det stora bäckenet* ("*the Great Basin*"). Talrika, osammanhängande, bärgsryggar, med i allmänhet nordlig och sydlig riktning, uppfylla detsamma. En del af bärgen äro i sina öfre delar trädbeväxta, andra äro kala till sina toppar. Den fattiga vegetationen består hufvudsakligen af artimisiumarter ("sagebrush") samt isynnerhet i sydost af taggiga kaktus och yuccaväxter. Nästan hela det knappa rägnfallet uppsuges af den torra atmosfären, och den enda flod af betydenhet, som från detta ökenland når hafvet, är Coloradofloden. De få strömmar, som ej torka bort på de ödsliga höjdsluttningarne, förena sig i att bilda salta insjöar i bäckenets djupaste delar.

De första nybyggarne i denna ogästvänliga öken voro mormonerna, som for omkring femtio år sedan slogo sig ned vid den Stora Saltsjön. Mormonismen är med sitt månggifte och sina vidskepliga föreställningar ett egendomligt exempel på religiös atavism, och i dess historia förekomma många af fanatismen förestafvade våldsdåd och grymheter. Dock kan mycket sägas till mormonernas förtjänst. Deras nybyggen utmärkte sig genom frånvaron af alla de utsväfningar som på denna tid eljest karakteriserade gränslifvet. Genom flit

och ihärdighet förvandlade de en stor del af öknen till bördiga åkrar och uppbyggde på den Stora Saltsjöns strand en stor stad. Genom Unionsregeringens ingripande har månggiftet blifvit, åtminstone i det allra närmaste, utrotadt, och den närmare beröring med "hedningarne," som blifvit en följd af järnvägarnes och näringarnes allmänna utveckling, torde bidraga till att prästväldets makt förminskas och att sektens egendomligheter delvis försvinna.

Vulkaniska krafter hafva haft en viktig del i Klippbärgs-områdets bildning. Söder om Uintabärgen ligger i Utah, New Mexico ocd Arizona ett vidsträckt område, af betydlig höjd, genom hvilket Colorado och dess få bifloder flyta i djupa klyftor. Höga vulkaniska käglor, laccoliter och vidsträckta lavatäcken visa, att *Coloradoplatån*, som området benämnes, en gång varit medelpunkten för vulkanisk värksamhet.

Columbiaplatån, som upptager Columbia och Snakeflodernas vattenområden i Idaho, Oregon och Washington, är uppbyggd af ofantliga lavatäcken, hvarigenom fördjupningen mellan Klipp- och Cascadebärgen förvandlats till en vidsträckt högslätt. Den af förvittrad lava bildade jordmånen är ofta mycket fruktbar, och nära Klippbärgen, där rägnfallet är rikligare än i platåns mellersta del, ligger i staten Washington ett för hvete och fruktodling väl lämpadt område. *Spokane*, där tvänne transkontinentala järnvägar mötas, är områdets medelpunkt.

Stilla hafs-området. — Väster om Columbiaplatån och det stora bäckenet ligga Stillahafsbärgen, hvilka omfatta den höga *Sierra Nevada* ("snöbärgen") i California, *Cascadebärgen* i Oregon och Washington samt flere mindre kedjor längs kusten. Sierra Nevada, med talrika snöhöljda toppar af 12— till 15,000 fots höjd,

har i öster en tvärbrant sluttning, medan den i väster sänker sig mera långsamt ned mot *Californiadalen*. Bland Sierraområdets många dalar är *Yosemite* den mest ryktbara på grund af sitt stora djup med brant stupande granitväggar. Af liknande bildning, men mindre, är *Hetch-hetchydalen* längre i norr.

Af Cascadebärgens högre toppar — alla af vulkaniskt ursprung — äro de viktigaste *Mounts Rainier*, *St. Helens* och *Hood*. De äro täckta med snöfält och glacierer.

Utmed Stilla hafvet, parallelt med Sierra Nevada och Cascadebärgen, löpa kustkedjor af jämförelsevis ringa höjd. De äro fattiga på mineral, undantagande vid *New Almaden*, där rika kvicksilfvergrufvor finnas.

I fördjupningen mellan kustbärgen och Sierra Nevada ligger den breda fruktbara *Californiadalen*. På gränsen mellan California och Oregon är dalen knappt märkbar, i det att gränskedjorna här närma sig hvarandra, men längre i norr framträder den ånyo och sträcker sig med tilltagande bredd till *Puget Sound* i norra Washington.

Californiadalen befolkades först af Spanjorer, hvilket synes af de många spanska namn, som här förekomma. Intressanta minnesmärken från denna tid — slutet af adertonde och början af nittonde århundradet — äro de missionsstationer, som munkarne grundade under sitt arbete bland indianerna. Dess byggnader äro nu till största delen i ruiner men väcka ännu i sin förstöring åskådarens beundran, då han besinnar de få hjälpmedel, som stodo munkarne till buds vid deras uppförande. Boskapsskötseln var på den tiden hufvudnäringen, och hudar den viktigaste exportartikeln.

Efter upptäckten af guld 1848 strömmade stora skaror af guldsökare och äfventyrare till California, och

därmed infördes staten i ett nytt skede. Guldsökarne kommo i segelfartyg den långa vägen kring Hornkap, eller den kortare öfver det ohälsosamma Panamanäset; andra färdades i med tältduk täckta vagnar ("prairie-schooners") den svåra och farliga landvägen. Under färden omkommo många af törst å de torra öknarne, genom stormar i fjälltrakterna eller öfverfall af fientliga indianer.

Efter hand som guldgräfveriet blef mindre gifvande drogs uppmärksamheten till de fruktbara dalarne, och med jordbrukets införande lades grunden till en mera varaktig välmåga. Den första transkontinentala järnvägen fullbordades år 1866, och därmed braktes California i närmare beröring med Unionens öfriga delar. Antalet järnvägslinjer, som sträcka sig öfver kontinenten till olika punkter på Västkusten, är nu sex. Upptäckten af guld i Alaska och beröringen med å andra sidan af Stilla hafvet liggande länder hafva äfven bidragit till utvecklingen af västkustens handel och näringar.

C. Stater och Territorier.

På grund af läget indelas Unionens stater i följande grupper:

I. Norra Atlantiska Staterna: *Maine*, *New Hampshire*, *Vermont*, *Massachusetts*, *Rhode Island*, *Connecticut* (hvilka tillsammans utgöra Nya England) samt *New York*, *New Jersey* och *Pennsylvania*.

II. Södra Atlantiska Staterna: *Delaware*, *Maryland*, *District of Columbia*, *Virginia*, *West Virginia*, *North Carolina*, *South Carolina*, *Georgia* och *Florida*.

III. Norra Mellan Staterna: *Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Minnesota, Iowa, Missouri, North Dakota, South Dakota, Nebraska* och *Kansas.*

IV. Södra Mellan Staterna: *Kentucky, Tennesee, Alabama, Mississippi, Louisiana, Arkansas, Indian Territory, Oklahoma* och *Texas.*

V. Västra Staterna: *Montana, Wyoming, Colorado* och *New Mexico* (Klippbärgsstaterna); *Idaho, Nevada, Utah* och *Arizona* (platåstaterna) samt *Washington, Oregon* och *California* (Pacificstaterna).

I. Norra Atlantiska Staterna.

MAINE. *"The Pine-Tree-State."* Namnet härleder sig från benämningen "The Mayne" — fastlandet. Maine är Unionens längst i nordost belägna stat och ligger mellan 43° 4' och 47° 28' lat., samt 66° 57' och 71° 1' long. Begränsas i nordväst af provinsen Quebec, i nordost af New Brunswick, i sydost af Atlantiska hafvet och i väster af New Hampshire. Dess största längd är omkring 300 m., bredd 185 m. Areal 33,040 kvm., däraf 29,900 kvm. landyta. Invånare år 1900 694,466.

Topografi. — Ytan är i allmänhet kuperad, i väster och i norr bärgig. Sydväst om Kennebecfloden är landet längs kusten flackt och lågländt. Öster härom äro kusterna branta och klippiga med höjder ända till 1,000 á 1,500 fot. De talrika fjordarne bilda goda hamnar, skyddade af de utanför liggande öarne. En förhöjning — utgörande Appalachiansystemets afslutning — genomlöper staten i nordöstlig riktning. Dess höjd öfver hafvet växlar från 2,000 fot i väster till omkring 600 fot vid dess östra ändpunkt, där den i Aroostook-området

försvinner på gränsen af New Brunswick. Systemet kan här näppeligen sägas utgöra en bärgskedja utan framträder mera såsom spridda höjder. Den högsta och mest bemärkta punkten är *Mt. Katahdin* 5,200 fot ö. h.

Staten har omkring 600 större och mindre insjöar. De ligga till största delen inom det högländta området och göra detta till en af österns naturskönaste trakter. Den största sjön är *Moosehead Lake*, af 120 kv.-mils yta och Kennebecflodens källsjö; därnäst komma *Rangeley* sjöarne, hvilka utömma sitt vatten genom Androscogginfloden.

De största floderna upprinna på statens södra sluttning. De viktigaste äro *Laco*, *Androscoggin*, *Kennebec*, *Penobscot*, och *St. Croix*, af hvilka den sistnämnda bildar gränslinjen i öster. *St. John floden* rinner genom statens norra del och bildar en del af gränslinjen mot New Brunswick. Floderna äro endast under kortare sträckor segelbara, men äro af så mycket större värde såsom kraftkällor. Det har beräknats att omkring 2,000,000 hästkrafter kunna erhållas från statens vattenfall.

Klimat. — Maine har stränga vintrar — undantagande ett smalt bälte längs kusten — och svala somrar. Medeltemperaturen för Januari är 20° F; i den norra delen 10° F. Medeltemperaturen för Juli är i norr 65° F., i söder 70° F. Hastiga temperaturförändringar förekomma på grund af hafvets och fastlandets växlande inflytande. Rägnfallet utgör omkring 40 tum och är ganska jämt fördeladt under året. Årliga snöfallet utgör vid kusten 60 tum och växer i norr och väster till öfver 110 tum. Under Januari är vinden vanligen från nordväst. De svala somrarne i förening med statens

vackra natur ditlocka årligen stora skaror af turister och sommargaster.

Jordmån. — Den jordmån som betäcker statens yta är till största delen af glacialt ursprung. Längs en del af floderna och sjöarne samt i många för längesedan torrlagda eller utfyllda sjöbottnar är den aflagrade jorden i hög grad fruktbar. Öfriga delar af staten äro här och där odlingsbara, men stora sträckor finnas, som ej lämpa sig för jordbruk. Markens beskaffenhet jämte det betydliga och jämnt fördelade rägnfallet äro orsakerna till statens rikedom på skog.

Mineral och bärgarter. — Nästan öfverallt längs kusten och långt inåt landet förekomma granitklippor, från hvilka erhållas förträfflig — öfver hela landet använd — byggnadssten. Då fjordarne äro så att säga utskurna ur granitbärgen kunna ofta stenblocken lastas direkt från stenbrottet på fartyget, hvarigenom naturligtvis transportkostnaderna blifva billiga. Näst efter graniten i värde äro kalksten och marmor, hvilka förekomma här och där längs kusten samt i Aroostook county och å andra ställen i det inre. I statens mellersta del förekomma värdefulla skifferlager. Många sällsynta mineral finnas, så t. ex. erhålles i Oxford City *turmalin* i större och vackrare kristaller än på något annat ställe i världen.

Skogar. — Den skogbeväxta arealen beräknas till 23,700 kv.-mil eller omkring 79 proc. af statens landyta. Skogarne, som hufvudsakligen betäcka de inre och norra delarne af staten, utgöras mest af olika arter af barrträd, men äfven löfträd, ek, alm, lönn och isynnerhet björk förekomma. De tätaste barrskogarne — med de högsta och vackraste träden — förekomma i Androscogginflodens öfre backen. Här samt längs Penobscot-

och Kennebecfloderna äro statens trämassefabriker belägna.

Fiske. — Detta är en viktig näringsgren i Maine, och sysselsätter omkring 17,000 män. Af största vikt är hummerfisket, därnäst komma ostron och torsk.

Jordbruk och boskapsskötsel. — I allmänhet är staten ej lämplig för jordbruk i större skala, och på senare tid har här liksom i öfriga Nya England stater sädesodlingen aftagit på grund af konkurrensen med västern. Aroostookdalen i statens nordöstra del är det största området af fruktbart jordbruksland inom Nya England, och här visar odling af säd en rask tillväxt.

Mejerihandteringen och odlingen af trädgårdsalster är i tilltagande. Äppelskörden är betydlig, öfriga frukter odlas i mindre mängd.

Industri. — Industriens utveckling grundar sig främst på statens rika tillgång på vattenkraft, samt förmånen af goda hamnar och — i senare tid — järnvägsförbindelser. Nästan utan undantag äro fabrikerna belägna vid floderna eller på kusten och de flesta drifvas af vattenkraft. Textilindustrien står främst. Bomullsfabrikerna äro alla belägna väster om Kennebecfloden med *Lewiston* såsom hufvudort.

Järnvägar. —Maine är den enda Nya England stat, som sedan år 1890 byggt järnvägar i nämnvärd mån. År 1890 utgjorde järnvägarnes längd 1,377 mil, år 1900 1,920 mil. Under detta årtionde byggdes Bangor och Aroostooklinjen, hvarigenom jordbruk och skogsdrift i statens nordöstra del åtnjutit en storartad uppblomstring. Canadian-Pacific järnvägen öfvertvärar staten från öster till väster. År 1902 funnos 350 mil elektriska spårvägar.

Bland de många goda hamnarne må nämnas Port-

land, som är stor, djup, väl skyddad och lätt tillgänglig samt har regelbunden ångbåtsförbindelse med Boston, New York, Saint John N. B. och Halifax.

New Sweden. — År 1869 grundades nära statens nordöstra gräns en svensk koloni, *New Sweden*. Den har nu omkring 2,000 medlemmar och har i alla afseenden varit framgångsrik.

Skolväsende och Religion. — Af invånare öfver tio år kunde 1900 5,1 proc. hvarken läsa eller skrifva. För den infödda hvita befolkningen var motsvarande siffra 2,4 proc. Skolgång är obligatorisk under åldern 7—15. Fyra lärareseminarier finnas. Högre läroanstalter äro Statsuniversitetet vid Orono, samt Bowdoin och Bates Colleges, de två sistnämda under kyrklig kontroll.

På grund af den stora immigrationen (isynnerhet af Franska Canadiensare) äro katolikerna talrika och utgöra en tredjedel af alla kyrkomedlemmar. Därnäst komma kongregationalister, baptister och metodister.

Städer: De viktigaste äro *Portland* (50,000 inv.) vid Casco Bay, 108 mil nordost från Boston, handelsstad, *Lewiston* (23,800 inv.), *Bangor* (21,900 inv.), *Biddeford* (16,200 inv.), samt hufvudstaden *Augusta* (11,700 inv.).

Anmärkning. — För närmare uppgifter öfver befolkning, svenskarnes antal och utbredning, viktigare produkter, skolväsende etc., för Maine såväl som öfriga stater, se de längre fram förekommande statistiska tabellerna.

NEW HAMPSHIRE. *"The Granite State."* — Namnet är efter County af Hampshire i England. New Hampshire ligger mellan 42° 40' och 45° 18' lat. samt 70° 37' och 72° 37' long. Gränser äro i n. provinsen Quebec, i ö. Maine och Atlantiska hafvet, i s. Massachusetts och i v. Vermont. Största längd 178 m., bredd

88 m. Areal 9,305 kvm. af hvilka 300 kvm. äro vattenyta. Inv. 1900 411 588.

Topografi. — New Hampshire är i allmänhet bärgigt. Appalachiansystemet uppträder här först i form af en bärgås, som följer statens västra gräns och utbreder sig sedan i norr i en bärggrupp, benämnd *White Mountains*. Dessa upptaga omkring 1,300 kvm. i statens norra mellersta del och utgöra en vildt naturskön trakt. Bland de bärgstoppar, hvilkas kala, klippiga spetsar skjuta upp öfver trädgränsen är *Mt. Washington* (6,293 ft. ö. h.) den högsta. I den sydöstra lägre delen af staten höja sig öfver ytan talrika, vanligen steniga, "drumlins." Talrika vattendrag förekomma öfverallt i staten. Den västra smalare delen, dräneras af Connecticutfloden, som bildar statens gränslinje i väster. Den största floden näst efter Connecticut är *Merrimac*, som från White Mountains flyter i sydlig riktning genom statens mellersta del. Dess talrika vattenfall och forsar lämna en oerhörd tillgång på vattenkraft.

Liksom alla en gång nedisade områden, är New Hampshire rikt på sjöar — af oregelbunden form — med skogklädda holmar och öar. Den största sjön är Lake Winnipiseogee, 16 mil lång och 6 mil bred.

Klimat och jordmån. — Klimatet är i allmänhet kallare än i Maine, och vintrarne äro stränga. Marken är vanligen snöbetäckt och floderna öfverfrusna från höst till vår. Den nedre Merrimacdalen är statens varmaste del. Här är medeltemperaturen för Januari 21° F. och för Juli 70° F; i norr äro motsvarande siffror 16° och 67°, samt vid Mount Washington 5° och 47°. Nederbörden är tillräcklig och särskildt riklig på bärgstopparne, där den uppgår till 55 tum, samt på bärgens östra sluttning, där den växlar från 40 till 46 tum. Nära

kusten och på den västra sluttningen är den 35 och 30 tum. I allmänhet är klimatet i hög grad hälsosamt.

En stor del af statens yta är alltför kuperad för att kunna odlas. Endast längs kusten och i floddalarne är jordmånen rik och passande för jordbruk.

Naturrikedomar. — Af vikt äro granit (häraf namnet "granitstaten") och glimmer. Metaller finnas äfven, men i mindre utsträckning.

Statens skogar upptaga omkring 5,200 kvm. Skogsbruk är statens äldsta näring och har gått mycket framåt på senare åren. Stora trämassefabriker finnas i Berlin i Androscoggindalen.

Näringar. — Inom New Hampshire finnas många öfvergifna farmer. Antalet farmer och deras sammanlagda areal voro år 1900 endast obetydligt större än 1850 och den *uppodlade* delen af farmarealen nedgick på samma tid till mindre än hälften. Hvete och råg — förr af vikt — odlas nu nästan icke alls. Sädesodlingens aftagande har åtföljts af en tillväxt i mejerihandteringen samt i odlingen af grönsaker, trädgårdsalster och frukt.

Statens hufvudnäring är fabriksindustrien. Industriområdet ligger hufvudsakligen inom södra delen, som har en bekväm hamn vid Portsmouth och i Merrimacfloden rik tillgång på vattenkraft. Sko-, bomulls- och yllefabriker stå högst i afseende på tillverkningsvärdet.

Järnvägar. — Dessas längd utgjorde år 1900 1,193 mil. En järnväg uppför Mount Washington har i sin brantaste del en stigning af 1,980 fot per mil (3 på 8).

Skolväsende och religion. — Af invånare öfver 10 år kunde år 1900 6,2 proc. hvarken läsa eller skrifva. Antalet skolor har under senare åren något förminskats

(från 2,644 år 1882 till 2,198 år 1900) därigenom att å landsbyggden skolor sammanslagits och på samma gång förbättrats. Under samma tid har utgifterna för skolväsendet nära fördubblats och skolåret förlängts. Staten underhåller ett lärareseminarium och af högre läroanstalter må namnas Dartmouth College, Hanover. Nära en fjärdedel af befolkningen aro katoliker, därnäst komma kongregationalister och baptister.

Städer. — *Manchester* (57,000 inv.) 57 mil från Boston, viktig fabriksstad, *Nashua* (19,700 inv.) 75 mil från Boston, hufvudstaden. Alla ligga vid eller nära Merrimacfloden.

VERMONT "*Green Mountain State.*" Vermont ligger mellan 45° 3' och 42° 44' lat. samt 71° 30' och 73° 25' long. Begränsas i n. af provinsen Quebec, i ö. af N. H. i s. af Mass. och i v. af N. Y. Längd 158 m., bredd växlar mellan 41 och 90 m. Areal 10,200 kvm. Inv. 1900 343,641.

Topografi. — Ytan är öfverallt oregelbunden och kuperad. *Green Mountains* sträcka sig genom hela staten från norr till söder och ge den isynnerhet i norra delen dess bärgiga karaktär. Den högsta punkten är *Mt. Mansfield*, 4,389 ft. ö. h. Med undantag af några få af de högsta topparne äro Green Mountains öfverallt beväxta med täta barrskogar, häraf namnet.

Den natursköna *Lake Champlain*, som ligger på gränsen mellan New York och Vermont, är 126 mil lång och har en största bredd af 13 mil. Omkring 200 mindre och större sjöar finnas inom staten. Floderna som upprinna i bärgen, flyta hufvudsakligen, dels österut till Connecticutfloden, dels mot väster till Champlainsjön.

Klimat och jordmån. — Klimatet är ombytligt och utsatt för skarpa växlingar. Statens norra och

östra delar äro kallare än de västra. Vid Burlington är årliga medeltemperaturen 45° F. Temperaturen är sällan öfver 80° F. och sjunker ej ofta under — 15° F. Champlainsjön är vanligen isbelagd under två á tre månader på året. Årliga rägnmängden är omkring 33 tum i Burlington.

Ehuru till stor del stenig och ofruktbar har staten betydliga fruktbara områden, och medelskörden per acre är i Vermont större än i Förenta Staterna i dess helhet.

Jordbruk och öfriga näringar. — Jordbruket är hufvudnäringen och dess viktigaste gren är mejerihanteringen. Nära 300,000 mjölkkor funnos år 1900 inom staten. Vid Champlainsjöns stränder och å dess öar finnas stora, gifvande äpple- och päronträdgårdar. Sockerlönnen växer nästan öfverallt i staten och lönnsocker är en viktig produkt.

Stenbrotten utgöra en viktig källa till rikedom. Statens skifferproduktion öfverträffas endast af Pennsylvania och omkring två tredjedelar af Förenta Staternas marmor kommer från Vermont. Marmorn träffas hufvudsakligen i Rutland och Addison counties. Den växlar från hvit marmor af yppersta beskaffenhet till sådan, som är nästan svart. Förträfflig granit finnes på många ställen. Skogsbruket utgör äfven en af statens viktiga näringar.

Handel och kommunikationer. — År 1900 funnos inom staten 1,000 mil järnvägar. Champlainsjön förmedlar ett ganska stort varuutbyte, och handeln med Canada är betydlig.

Skolväsende och Religion. — Under senare åren har skolväsendet mycket förbättrats. Det underhålles dels genom statens skolfond. dels genom lokala skatter

och dels genom en statsskatt, hvilken hufvudsakligen kommer de fattigare kommunerna till godo. Staten underhåller tre lärareseminarier samt ett statsuniversitet, det sistnämnda beläget i Burlington.

Bland kyrkosamfunden äro katolikerna de mest talrika, därnäst komma kongregationalister och metodister.

Städer: *Burlington* (18,500 inv.) ligger vid Champlainsjön och drifver betydande handel med timmer. *Rutland* (11,500 inv.) hufvudort för marmorindustrien, *Montpelier* (6,000 inv.) hufvudstaden, *Barre* (8,500 inv.) hufvudpunkt för granitindustrien och *Brattleboro* (5,000 inv.) fabriksstad.

MASSACHUSETTS. — "*The Bay State.*" — Begränsas i n. af N. H. och Vt. i w. af N. Y. i s. af Conn. och R. I. samt i ö. och s af Atlantiska hafvet. Största längd 184 m., största bredd omkring 114 m. och medelbredden i den västra delen 47¾ m. Kustlinjen har en längd — öar och mindre vikar ej inberäknade — af 300 mil. Trenne större bukter finnas på kusten, *Cape Cod Bay*, *Massachusetts Bay* och *Buzzards Bay*. Areal 8315 kvm. Invånare 1900 — 2,805,346.

Topografi. Statens västra halft karakteriseras af tvänne bärgskedjor längst i väster med mellanliggande mindre dalgångar, en allmän sluttning österut ned mot Connecticutfloden och en motsvarande vastlig sluttning mot den senares motsatta strand. Den östra, delvis af rundade kullar och åsar uppfyllda halften, har en långsam sluttning mot hafvet. De båda bargåsarne i väster — *Taconic range* vid gränslinjen och *Hoosac Mountains*, (fortsatta i söder af The Berkshire Hills) — utgöra en fortsättning af de norr darom liggande Green Mountains. Nära nordgränsen skjuter den förstnämda upp i *Greylock* eller *Saddle Mountain* (3,535 ö. h.),

som är Massachusetts högsta punkt. I sydost är ytan ganska jämn, lågländt och sandig — landet skjuter här ut i hafvet i den 65 mil långa krokböjda halfön *Cape Cod*, som omsluter *Cape Cod Bay*. Bland de talrika floderna är *Connecticutfloden*, som genomflyter staten från norr till söder, den förnämsta. Den växlar i bredd från 450 till 1000 fot och är genom de många vattenfallen af vikt för industrien. Det samma kan sägas om statens öfriga mindre floder. Talrika småsjöar af glacialt ursprung ligga kringspridda i staten, isynnerhet i trakten kring Cape Cod.

Klimat och jordmån. — Medeltemperaturen för Januari är mellan 25° F. och 30° F. samt för Juli omkring 70° F. Under sommaren visar termometern stundom 100° F. och under vintern kan den falla till —10° F. Årliga rägnmängden — ganska jämt fördelad — är omkring 40 tum. Snömängden är betydlig; från 30 tum vid sydkusten till 60 tum i nordväst. På öarna *Marthas Vineyard* och *Nantucket* är vindhastigheten i medeltal 14 mil i timmen, hvilket är mera än som iakttagits på någon annan del af Unionen. Under Januari är vindriktningen vanligen nordvästlig, under Juli sydvästlig. De jordlager, som betäcka ytan, bildades till största delen under istiden. Connecticut-floddalen är mycket fruktbar. Många af sjö- och älfsediment bildade slätter finnas. Dessa äro mycket bördiga men af liten utsträckning. Andra, delvis utfyllda, glaciala sjöar bilda sumptrakter, hvilka lämna rika skördar af tranbär ("cranberrymarshes").

Mineral och bärgarter. — Massachusetts är rikt på granit och lämnar omkring en sjundedel af Unionens granitproduktion. Dessutom finnes marmor, kalk och sandsten. Trapp finnes i Connecticut-dalen och användes i betydliga mängder för makadamisering. Sta-

tens rika lerlager användas för tegeltillverkning. Bland mineral må nämnas järnpyrit, använd vid svafvelsyrefabrikation.

Fiske. — Fisket är af större vikt inom staten än i någon annan atlantisk kuststat, och bedrifves hufvudsakligen å de talrika fiskbankar, som sträcka sig längs kusten från *Nantucket Shoals* till *Newfoundlandsbankarna.*

Jordbruk. — En stor del af statens område är mindre lämpligt för jordbruk. De största odlingsbara områdena ligga i dess mellersta och nordöstra del. I 1900 års census upptages 61 proc. af statens område såsom farmland* och af detta var 41.1 proc. uppodladt — en minskning sedan 1850 af 6.2 proc. af det förra och 39.4 proc. af det senare talet. Samtidigt har dock värdet af både farmer och produkter stigit — detta på grund af förändrade metoder i jordbruket. Sädesodlingen har aftagit (från 1880 till 1900 nedgick den af säd besådda arealen från 104,631 acres till 53,385 acres) och i dess ställe odling af grönsaker, frukt och trädgårdsalster samt mejerihandteringen tilltagit. Blomsterodling omhuldas särskildt i Massachusetts. Odling af såväl blommor som köksväxter är högt uppdrifven och det af drifhus och glasbetäckta drifbänkar upptagna området beräknades år 1899 till 9 millioner kvadratfot.

Fabriksindustri. — Industrien har utgjort en viktig näringsgren inom staten nästan ända sedan dess grundläggning. Den öfverträffas endast af tre andra stater, (Pennsylvania, New York och Illinois), i det årliga produktionsvärdet, och detsamma var 1900 sex

*Under benämningen "farmland" inberäknas i Förenta Staternas officiella statistik äfven frukt- och köksträdgårdar (utan hänsyn till storleken) så snart de för skötsel erfordra en mans ständiga arbete, såväl som ouppodlad jord, använd som betesmark.

gånger större än 1850. Denna tillväxt är så mycket mera anmärkningsvärd som nästan alla råämnen importeras. Naturliga förmåner äro dock den rika tillgången på vattenkraft, samt goda kommunikationer till lands och sjös.

Främst står textilindustrien med ett tillverkningsvärde [1900] af öfver 214 millioner dollars. Af denna summa kommer mer än hälften på bomullsväfnader, af hvilka Massachusetts tillvärkar en tredjedel af hela Unionens produkt. Näst i vikt torde vara fabrikationen af skodon med 117 millioner dollars, motsvarande omkring 45 proc. af hela landets tillverknings- Nästan alla de maskiner, som numera ersätta handarbetet inom denna industri, äro uppfunna i Massachusetts. I sammanhang härmed står lädertillverkningen, hvilken dock nu är i aftagande på grund af konkurensen med Västern, där tillgång på garfveribark är rikligare. Tillverkningen af guttaperkaskor och andra gummiartiklar är däremot i tillväxt.

Den tredje af statens stora industrigrupper utgöres af gjuterier- och maskinverkstäder, (tillverkningsvärde 56 millioner dollars) samt därmed besläktade industrier såsom tillverkning af järn och stål, elektriska maskiner och vagnar. I pappers- och trämassetillverkningen står Massachusetts framför alla andra stater. Vidare må nämnas, slakterier, timmerafverkning och möbeltillverkning, sockeraffinadering samt tryckning af böcker och periodiska skrifter.

Massachusetts har ett ovanligt stort antal fabrikscentra. Främst står Boston, med ett årligt tillverkningsvärde af öfver 206 millioner dollars. Dess öfverlägsenhet grundar sig främst på dess goda kommunikationer. Läget af öfriga fabriksstäder har i allmänhet bestämts af tillgången på vattenkraft.

Kommunikationer. — De flesta af de många järnvägarne löpa samman i Boston, och järnvägsnätet är betydligt tätare inom det östra området, än i statens öfriga delar. Längden utgjorde 1902 2,117 mil — 26,4 m. för 100 kvm. Af järnvägarne ägas eller trafikeras 97 proc. af fyra bolag. Byggandet af elektriska spårvägar tillväxer snabbt, och dessa öfverträffa nu i längd [2,466 mil 1902] ångjärnvägarne.

Bostons sjöfart öfverträffas endast af New Yorks Andra goda hamnar finnas norr om Boston vid *Lynn Marblehead Salem* och *Gloucester* samt vid Merrimacflodens mynning, och söder därom vid *Provincetown Wareham* och *New Bedford.*

Skolväsende och religion. — Från den första koloniens grundläggning har upprättandet af offentliga skolor betraktats som en viktig sak. Den första friskolan bildades år 1635. och Harvard College grundades år 1636. En lag antogs år 1647, enligt hvilken hvarje by med femtio familjer var skyldig att underhålla en skola. Sedan dess har statens skolsystem utvecklats, och intager nu en synnerligen hög rang. Hvarje kommun (township) har en folkvald skolnämnd (school committee) och en af denna tillsatt superintendent. Öfver denna lokalstyrelse står en *State Board of Education.* Skolväsendet underhålles dels genom skatter, dels genom statens skolfond — genom den senare understödjas hufvudsakligen de fattigare kommunerna. Skolårets längd — enligt lag minst åtta månader — är i medeltal öfver nio. Förutom de lägre ("grammar") skolorna finnas 261 'högskolor' (highschools), aftonskolor i 49 städer 'kindergartens' i 36 och i hvarje stad med öfver 20,000 inv. är slöjdundervisning införd. Antalet lärjungar i privata skolor utgör omkring en sjundedel af det i de allmänna. Den årliga beskattningen för statens

skolor utgör i medeltal 34 doll. för hvarje lärjunge. Såsom öfverallt i Amerika är folkskolan bottenskola och folkbildningsarbetet främjas genom föreläsningskurser och isynnerhet genom de talrika fria allmänna biblioteken.

Med undantag af tio lärareseminarier ("normal schools") underhåller staten inga högre läroanstalter — dessa saknas dock icke därför. Äldst och med största anseendet är *Harvard Universitet*, i Cambridge. Öfver 4,000 studerande äro inskrifna i dess olika afdelningar — dessutom finns i *Radcliffe College*, en under Harvard Universitetet stående högre skola för kvinnor, 450 studerande. Universitetet har ett bibliotek på nära 600,000 band, rika samlingar, botanisk trädgård, ett astronomiskt observatorium med en serie meteorologiska observationsstationer å Sydamerikas Ander o. s. v. Dess egendom är beräknad till omkring 21 millioner dollars, däraf två tredjedelar utgöres af produktiva fonder.

En teknisk högskola med högt anseende (1,600 studerande) är Massachusetts Institute of Technology i Boston, en annan är Worcester Polytechnic Institute i Worcester. Dessutom finnas ett stort antal högre skolor tillhörande de olika kyrkosamfunden.

Boston, hufvudstad, ligger vid Massachusetts Bay vid mynningen af *Charles River*, 232 mil från New York. Näst efter New York, Unionens viktigaste handelsstad och ryktbar i landets historia.

Till invånareantalet [561,000] är Boston den femte staden i ordningen i Förenta Staterna. Inom det så kallade *Metropolitan district* ["Greater Boston"], hvilket omfattar ett trettiotal samhällen liggande inom tio mil från stadens medelpunkt, utgör befolkningen 1,130,000 eller 40,32 proc. af statens hela invånareantal. En del offentliga arbeten — kloak-, park- och vatten-

verksanläggningar — hafva utförts gemensamt af alla eller en del af dessa samhällen. Ursprungligen grundad på en trång halfö mellan Charles River och Boston Harbor, upptager staden nu en yta af omkring 24,000 acres. I dess äldsta del äro gatorna trånga och krokiga, häri påminnande mera om Europeiska städer än om Amerikanska. De nyare stadsdelarne äro däremot väl planlagda med breda vackra gator och boulevarder; mest känd af de senare är den praktfulla *Commonwealth Avenue*. Boston har många i arkitektoniskt hänseende framstående byggnader. *The Public Library*, är bygdt (1888—95) i Italiensk Renässans, med rika, af framstående konstnärer utförda, väggmålningar i det inre. Byggnaden är beräknad för 2,500,000 band och har för närvarande omkring 800,000. *Konstmuseet* (*Museum of Fine Arts*), bygdt af röd tegel i Italiensk gotik, är rikt på konstverk af högt värde. Inom kyrkoarkitekturen intager den vackra *Trinity Church* det främsta rummet. Den är bygd i Romansk stil af Amerikas största arkitekt, Richardson, och dess inre är synnerligen vackert.

Af stadens många parker äro de mest kända *The Common* ("allmänningen") och *The Public Garden*, båda nära den gamla stadens medelpunkt.

Bostons utrikeshandel (sammanlagda in- och utförsel) uppgick 1900 till 193 millioner dollars. Dess ull- och fiskmarknad äro båda större än på någon annan plats i världen, näst London. Den är Amerikas största utförselort för boskap. Vid stadens tvänne järnvägsstationer afgå och ankomma 1,300 till 1,400 tåg dagligen. Bostons elektriska spårvägssystem har en längd af 337 mil. Dessutom finnes en underjordisk järnväg 1⅔ mil lång, och en pelarbana, hvilken står i förbindelse med gatuspårvägarne.

Boston har länge varit känd som en medelpunkt för den högre bildningen. Hardvarduniversitetet är förlagdt, dels inom staden, dels i förstaden Cambridge. Dessutom finnes ett stort antal högre skolor af olika slag och de tillfällen, som Boston erbjuder för idkande af konst och musikstudier, öfverträffas ingenstädes i Amerika.

Worcester (119,000 inv.). Viktig fabriksstad, 44 m. väster om Boston. Hade år 1900 1,071 fabriker med 25,600 arbetare och ett produktionsvärde af 53 millioner doll. Bland de mångfaldiga fabriksgrenar, som här äro representerade, äro gjuterier och maskinverkstäder de förnämsta. Skor, yllevaror, eldvapen och ett stort antal andra produkter tillverkas äfven i stora mängder. Staden har ett vidsträckt spårvägssystem med förgreningar äfven till andra städer. En linje till Boston öppnades år 1903. Den har viktiga järnvägsförbindelser genom de trenne bolag (New York Central, New York, New Haven and Hartford samt Boston and Maine) som nu kontrollera största delen af Nya Englands järnvägar.

Af befolkningen äro öfver hälften i utlandet födde — däraf 7,600 i Sverige.

Fall River (105,000 inv.). Ligger vid Tauntonflodens utlopp i Hope Bay. Hamn- och fabriksstad samt ändpunkten af en viktig ångbåtslinje (Fall River Line) till New York. Stora bomullsfabriker.

Lowell (100,000 inv.), fabriksstad, 26 mil no. från Boston. Viktigast äro bomulls- och yllefabrikerna, därnäst ammunitionstillverkning och maskinverkstäder.

Cambridge (92,000 inv.). Vid Charles River midt emot Boston, och är egentligen en förstad till denna. Mest känd som sätet för Harvarduniversitetet, har staden äfven en betydande industri — maskinverkstäder, tryckerier, slakterier och tvålfabriker m. fl.

Bland andra städer må nämnas: *Lynn* (69,000 inv.), fabriksstad, 12 mil no. från Boston vid Massachusetts Bay. Fabriksskodon den förnämsta produkten. *Lawrence* (63,000 inv.) vid Merrimacfloden, 26 mil från Boston. Utom textilfabriker finnas pappersbruk, gjuterier, vagn- och snickerifabriker m. fl. *New Bedford, Springfield* och *Somerville*, (hvardera 62,000 inv.), *Holyoke* (46,000), *Brockton* (41,000), *Haverhill, Salem, Chelsea, Malden* och *Newton* (mellan 30 och 40,000 inv.).

RHODE ISLAND "*Little Rhody.*" Unionens minsta stat med en areal af 1,250 kvm., och en största utsträckning af 48 m. i n. och s., samt omkring 37 m. i ö. och v. Begränsas i n. och ö. af Massachusetts, i s. af At-

lantiska hafvet samt i v. af Connecticut. Inv. 1900 428,566.

Topografi. — Ytan är i allmänhet kuperad ehuru utan större höjder. Den högsta punkten är *Durfee Hill* nära Gloucester i statens nordvästra del. Kustlinjen är i väster kantad af laguner och marsker, i öster tränger *Narragansett Bay* 28 mil in i landet och skiljer en mindre östlig del från statens hufvuddel. Narragansett Bay är från 12 till 3 mil bred och omsluter ett antal öar, af hvilka den största och mest kända är *Aquidneck* eller *Rhode Island,* som gifvit staten dess namn. Aquidneck, med den kända badorten *Newport*, är en vacker ö, 15 mil lång och 3 mil bred, kantad med branta klippor, omväxlande med grundare stränder.

Statens floder äro små, men hafva hastigt lopp och många vattenfall. De största äro *Pawtuxet* i norr, som rinner ut i Narragansett Bay, och *Pawcatuck* i söder, som tömmer sitt vatten i Atlanten. Talrika småsjöar ligga strödda öfver hela staten.

Klimat och jordmån. — Klimatet är mildare och mindre ombytligt än i det öfriga Nya England, detta på grund af Golfströmmens inverkan. Medeltemperaturen för Januari är 36° F. och för Juli 76° F. Rägnmängden växlar från 40 tum längst i norr till nära 50 tum vid kusten. Jordmånen är i allmänhet stenig och olämplig för jordbruk, med endast mindre af aflagringar bestående landsträckor.

Mineral och bärgarter. — Under hela Narragansett Bay samt öster därom ligga vidsträckta, men svåråtkomliga, antracitlager. Längs en del af dessas västra kant löper en ådra af magnetisk järnmalm. Vidare förekommer kalksten (vid Lime Rock) och, i statens södra del, stora granitbrott.

Näringar. — Inom jordbruket är sädesodlingen obetydlig, däremot omhuldas odling af grönsaker, frukt och bär. Mejerihandteringen har äfven visat en betydlig tillväxt, och i sammanhang härmed är skörden af hö och foderväxter af vikt.

Fabriksindustrien är statens hufvudnäring och många af dess produkter åtnjuta högt anseende. Textilindustrien står främst med 218 fabriker och ett tillverkningsvärde af 78 millioner dollars, därnäst komma guld- och silfverarbeten samt gjuterier och maskinverkstäder, hvardera med 13 millioner dollars.

Samfärdsmedel. — År 1902 funnos 209 mil järnvägar samt 347 mil elektriska spårvägar. Genom flera ångbåtslinjer står Providence i förbindelse med öfriga nordatlantiska sjöstäder.

Skolväsende och religion. — Antalet personer öfver 10 år, som ej kunde läsa eller skrifva, utgjorde 1900 8,4 proc. Denna höga procent — större än i någon annan nordatlantisk stat — beror till stor del på statens utländska befolkning. De allmänna skolorna underhållas af de enskilda kommunerna — nästan utan hjälp från staten. Den senare underhåller ett lärareseminarium samt en landtbruks- och teknisk skola. Ett universitet af hög rang är *Brown University* i Providence (grundadt år 1764) med nära 1,000 studerande.

En fjärdedel af statens befolkning äro katoliker, af de protestantiska samfunden äro baptister och därnäst episkopaler de mest talrika.

Städer. — *Providence* (176,000 inv.), hufvudstad, vid Providence River i norra delen af Narragansett Bay, 44 mil sydost från Boston och 188 mil nordost från New York. Nära hälften af statens industrialster frambringas i Providence. *Pawtucket* (39,000 inv.), fabriksstad, 4 mil från Providence. *Woonsocket* (28,000 inv.) och *Newport* (22,000 inv.).

CONNECTICUT *"The Nutmegstate."* Ligger mellan 40° 59' och 42° 3' lat. samt 71° 47' och 73° 43' long. Begränsas i norr af Mass., i öster af R. I., i söder af Long Island sound och i väster af N. Y. Största utsträckning i öster och väster 105 mil, i söder och norr 76 mil. Areal 4,990 kvm. Inv. 1900 908,420.

Topografi. — Nordvästra Connecticut utgör en fortsättning af det bärgsområde, som tager sin början i Green Mountains i Vermont och fortsättes i the Berkshire Hills i Massachusetts. Högsta punkten i norr är *Bear Mountain* (2,355 ö. h.). Mot söder aftaga bärgen och nära Long Island kusten är marken endast obetydligt kuperad. Öster om detta område ligger den breda Connecticut dalen. Statens östra del är bärgig, ehuru i mindre grad än den västra. Vattendragen rinna från norr till söder, följande landets allmänna sluttning. De trenne hufvudsakliga flodsystemen äro *Housatonic-Naugatuck* i väster, *Connecticut* i statens midt och *Thames* i öster. Hufvudfloderna hafva talrika bifloder, många af betydlig storlek, med rik tillgång på vattenkraft.

Klimat och jordmån. — Årliga medeltemperaturen är omkring 50° F. i söder, 48° F. i nordost och 46° F. i nordväst. Under midvintern är medeltemperaturen vid sydkusten 30° F. och nedgår till 24° F. i norr. I alla delar af staten har temperaturen under vintern fallit så lågt som 15° F. och uppgår under sommaren någon gång till 100° F. Rägnmängden är 45 till 50 tum.

I dalarne är jorden bördig, i de högländta delarne däremot mindre fruktbar ehuru af värde för fruktodling och gräsväxt. Connecticut floddalen har i norr en af rik djup mylla bestående jordmån, i söder och längs kusterna är den däremot sandig.

Jordbruk. — Med undantag af floddalarne är i allmänhet staten mindre lämplig för jordbruk. Ytan är kuperad och stenig och jordmånen öfverhufvud föga gifvande. Liksom i öfriga stater i Nya England har konkurrensen med västerns fruktbara prärier (underhjälpt af den infödda landtbefolkningens degeneration) ledt till landtbrukets förfall på många orter och en minskning af statens sädesproduktion. Däremot har mejerihandteringen samt grönsaks- och fruktodlingen på senare tider tillväxt. Detta har sin grund i den talrika stadsbefolkningen samt närheten af New York och andra goda afsättningsorter. Den förbättring, som sålunda inträdt genom att jordbruket ledts in på nya grenar, är en frukt af utländingens arbete. Genom sin större flit och duglighet har han upparbetat de förfallna och af den infödde ägaren öfvergifna farmerna. I detta arbete stå svenskarne främst hvad duglighet beträffar; till antalet öfverträffas de af irländarne.

Inom Connecticutdalen är tobaksodlingen af vikt.

Industri. — Connecticut är framförallt en industristat, detta på grund af sitt läge, goda kommunikationer, rik tillgång på vattenkraft samt isynnerhet befolkningens flit och fyndighet. Många ibland Amerikas mest kända uppfinnarenamn härstamma från Connecticut. I elfva viktiga industrier står Connecticut framom alla öfriga stater. Af vikt äro textilindustrien, fabrikationen af mässingsartiklar, maskinerier och järnvaror, ammunition, hattar, pläterarbeten, gummiartiklar, klockor, m. fl. Bomullsfabrikerna äro hufvudsakligen belägna vid bifloder tlll Thames kring Norwich.

Samfärdsmedel. — År 1900 hade staten 1,025 mil järnvägar. Järnvägsväsendet utvecklades tidigt och har på senare åren föga utsträckts. Däremot hafva de elektriska spårvägarne visat en anmärkningsvärd till-

växt, isynnerhet på landet. Deras längd utgjorde år 1902 omkring 500 mil. Landsvägarne hafva äfven på senare tid mycket förbättrats.

Staten drifver en liflig kusthandel, isynnerhet med New York, som förmedlar största delen af dess utrikeshandel.

Skolväsende. — Ända sedan kolonialtiden har statens skolsystem intagit en framskjuten ställning. År 1900 voro 94 proc. af inv. mellan 4—16 år inskrifna i de offentliga eller i privata skolor. Statens utgifter för hvarje lärjunge utgjorde $17,58. Bland läroanstalter för den högre undervisningen står det 1701 grundade Yaleuniversitetet främst. Det hade läsåret 1903—4 nära 3,000 studerande, har ett bibliotek omfattande 300,000 volymer, ett natural-historiskt museum, och andra samlingar, ett astronomiskt observatorium etc. En af universitetets afdelningar, "the Sheffield Scientific School" har jämte de rent matematiska och naturvetenskapliga lärokurserna äfven en fackskola för utbildning af civil- och maskiningeniörer.

Öfver hälften af statens kyrkomedlemmar äro katoliker, detta på grund af det stora antalet utländingar, isynnerhet Irländare och Franska Canadiensare.

Städer. — År 1900 bodde 53 proc. af statens befolkning i städer af öfver 8,000 inv. De viktigaste äro *New Haven* (108,000 inv.), vid New Haven Bay, 73 mil från New York, handels- och fabriksstad samt säte för Yaleuniversitetet; *Hartford* (79,800 inv.), hufvudstad, hamn- och fabriksstad; *Bridgeport* (71,000 inv.) samt *Waterbury* (46,000 inv.).

NEW YORK. "*The Empire State.*" — Ligger mellan 40°30 och 45° lat. samt 71° 51 och 79° 46 long. Begränsas i n. och n. w. af Ontario sjön och de Canadiska provinserna Ontario och Qubec, i ö. af Vt., Mass,

och Conn., i s. af N. J. och Pa. och i w. af Pa., Eriesjön och Niagarafloden. I sydväst går New York under en kort sträcka intill Atlanten, här ligger den till staten hörande *Long Island*, som skiljes från fastlandet af Long Island Sound, Dess största utsträckning i norr och söder är 312 mil, i öster och väster 326 mil. Areal 49,170 kvm. Inv., år 1900, 7,268,894.

Topografi. — Den ofvannämda ön Long Island vid statens sydspets faller med sin flacka sandiga yta inom kustslättens område. Härefter följer å fastlandet inom statens sydöstra del ett högländt vildt område med toppar af intill 1500 fots höjd, och genomskuret af Hudsonflodens väldiga klyfta. Det nordväst och norr härom liggande jämna området — en fortsättning af Kittatinnydalen i New Jersey — afbrytes öster om Hudsonfloden af *Taconicbärgen*, hvilka med en höjd af 2,800 fot löpa längs gränsen mot Massachusetts och Vermont, där de i norr öfvergå i Green Mountains. Väster om Taconicområdet utbreder sig från Hudsonfloden till nära Eriesjön en vidsträckt, af floder djupt eroderad platå, upptagande mer än en tredjedel af statens yta. I dess östra del, de vilda och djupt sönderskurna Catskillbärgen, resa sig många toppar af öfver 3000 fots höjd, och den högsta punkten *Slide Mountain* är 4205 fot ö. h. Platåns västra del har en medelhöjd af 1200 fot, med punkter, som nå upp till 2000 fot. Under hela sin längd är den i norr, öster och nordost begränsad af en kalkstensbrant, som i öster är känd under namnet *Helderberg Mountain*. Norr om denna brant är ett lägre liggande område, som i väster följer Ontario-sjöns kust och i öster bildar Mohawkdalen. Den senare begränsas i norr af ett oregelbundet, kuperadt område, hvilket så småningom öfvergår i Adirondack bärgen. Dessa utbreda sig med sina utlöpare öfver statens norra del, äro

i sina mellersta delar betäckta af en tät skog, och utgöra en mycket omtyckt sommaruppehållsort. Adirondackbärgens och statens högsta punkt är *Mount Marcy* 5,344 fot ö. h.

Statens floder rinna i alla riktningar och samla sig i fem olika flodsystem, St. Lorenzos, Hudsons, Mississippis, Susquehannas och Delawares. Stösta delen tillhör dock St. Lorenzobäckenet; därnäst i storlek kommer Hudsonbäckenet.

New York har ett stort antal sjöar, berömda för deras skönhet. De äro nästan alla långsmala, bildade genom uppdämning af floddalar medelst glacialt material. Typiska för detta slags sjöar äro de så kallade "*Finger Lakes*" i statens västra del. De största af dessa — *Seneca* — och *Cayuga sjöarne* — äro hvardera nära 40 mil långa och 2 till 3 mil breda. *Chautauqua* sjön längst i väster och den pittoreska *Lake George* längst i öster äro af liknande bildning.

Klimat. — Statens klimat närmar sig fastlandstypen. Den högsta temperaturen är i allmänhet ungefär 100° F. och den lägsta 0° F., men dessa siffror växla betydligt efter höjdförhållandena; i synnerhet i Adirondackbärgen äro vintrarne stränga. Medeltemperaturen för Januari är vid kusten 30°, i nordväst 26° och i Adirondackområdet 15°. Motsvarande siffror för Juli äro 72°, 70° och 64°. Rägnmängden är ymnig öfver hela staten. I Adirondackområdet är den nära 60 tum, i New York stad 42 tum; och växlar i öfriga delar af staten mellan 35 och 45 tum.

Naturrikedomar. — Värdefulla lerlager finnas i sjö- och floddalarne. Byggnadssten erhålles från statens granit-, kalk- och sandstensbrott. Järnmalm (hämatit och magnetit) förekommer i Adirondackbärgen. Söder om Ontariosjön finnas vidsträckta lager af

bärgsalt, af 15 till 150 fots mäktighet; från dessa erhålles ungefär en tredjedel af Unionens produkt. Andra mineral i mindre mängder finnas här och hvar i staten. Öfver hälften af landets produkt af naturlig cement kommer från New York.

Täta barrskogar betäckte ursprungligen hela Adirondackområdet, och i öfriga delar af staten förekomma skogar af barr- såväl som löfträd. Timmerafverkningen har alltid varit af vikt inom New York, och såsom en följd äro de mera värdefulla skogarne till stor del nedhuggna. Inom trämasseindustrien, som sedan 1890 har fördubblats, stod staten år 1900 främst med ett tillverkningsvärde af 27 millioner dollars.

Jordbruk. — Under en lång tid var New York Unionens främsta jordbrukstat och öfverflyglades först år 1890 af Illinois i totalvärdet af jordbruksalster. Hö och foderväxter utgöra den viktigaste skörden, detta i sammanhang med mejerihandteringen, i hvilken staten står framom alla andra. Näst i värde efter hö kommer potatis; häri står New York främst såväl i skördevärde som i areal. Af sädesslagen kommer först hafre (odlas isynnerhet i St. Lorenzodalen), därnäst majs och hvete. New York står högst i, i större skala idkad, trädgårdsskötsel ("gardenfarming"), och å Long Island odlas nästan uteslutande grönsaker för afsättning i New York stad. Statens nordvästra del samt Ulster County äro kända för fruktodling, isynnerhet äpplen. Drufvor växa rikligt i Hudsondalen samt i sjöområdet.

Boskapsskötseln utmärker sig isynnerhet för det stora antalet mjölkkor, och värdet af statens mejerialster utgör nära en tredjedel af alla dess farmprodukter. År 1900 försåldes mjölk för 36 millioner doll. och smör för nära 10 millioner.

Industri. — Alltsedan fullbordandet af Eriekanalen 1825 har New York varit Unionens främsta industristat. År 1900 var tillverkningsvärdet af alla industrigrenar 2,176 millioner dollars*, nära en sjettedel af motsvarande siffra för hela landet. Ehuru staten ej saknar betydande naturrikedomar och äfven har förmånen af en riklig tillgång på vattenkraft, är dock dess dominerande ställning inom industrien främst grundad på dess förträffliga läge med hänsyn till in- och utländska afsättningsorter. Genom Eriekanalen öppnades en samfärdsled mellan Hudsonfloden och de stora sjöarne, som tillförde staten en stor del af handeln med Västern. Längs vattenvägarne uppväxte städer, hvilka i sin ordning senare bestämde läget af järnvägarne. Vid transportsystemets södra ändpunkt, Hudsonflodens mynning, låg staden New York med en oöfverträfflig hamn. New York blef på detta sätt landets förnämsta stad, och en storartad fabriksindustri växte upp inom staden och dess närhet.

*) Detta är "bruttovärdet" af statens industriprodukt, d. v. s. det har erhållits genom att addera värdena af den färdiga produkten i alla industrigrenar, utan att i något fall göra afdrag för råmaterialerna. Då emellertid hvad som utgör den färdiga produkten i en industrigren blir råvaran i en annan, kommer genom detta räknesätt somliga produktionsvärden att räknas mer än en gång, och slutsumman blir för hög. Det verkliga eller "netto" värdet fås genom att till den ursprungliga råvarans värde addera endast den *tillökning* i värde, som den erhållit vid hvarje särskild fabriksprocess. Enligt detta räknesätt kan "nettovärdet" af New Yorks industri anslås till omkring 1,300 millioner dollars. Förenta Staternas censusuppgifter äro emellertid ej fullständiga nog att med någon säkerhet kunna beräkna nettovärdet, och öfverallt i boken, där liknande uppgifter förekomma, menas bruttovärdet. Ehuru ej ett aktuellt värde, gör det dock gagn såsom jämförelsetal.

New Yorks gjuterier och maskinverkstäder öfverträffas i tillverkningsvärdet endast af en annan stat, medan däremot tillverkningen af järn och stål är af jämförelsevis mindre vikt. Bland maskiner märkas isynnerhet tryckpressar och ångmaskiner. Staten står högst i tillverkning af elektriska maskiner och musikinstrument. En tredjedel af landets tillverkningsvärde af färdigsydda kläder samt öfriga beklädnadsindustriens grenar kommer på New York. Andra industrier, som intaga en framskjuten ställning, äro socker- och melassraffinadering, tryckning af böcker och tidskrifter, textiler, slakterier, maltdrycker, kvarnindustrin m, fl.

Handel och samfärdsmedel. — I sjöfart och utrikeshandel står New York långt framom alla öfriga stater. Året 1900—01 förmedlades två tredjedelar af hela landets införsel och något öfver en tredjedel af dess utförsel af New Yorks hamn. Handeln med öfriga kusthamnar inom landet är två till tre gånger så stor som den utrikes handeln, och härtill kommer en liflig handel längs Hudsonfloden. Buffalo är statens viktigaste insjöhamn och drifver en ofantlig handel med Västern. Af statens kanalsystem äro numera endast Champlain- och Eriekanalerna af nämnvärd betydelse, och äfven dessa hafva aftagit i vikt med järnvägsväsendets utveckling. Genom den nu (1904) beslutade utvidgningen och förbättringen af Eriekanalen torde denna dock återfå en del af sin ursprungliga betydelse. Statens första järnväg öppnades år 1831 mellan Albany och Schenectady. År 1902 utgjorde järnvägarnes längd 8,138 m. och de elektriska spårvägarnes (inberäknadt 178 m. pelarbanor) 3,043 mil.

Skolväsende och Religion. — Af statens hela befolkning öfver 10 år kunde år 1900 5,5 proc. hvarken läsa eller skrifva, för infödda hvita var denna siffra 1,2,

för i utlandet födda hvita 14 och för färgade 12,8 proc. Skolgången är obligatorisk mellan åren 8—16. År 1900 utgjorde utgifterna för de allmänna skolorna 41,68 doll. för hvarje lärjunge, en högre siffra än den någon annan stat har att uppvisa. Sexton lärareseminarier finnas inom staten. Bland universitet äro de mest kända Columbia universitetet i New York och Cornelluniversitetet i Ithaca. Det förra har i sina olika afdelningar omkring 3,300 studerande, det senare 2,800.

På grund af den stora immigrationen äro katolikerna mycket talrika inom staten. Af de protestantiska samfunden stå metodisterna främst, därefter komma prestbyterianer, baptister och protestant episkopaler. De sistnämda äro särskildt framstående inom New York stad, hvilken äfven har ett ovanligt stort antal Mosaiska trosbekännare.

Städer. De största städerna med deras invånarantal år 1900 äro: *New York*, 3,437,000; *Buffalo*, 352,000; *Rochester*, 163,000; *Syracuse*, 108,000; *Albany*, 94,000; *Troy*, 61 000; *Utica*, 56,000; *Yonkers*, 48,000; *Binghampton*, 40,000; *Schenectady*, 32,000; *Auburn*, 30,000 och *Jamestown*, 23,000.

New York. — Näst London världens största stad och hufvudpunkten för Förenta Staternas handel. Ligger vid Hudsonflodens utlopp i New York Bay, 205 m. n. om Washington, 715 m. ö. om Chicago och 190 m. s. om Boston. Lat, 40° 42' n., long. 74° v.

Ursprungligen grundades New York å den 13½ mil långa och ungefär 2 mil breda *Manhattanön.* Denna ligger mellan Hudsonfloden (North River) och East River, samt skiljes i norr från fastlandet af Spuyten Duyvil Creek och Harlemfloden. Sedan 1897 omfattar staden, utom Manhattanön, *Brooklyn* m. fl. mindre samhällen å Long Island öster om East River, hela *Staten Island* söder om Manhattan, omkring 40 kvm. norr om Harlemfloden samt ett antal mindre öar. Dess sammanlagda yta är 309 kvm., och dess längd från Sta-

ten Islands sydspets till nordgränsen vid Yonkers är omkring 30 mil.

Vid Manhattanöns sydspets ligger *Battery Park* med den historiska *Castle Garden* (nu använd till aqvarium) och en staty af John Eriksson. Mellan denna och *Madison Square*, — en längd af omkring tre mil — utgör *Broadway* New Yorks stora pulsåder och delar staden i tvenne delar "öst" och "västsidan." Vid Madison square sammanlöpa 23dje gatan, Broadway och Fifth ave., och norr härom utgör den sistnämda delningslinjen och den förnämsta gatan. I Manhattanöns geografiska medelpunkt ligger *Central Park*, begränsad i öster af Fifth ave. Längre i norr utmed Hudsonfloden ligger den utomordentligt vackra *Riverside Park*. Norr om Harlemfloden ligga ytterligare tre parker, af hvilka *Bronx Park* med sina botaniska och zoologiska samlingar erbjuder det största intresset. Vid Broadways nedre del ligga New Yorks kolossala, ända till 29 våningar höga, affärshus. Ej långt från Battery Park utmynnar i Broadway — midt emot den gamla *Trinity Church* — *Wall Street*, som, jämte närgränsande gator, är medelpukten för New Yorks och landets finansvärld. Ett stycke längre i norr ligger *City Hall Park*, med flera municipala byggnader och de flesta dagtidningarnes hemvist. Här är äfven ändpunkten för hängbron till Brooklyn. Norr om City Hall Park är Broadway upptagen af engros-affärer till omkring tionde gatan, där de stora detaljaffärerna vidtaga. Å båda sidor om Broadway men isynnerhet å "östsidan" finnas stora hyreskvarter, bebodda af myllrande människohopar från alla världens kanter. Vid Madison square, i skärningen mellan Broadway och Fifth ave., står en triangelformig byggnad, "*The Flatiron*", en typisk, 20 våningar hög, "skyskrapare", som bildar en slående kontrast mot den vackra, i morisk stil uppförda, *Madison square garden*. Norr om Madison square till 59de gatan ligga utmed och intill Broadway stadens förnämsta teatrar, hotell och stora detaljaffärer. Vid Fifth ave. och 51sta gatan ligger *St. Patricks Cathedral* en af landets mest imposanta götiska kyrkobyggnader. Vid 116de gatan nära Riverside Park ligger Columbia universitetet, bland hvilkas byggnader isynnerhet biblioteket utmärker sig, och ej långt därifrån utvisar en väldig hvalfbåge plat-

sen, där en gång *St. John's Cathedral*, kommer att i storlek och skönhet täfla med Europas gamla katedraler. Vid 123dje gatan reser sig *Grant's Tomb* på en klippa vid Hudsonflodens strand.

Bland offentliga samlingar intager *Metropolitan Museum of Art* det främsta rummet. Dess rika konstsamlingar äro inrymda i ett ännu endast delvis fullbordadt byggnadskomplex i Central Park, midt emot Fifth ave. Vid parkens motsatta sida ligger *American Museum* of *Natural History* med zoologiska och etnografiska samlingar af rikt intresse. För stadens fria offentliga bibliotek är en monumental byggnad af hvit marmor under uppförande vid Fifth Avenue, mellan 40:de och 42:dra gatorna; den kommer att rymma 1,250,000 band och beräknas skola kosta 5 millioner doll. Dessutom äro beslutade, och delvis uppförda, ett sextiotal mindre biblioteksbyggnader i olika delar af staden.

Inom Brooklyn och de öfriga delar af Long Island, som tillhöra New York, bo omkring 1,300,000 af dess invånare. Brooklyn har betydliga fabriks- och handelsintressen och utgör ändpunkten för ett stort antal ångbåtslinjer. Bland dess parker märkes *Prospect Park*, som anses vara en af landets vackraste stadsparker; samma rang inom landets begrafningsplatser intager *Greenwood Cemetery*, väster om Prospect Park. Ett mycket stort antal New Yorksbor, med affärer eller arbete i Manhattan, har sina hem i Brooklyn, och dess mest utmärkande drag äro de hundratals mil af gator och avenyer, bebyggda nästan uteslutande af boningshus, som upptaga dess bostadskvarter.

Mellan New Yorks olika delar samt å Hudsonflodens västra strand liggande samhällen förmedlas samfärdseln hufvudsakligen af ett vidsträckt system af ångfärjor. Mellan Long Island och Manhattan finnas tvenne broar, *Brooklynbron* och den 1904 fullbordade *Williamsburghbron*, medan ytterligare tre äro föreslagna eller påbörjade. Öfver Harlemfloden äro flera dyrbara broar spända, af hvilka särskildt *Washingtonbron* genom sina sköna linjer utmärker sig i ett land, hvilkas brobyggnader eljest i allmänhet äro ohyggligt fula. Flera tunnelarbeten äro påbörjade; Pennsylvaniabolagets järnvägstunnel mellan Jersey City och Long Island, under Hudsonfloden, Manhattanön och North River,

en för elektriska spårvagnar afsedd tunnel under Hudsonfloden, hvilken torde komma att öppnas för trafik inom ett år, samt en tunnel under North River i förening med stadens underjordiska järnvägssystem. Fyra pelarbanor och talrika gatuspårvägar förmedla samfärdseln å Manhattan. De äro dock otillräckliga för trafiken, och den trängsel, som råder vissa tider på dagen är oerhörd. Sedan år 1900 har arbetats på ett system underjordiska järnvägar med en förgrening under North River till Brooklyn.

Af stadens nära 3,5 millioner inv. år 1900 voro 1,270,000 eller 37 proc. födda i utlandet. De europeiska riken, som lämnat det största antalet voro i följande ordning: Tyskland, Irland, Italien, Ryssland, Böhmen, Österrike-Ungarn, Polen och England. Immigrationen från Österrike-Ungarn, Ryssland och Polen består nästan uteslutande af Judar, och dessa utgöra nära en fjärdedel af Manhattans befolkning. Förutom det inom New Yorks nuvarande stadsgränser belägna området, ligga väster om Hudsonfloden inom staten New Jersey flera städer, hvilka dels äro genom handels- och industriintressen nära förbundna med New York, dels utgöra hemvist för en stor del af dess affärsmän. Hit höra *Jersey City*, *Hoboken* m. fl. städer närmast floden, de två stora fabriksstäderna *Newark* och *Paterson* samt ett antal mindre villastäder. Den sammanlagda befolkningen inom ett afstånd af 25 mil från New Yorks medelpunkt utgör nära 5 millioner.

Buffalo, 20 mil ofvanom Niagarafallet, 410 från New York och 540 från Chicago, är en af de stora sjöarnes viktigaste hamn- och handelsstäder. Genom flera stora ångbåtslinjer står den i förbindelse med öfriga sjöstäder, genom Eriekanalen med Hudsonfloden, genom Wellandkanalen med Ontariosjön och St. Lorenzofloden samt är dessutom änd- eller anknytningspunkt för ett stort antal järnvägar. Mellan Canada på andra sidan floden förmedlas trafiken af ångfärjor och en dyrbar stålbro. I det varuutbyte, som förmedlas af dessa olika kommunikationer, står främst de oerhörda mängder af säd och mjöl, som från västern årligen skeppas till Atlanterkusten. Staden har äfven en betydlig fabriksindustri. Af vikt äro gjuterier och

maskinverkstäder, slakterier, petroleumraffinaderier, skeppsbyggeri, m. fl.

Rochester, 69 mil öster om Buffalo, 7 m. från Ontariosjön. Genomflytes af *Geneseefloden*, hvilken här lämnar en betydande vattenkraft. Hufvudsakligen fabriksstad (beklädnadsartiklar, skodon, maskiner, tobak, mjöl, maltdrycker, fotografiska artiklar m. fl.) men drifver äfven en betydande handel.

Syracuse, halfvägs mellan Albany och Buffalo, 35 mil söder om Ontariosjön, fabriks- och handelsstad (herrkläder, maskiner, järn och stål, maltdrycker, skrifmaskiner).

Albany, hufvudstad, ligger vid Hudsonfloden 145 m. norr om New York.

Jamestown, 69 m. söder om Buffalo vid Chautauquasjön. Mycket omtyckt sommarvistelseort, samt har ångbåts-, järnvägs- och spårvägsförbindelse med Chautauqua och öfriga kring sjön belägna platser. Ligger i midten af ett bördigt jordbruksområde och har en betydande fabriksindustri.

NEW JERSEY, "*Sharp Backs State*" — Ligger utmed Atlantiska hafvet, mellan 38° 56' och 41° 21' lat. och begränsas i n. af N. Y., i v. af Pa. och Del. samt i s. af Delaware viken. Gränslinjen i väster bildas af Delawarefloden. Största längd i n. och s. 167 m., medelbredd 50 m. Areal 7,815 kvm. Inv. 1900, 1,883,669.

Topografi. — Staten omfattar tvenne, betydligt olika områden; det norra, kuperadt och delvis bärgigt, samt det södra, nästan helt och hållet en slätt. Längst i nordväst drager sig under namn af *Kittatinnybärgen* en jämn bärgås af 1,400 till 1,800 fots höjd och utgörande en fortsättning af Blå bärgen i Pennsylvania. Denna utgör den nordvästra begränsningen af den vackra och bördiga Kittatinnydalen, som i sydost begränsas af en mera oregelbunden, 10 till 20 mil bred bärgås, "*the*

Highlands," med punkter 1,200 till 1,400 fot höga. Sydost härom ligger en vågig slätt, afbruten här och där af trappåsar, bland hvilka märkas *Orangebärgen* och "*the Palisades*" längs Hudsonfloden. Gränsen för detta område utgör en linje, dragen mellan Newark Bay och Trenton, och söder härom vidtager den svagt undulerande kustslätten, som, genomskuren af floddalar, långsamt sluttar mot öster och söder.

Med undantag af en mindre del i väster, som tillhör Delawareflodens vattenområde, dräneras staten af direkt i Atlanten eller dess vikar utfallande floder. De viktigaste äro *Passaic* och *Hackensack,* som rinna ut i Newark Bay, *Raritan* med utlopp i Raritan Bay, samt *Mullica, Great Egg* och *Maurice,* af hvilka den sistnämnde faller ut i Delawareviken. I norr ligga många vackra sjöar, af hvilka de största äro *Lake Hopatcong* och *Greenwood Lake.* Bland naturmärkvärdigheter må nämnas Passaicfallet vid Paterson, "the Palisades" längs Hudson och "the Delaware Water Gap" vid statens gräns, där Delawarefloden skurit sig en väg genom Blå bärgen.

Klimat och jordmån. — Statens södra del har på grund af sin mindre höjd öfver hafvet och Atlantens inflytande ett betydligt mildare klimat än den norra. Medeltemperaturen i söder är under vintern 35° F., under sommaren 75° F., i norr äro motsvarande siffror 25° F. och 67° F. Årliga rägnmängden är mellan 44 och 50 tum.

Jordmånen är i allmänhet en lättodlad sandmylla. Floddalarne äro mycket bördiga, men i största delen af staten användes gödning med fördel.

Jordbruk. — Af statens areal utgöres enligt 1900 års census 59 proc. af farmland, däraf nära 70 proc. består af uppodlad jord. Majs står främst bland sädes-

slagen och odlas öfver hela staten, därnäst kommer hvete i den västra samt råg, hafre och bohvete, nästan helt och hållet begränsade till statens nordvästra del. Hö och foderväxter skördas å nästan lika stor areal som majs och hvete tillsammans. Trädgårds- och fruktodling har stimulerats af närheten af stora städer, framförallt New York och Philadelphia, och i synnerhet idkas i stor skala odling af tidiga grönsaker under glas för dessa marknader. Bland trädfrukter märkas främst äpplen och persikor, de senare odlas i synnerhet i stor utsträckning i statens nordöstra del. Af bärfrukter äro smultron och tranbär de viktigaste — de senare odlas hufvudsakligen i marskländerna längs kusten. New Jersey öfverträffas af få stater i blomsterodling — år 1900 försåldes blommor för ett värde af nära 2 millioner dollars. Mejerihandteringen är af vikt, årliga värdet af försålda mejeriprodukter utgör omkring 7 millioner dollars.

Industri. — Fabriksindustrien är statens hufvudnäring och har på senare tid tillväxt mycket hastigt. Denna tillväxt grundar sig främst på närheten af stora afsättningsorter, — New York och Philadelphia — och i andra rummet på goda kommunikationer samt de naturrikedomar, som finnas dels inom staten och dels i dess närhet. I tillverkningen af silke och sidenvaror står New Jersey högre än någon annan stat, och hufvudsakligen till följe häraf är textilindustrien den viktigaste. Därnäst komma järn- och ståltillverkning samt besläktade industrier, isynnerhet gjuterier och maskinverkstäder. De största fabriksstäderna äro Newark, Paterson och Elizabeth. I den senare staden ligger en af Unionens största symaskinsfabriker. I Bayonne finnas stora oljeraffinaderier. En betydande industri grundar sig på statens rika lerlager. Tegel

tillverkas öfver hela staten, och Midlesex county i närheten af Raritan Bay. där de bästa lerorna finnas, är en medelpunkt för tillverkning af poröst och ihåligt tegel, samt terra cotta för byggnader, kloakrör, o. s. v. Trenton är känd för sin lerkärlstillverkning. I statens södra del finnas många glasbruk.

Samfärdsmedel. — New Jersey har ett tätare järnvägsnät än någon annan stat, emedan den genomlöpes af de järnvägar, som från Philadelphia och Västern leda till New York. År 1902 utgjorde järnvägarnes längd 2,272 m. och spårvägarnes 907 m. Bland statens kanaler — förr de egentliga handelsvägarne, men nu af föga betydelse — märkes den 101 mil långa Morris-kanalen, som förenar Jersey City med Phillipsburg vid Delawarefloden.

Skolväsende etc. — Af statens hela befolkning öfver 10 år kunde år 1900 5,9 proc. hvarken läsa eller skrifva. För infödda hvita var motsvarande siffra 1,7 proc., för i utlandet födda hvita 14,1 proc. och för färgade 17,5 proc. Skolgång är obligatorisk. De allmänna skolorna underhållas dels genom statens skolfond, dels genom en statsskatt och dels genom lokala skatter. Utgifterna för hvarje lärjunge utgöra omkring 32 doll. Bland högre läroanstalter märkas Princeton universitetet somt en teknisk högskola, Stevens Institute i Hoboken.

Omkring 16 proc. af statens befolkning äro katoliker, af de protestantiska samfunden äro metodisterna de mest talrika.

Städer: — *Newark*, 246,000; *Jersey City*, 206,000; *Paterson* 105,000; *Camden*, 76,000; *Trenton*, 73,000; *Hoboken*, 59,000; *Elizabeth*, 22,000; *Bayonne*, 33,000; *Atlantic City* och *Passaic*, 28,000,

Newark. — Vid Passaicfloden, 3 m. från dess utlopp i Newark Bay, och 8 m. från New York. Står genom fem stora järnvägar i förbindelse med New York, Philadelphia och andra större städer. Hade år 1900 3,339 större och mindre fabriker med ett tillverkningsvärde af 127 millioner doll. Bland stadens många industrier märkas tillverkning af läder, maltdrycker och juvelerarearbeten.

Jersey City. — Sjöstad midtemot New York. Ändpunkt för flera ångbåtslinjer från Europa och södra Förenta Staterna samt för de flesta järnvägar från södern och västern till New York. Bland stadens industrier hafva slakterierna det högsta tillverkningsvärdet.

Paterson, ("Amerikas Lyons"), utgör hufvudpunkten för silkesindustrien i Amerika. Af vikt äro äfven järn- och ståltillverkning samt gjuterier och maskinverkstäder. Produktionsvärdet af stadens fabriker utgjorde 1900 omkring 52 millioner doll., däraf hälften kom på silkesindustrien.

Camden är en sjö- och fabriksstad vid Delawarefloden midt emot Philadelphia.

Trenton, 57 m. s. om New York och 33 m. n. om Philadelphia, vid Delawarefloden. Fabriksstad med en årlig tillverkning af 32 millioner doll. Här ligga John D. Roebling & Son's fabriker, en världsbekant firma, som tillverkar metalltråd och kablar.

PENNSYLVANIA, "The Keystone state." Begränsas i n. af N. Y. och Eriesjön, i ö. af N. Y. och N. J., i s. af Md. och W. Va. samt i v. af W. Va. och O. Gränslinjerna äro i allmänhet räta, undantagande den östra, som bestämmes af Delawarefloden. Längd i ö. och v. 302 m., bredd i n. och s. omkring 157¾ m. Areal 45,215 kvm. Inv. 1900, 6,302,115.

Topografi. — Med hänsyn till ytformer märkas trenne områden. 1) I sydost, mellan Delawarefloden och Blå bärgen, en föga kuperad öfvergångszon mellan kustslätten och bärglandet. 2) Blå bärgen jämte flera

i nordostlig riktning löpande bärgsryggar, som upptaga statens mellersta del. Dalarne mellan de mot sydost branta, mot nordväst svagt sluttande bärgsryggarne äro bördiga och folkrika. 3) Statens västra del, som är upptagen af den 1000 till 2000 fot höga, af floddalar sönderskurna, Alleghenyplatån.

De viktigaste floderna äro *Susquehanna, Ohio* och *Delaware.* Den senare — segelbar för de största fartyg till Philadelphia — dränerar med sina bifloder statens östra sluttning. Susquehanna, en bred men grund och ofarbar flod, genomflyter i zigzag staten från norr till söder. Statens västra del genomflytes af *Allegheny* och *Monongahela,* hvilka nära Pittsburg förena sig till Ohiofloden.

Klimat och jordmån. — I sydost, längs Delawarefloden, är klimatet både sommar och vinter betydligt varmare än i statens högre liggande västra del. Medeltemperaturen i Philadelphia är för Januari 32,3° F. och för Juli 76,2° F. Motsvarande siffror för det bland bärgen belägna Wilkesbarre äro 27° och 72°, för Pittsburg 31° och 75°, samt för Erie vid Eriesjön 27° och 70°. Nederbörden utgör i medeltal under året 44,6 tum.

Jordmånen — i allmänhet något mera fruktbar än i öfriga Atlanterstater — är på somliga ställen rik och lämplig för sädesodling, medan de mindre bördiga områdena äro väl lämpade för betesmark. Ursprungligen en af Unionens skogsrikaste stater, finnas ännu på den västra högslätten vidsträckta löf- och barrskogar.

Mineral och grufdrift. — De i statens mellersta och östra del förekommande antracitlagren äro dess värdefullaste mineral. I den västra delen finnas vidsträckta lager af bituminösa stenkol. Staten är rik på petroleum och naturlig gas. Flera järnmalmer förekomma; de viktigaste äro brunstensmalm och magnetit.

Bland andra mineral må nämnas zink, kobolt, nickel, bly och koppar. Äfven finnas hvit marmor, trapp röd sandsten och andra stenarter.

I grufdrift öfverträffar Pennsylvania alla andra stater och dess mineralrikedom är till stor del grunden till industriens höga utveckling. Produktionsvärdet af statens antracitkol utgjorde 1901 112,5 millioner doll. och motsvarande siffra för de bituminösa kolen är 81 millioner doll. Omkring två tredjedelar af landets kåksprodukt framställes i Pennsylvania. Före 1885 kom nästan hela landets petroleumprodukt från denna stat, men på de senare åren har tillgången minskats, och numera stå Ohio och West Virginia främst i denna industri. I sammanhang med petroleumtillgången finnes naturlig gas, ehuru äfven tillgången af denna har aftagit. Statens järnmalmer tillgodogöras, ehuru i senare tid grufvorna kring Öfre sjön lämna det mesta råämnet för statens ofantliga järn- och ståltillverkning. Kalksten, skiffer, granit och sandsten brytas och användas inom olika industrigrenar. I tegeltillverkning står Pennsylvania främst inom Unionen med ett tillverkningsvärde år 1900 af 12 millioner dollars. Den snabbt tillväxande Portland cement industrien är af vikt.

Fabriksindustri. — Främst står järn- och stålindustrien med ett tillverkningsvärde (1900) af 434 millioner doll., utgörande mer än hälften af hela Unionens produkt. Därnäst i värde med 127 millioner doll. komma gjuterier och maskinverkstäder — äfven i denna industrigren står Pennsylvania före alla andra stater. Af vikt äro äfven tillverkning af elektriska maskiner, järnvägsvagnar, stål och järnrör m. fl. härmed besläktade industrigrenar. I mindre grad hvilande på statens egna naturliga rikedomar är textilindustrien (159 millioner doll.) med Philadelphia som hufvudpunkt. I silkes-

industrien står Pennsylvania näst efter New Jersey. Statens jordbruk lämnar rååmnena till kvarnindustrien, slakterier, maltdrycker och tobak (30 till 37 millioner hvardera). Staten står främst i läderberedning (grundad på dess rika tillgång på granbark) samt i socker- och melassraffinadering.

Jordbruk. — I större eller mindre utsträckning idkas jordbruk öfver allt i staten, äfven i de mera bärgiga områdena förekomma odlingsbara och bördiga dalar. I sydost är jordmånen särdeles fruktbar och jordbruket är här högt uppdrifvet. Pennsylvania står bland Atlanterstaterna högst i sädesodling. Majsskörden är ungefär dubbelt och hveteskörden tre gånger så stor som i New York, båda med en skördeareal (1900) af omkring 1,500,000 acres. Föga mindre (1,173,000) är skördearealen af hafre. Mera råg skördas i Pennsylvania än i någon annan stat. Trädfrukter, isynnerhet äpplen, utgöra en viktig produkt; äfven odlas vindrufvor och bärfrukter såväl som blommor. Staten har synnerligen god gräsväxt och detta är orsaken till mejerihandteringens höga ståndpunkt.

Handel och samfärdsmedel. — Järnvägarnes längd utgjorde år 1902 10,508 m. och de elektriska spårvägarnes 2,842 m. Af de förra tillhörde omkring 3,500 m. Pennsylvania R. R. Company. Betydliga summor hafva nedlagts på kanaler, men dessa äro numera nästan obegagnade. Philadelphia vid Delawarefloden och Erie vid Eriesjön äro de förnämsta hamnstäderna. Den förras utrikeshandel är den tredje i värdet bland Atlanterhamnarne. Järnmalm från Michigan samt timmer från Canada införes och stenkol utföres genom Erie. Pittsburg, belägen där Ohiosystemets segelbarhet upphör, drifver en ofantlig inrikeshandel.

Skolor, etc. — Invånare öfver 10 år, som ej kunde läsa och skrifva, utgjorde 1900, af hela befolkningen 6,1 proc., af infödda hvita 2,1 proc., i utlantet födda hvita 19,9 proc. och af färgade 15,3 proc. Sedan 1897 är skolgång obligatorisk, men lagen härom har tillämpats endast i några af de större städerna. Skolåret är kortare, lönerna lägre och såsom en naturlig följd, lärarne mindre dugliga än öfverhufvud i de norra Atlantiska staterna. Detta gäller isynnerhet landsbygden. De allmänna skolorna underhållas hufvudsakligen genom lokala skatter. Bland högre läroanstalter äro de förnämsta: *University of Pennsylvania* vid Philadelphia, *Western University of Pennsylvania* vid Allegheny, samt en teknisk högskola — *Lehigh University* vid South Bethlehem.

Af statens invånare äro omkring en åttondedel katoliker. Bland protestantiska samfund äga metodister, prestbyterianer och luteraner hvardera omkring en sjettedel af hela antalet kyrkomedlemmar.

Städer. — *Philadelphia* 1,294,000 inv. *Pittsburg* 322,000; *Allegheny* 130,000; *Scranton* 102,000; *Reading* 79,000; *Erie* 53,000; *Wilkesbarre* 52,000; *Phillipsburg* (hufvudstad) 50,000; *Lancaster* 42,000; *Altoona* 39,000 *Allentown*, *Johnstown*, *McKeesport*, *Chester* och *York* hvardera 34- till 36,000.

Philadelphia. — Unionens tredje stad, belägen där Schuylkill utmynnar i Delawarefloden, 100 mil från Atlanten. Afstånd per järnväg från New York 90 m., från Washington 132 m., och från Chicago 822 m. Stadens hufvudgator äro *Market street*, som från Delawarefloden löper västerut och är sex mil lång, samt *Broad street* i norr och söder, som är tolf mil lång och under största delen af sin längd belagd med asfalt. I skärningen mellan dessa ligger *the City Hall*, en monumental byggnad i modern fransk renässans med ett 548 fot högt torn. Å båda sidor om Schuykillfloden ligger *Fairmont Park*, som har en areal af 3,340 acres. Med

afseende på fabrikernas tillverkningsvärde (732 millioner doll. år 1900) är Philadelphia Unionens tredje stad. Här ligger världens största lokomotivfabrik (Baldwin locomotive works) med omkring 11,500 arbetare och en tillverkningsförmåga af 1,500 lokomotiv årligen, samt Unionens största skeppsvarf (Cramp's shipyard), där ett stort antal krigsfartyg blifvit byggda. Viktiga industrier äro — jämte gjuterier och maskinverkstäder — socker och melassraffinadering, färdigsydda kläder och textiler, isynnerhet mattor. Stadens industriella utveckling har i hög grad underhjälpts af dess för varuutbyte lämpliga läge och isynnerhet dess närhet till råmaterialer. År 1900 var utförseln 79 och införseln 48 millioner dolllars.

Pittsburg ligger vid Ohiofloden, där dess båda källfloder, Allegheny och Monongahela, förena sig. Den är hufvudpunkten för Unionens järn- och ståltillverkning. Med afseende på stadens affärs- och industriverksamhet räknas till "Pittsburgområdet" äfven de närgränsande städerna Allegheny och McKeesport jämte ett antal mindre samhällen på en sträcka af 25 á 30 mil uppför Allegheny och Monongahelafloderna samt 10 mil nedför Ohiofloden. Inom detta område tillverkas nära en fjärdedel (3,500,000 tons årligen) af Unionens tackjärn, en tredjedel af dess Bessemerstål och hälften af dess "openhearthstål" (Martin och Siemens-Martinstål). Vid sidan af järn- och stålindustrien äro stadens öfriga industrier mindre märkbara, ehuru de i flere fall äro betydliga. Pittsburg har ett stort antal järnvägar och floderna äro af stor vikt för dess handel.

Bland offentliga inrättningar märkes *the Carnegie Institute*, som omfattar ett fritt bibliotek, konsertlokal samt konst- och andra samlingar.

Scranton vid Susquehannafloden i statens nordvästra del, ligger midt i antracitområdet. Af dess till ett värde af 28 millioner uppgående fabriksprodukt utgjordes (1900) 37 proc. af järn och stålprodukter.

II. Södra Atlantiska Staterna.

DELAWARE. — Näst Rhode Island Unionens minsta stat med en landyta af 1,960 kvm., en längd i n. och s. af 100 m. och en största vidd af 35 m. Begränsas i ö. af Delawareviken samt i v. och s. af Md. Inv. 1900 184,700.

Naturen. — Staten ligger inom den nästan jämna kustslätten med en medelhöjd öfver hafvet af 50 fot. Den har talrika vattendrag, men alla af obetydlig storlek. Atlanterkusten är kantad af grunda vikar eller laguner, afstängda från hafvet af sandref. Årliga medeltemperaturen är omkring 55° F. Den högsta värmegrad, som observerats, är 103° F. och den lägsta —17° F. Årliga rägnmängden är 40 till 45 tum. Jordmånen utgöres af sedimentära bildningar och består i mellersta delen af en sandblandad lerjord, i söder af nästan ren sandjord och i norr af lerjord. För industrien värdefulla leror finnas i trakten kring Wilmington, där äfven ett granitbrott förekommer. Märgel, myrmalm och för glastillverkning lämplig sand tillhöra äfven statens naturrikedomar.

Folk och näringar. — Omkring 85 proc. af statens areal utgöres af farmland. Majs och hvete äro de viktigaste sädesslagen, och odlingen af dessa är — i motsats till förhållandet inom öststaterna i allmänhet — stadd i tillväxt. Af träd- och bärfrukter hafva isynnerhet persikor odlats i stor utsträckning; under de senare åren hafva dessa dock lidit af frost, och grönsaksodling därför mera uppmärksammats.

Wilmington och omnejd i statens norra del är hufvudpunkten för industrien, som i vikt täflar med jordbruket. Valsverk, skeppsvarf och maskinverkstäder

äro de mest bemärkta af stadens fabriker. Konservering af frukt och grönsaker står äfven högt i Delaware. År 1902 hade staten 337 m. järnvägar och 127 m. elektriska spårvägar.

Wilmington ligger vid Delawarefloden 27 m. söder om Philadelphia och har 77,000 inv., utgörande 41 proc. af statens hela befolkning. Af särskildt intresse för oss svenskar är *Old Swede's Church*, som byggdes år 1698 och är den äldsta kyrkobyggnad i Förenta Staterna, ständigt använd till gudstjänst.

Såsom öfverallt i södern finnas särskilda skolor för svarta och hvita, men enligt statens grundlag får ingendera racen gynnas på den andras bekostnad. Ett högre läroverk är Delaware College i Newark.

MARYLAND. — Maryland ligger vid Atlanten inklämd mellan Delaware i ö., Pa. i nv. och Va. i sv., samt går endast i so. ut till hafvet. Gränslinjen i n. mot Pa. utgöres af den räta s. k. "Mason and Dixon line."* Från Del. skiljes staten äfven af räta linjer, medan gränsen mot Va. bildas af Potomacfloden. Areal 12,210 kvm., däraf 9,860 kvm. land. Inv. 1900, 1,188,044.

Naturen. — Statens hufvuddel — öster om en linje dragen från Washington genom Baltimore till Wilmington i Del. — ligger inom kustbältet och benämnes stundom Södra Maryland. Denna delas i två delar af den 200 mil långa Chesapeakeviken, som med en bredd af 10 till 40 m. intränger i söder och med talrika mindre vikar sönderskär slätten i alla riktningar. Den är segelbar för de största fartyg, och har många förträffliga hamnar, bland hvilka äro flottstationen Annapolis och den vik-

*) Så kallad efter namnen på de tvenne engelska landtmätare, som 1763 — efter under en lång följd af år fortsatta tvistigheter — fingo i uppdrag att utstaka gränslinjen mellan Pa. och Md. Blef af betydelse i landets historia, emedan den före inbördeskriget antogs som gräns mellan slaf- och fristater.

tiga sjöstaden Baltimore. De floder, som dränera staten, rinna till största delen ut i Chesapeakeviken. Utanför Atlanterkusten ligger en lång, smal ö eller sandbank, inneslutande Assateagueviken. Från kustbältets gräns höjer sig landet mot väster och blir mer och mer kuperadt; i Alleghenyplatån längst i väster finnas punkter öfver 3,000 fot höga.

Marylands klimat är ombytligt. Årliga medeltemperaturen är omkring 54° F., och rägnmängden 43 tum. Å kustslätten är jordmånen sandig och bäst passande för odling af grönsaker, bär och persikor; i väster är den mera lämplig för sädesodling.

Stenkolslager, upptagande omkring 500 kvm., utgöra statens viktigaste mineral.

Folk och näringar. — Omkring 82 proc. af statens yta räknas som farmland, och af detta är 68 proc. uppodladt. Majs och hvete äro de två viktigaste sädesslagen, därnäst komma hö och foderväxter. Tobaksodling är af stor vikt. Grönsaker samt bär- och trädfrukter odlas i statens östra del och blommor isynnerhet kring Baltimore.

I konservering af frukt öfverträffas staten endast af California. Öfriga på jordbruket grundade industrigrenar äro, tillverkning af rök- och tuggtobak, slakterier, mjöl och textiler. Järn- och ståltillverkning och härpå grundade industrier äro äfven af betydelse. År 1902 hade staten 1,369 m. järnvägar och 486 m. elektriska spårvägar.

Statens skolväsende står jämförelsevis högt med en utgift för hvarje lärjunge af 12,1 doll. Johns Hopkins universitetet i Baltimore har ett högt anseende. Af religiösa samfund stå katoliker och metodister i medlems-

Baltimore, vid den i Chesapeakeviken utfallande Patapscofloden, 40 m. no. från Washington, är en vacker och välbyggd stad med 509,000 inv. Katolskt ärkebiskopssäte och en medelpunkt för katolicismen i Amerika. Genom tre af de större transatlantiska ångbåtslinjerna har den regelbunden förbindelse med Europa. Staden har ett skeppsvarf och dess järn- och stålindustri i allmänhet är ganska betydande. Af vikt äro äfven textiler (bomullsväfnader), konservering af frukt, grönsaker och ostron, färdigsydda kläder m. fl.

DISTRICT OF COLUMBIA. — Ett område af 60 kvm. vid Potomacflodens östra strand mellan Md. och Va., inom hvilket Unionens hufvudstad, *Washington*, är belägen. Invånareantalet är 279,000 (däraf 87,000 färgade), hvilka till allra största delen bo inom den egentliga staden. Invånarne sakna representationsrätt, och distriktet styres af tre — af presidenten tillsatta — "commissioners." Medeltemperaturen är 55° F. med hastiga och betydliga temperaturväxlingar. Rägnmängden är 50 tum, snömängden obetydlig. Staden har breda, vackra gator, till största delen belagda med asfalt och planterade med träd. Massachusetts Avenue har fyra rader af träd under hela sin längd af fyra och en half mil. Dessutom finnas ett stort antal större och mindre parker. Bland de många offentliga byggnaderna må nämnas: *the Capitol* med en 288 fot hög kupol, *Library of Congress*, en ovanligt praktfull byggnad, uppförd (1888—97) i italiensk renässans, och *Hvita Huset*, presidentens bostad. Skolväsendet står mycket högt, och inom staden finnas ett stort antal högre läroanstalter.

VIRGINIA, "*Old Dominion State.*" Begränsas i n. af W. Va. och Md., i ö. af Atlantiska hafvet, i s. af N. C. och Tenn., samt i v. af Ky. Med undantag af den

södra, äro gränslinjerna i hög grad oregelbundna, följande Potomacfloden i no. och olika bärgsryggar i nv. Största utsträckning i n. och s. 192 m., i ö. och v. omkring 440 m. Areal 42,450 kvm., däraf 2,325 kvm. vattenyta. Inv. 1900, 1,854,189.

Naturen. Statens östra del ligger inom kustbältets område. Närmast kusten kring flodernas mynningsvikar är detta ett lågt, träskfylldt marskland. Mot väster höjer sig landet och blir mera kuperadt, tills det vid Blå bärgens fot har en höjd öfver hafvet af omkring 1,000 fot. De senare resa sig brant till omkring 2,500 á 3,000 fots höjd, och utgöra en i nordöstlig-sydvästlig riktning löpande bärgsrygg. I söder öfvergår bärgsryggen i en platå med inemot 6,000 fot höga punkter. Nordväst om Blå bärgen ligger den omkring 20 mil breda Shenandoahdalen, och väster om denna Cumberland- och Alleghenybärgen, bestående af smala sönderbrutna bärgåsar ungefär 3,500 fot höga. Största delen af statens yta dräneras af direkt i Atlanten eller i Chesapeakeviken utfallande floder. Störst är *James River*, som rinner upp vid den västra gränsen, skär sig genom Blå bärgen och rinner ut i en vik vid Chesapeakebuktens nedre del.

Öster om Blå bärgen är klimatet mildt med en medeltemperatur af 37° F. i Januari och 77° F. i Juli. Nära kusten äro febrar vanliga. Väster om Blå bärgen äro somrarne svala och behagliga, medan vintrarne isynnerhet i bärgstrakterna äro stränga. Rägnmängden är vid Richmond 48 tum och i Shenandoahdalen 38 tum. Med undantag af marskländerna, som hafva ett djupt lager af växtmylla, är jordmånen i den östra delen af staten sandig. I Shenandoahdalen består jordmånen af vittringsmaterial från de underliggande kalkstenslagren och är särskildt lämplig för sädesodling.

Olika slag af järnmalmer förekomma i bärgen, andra metaller såsom bly, tenn och koppar m. fl. förekomma i mindre mängder. Äfven finnas stora lager af kalk- och sandsten samt granit såväl som gips och bärgsalt.

Folk och näringar. — I likhet med förhållandet i öfriga sydstater led jordbruksnäringen betydligt afbräck genom inbördeskriget, och har sedan dess undergått stora förändringar. Medelstorleken af farmerna, som 1860 var 336 acres, hade 1900 nedgått till 118,6 acres. Af statens areal utgör 77,5 proc. farmland, däraf hälften är uppodladt. Majs, med ett skördevärde (1900) af 16 millioner doll., odlas mest, därnäst komma hö, tobak och hvete med 6 till 8 millioner hvardera. Jordnötter (peanuts) odlas i stor skala. Statens timmerprodukt består hufvudsakligen af gul tall från kustbältet. Inom industrien äro af största vikt, tillverkning af rök- och tuggtobak, kvarnindustrien, järn- och ståltillverkning samt maskinverkstäder. Richmond är den främsta fabriksstaden. Staten hade 1902 3,870 m. järnvägar och 371 mil elektriska spårvägar. Hafsvikarne samt de delvis segelbara floderna äro äfven af vikt för samfärdseln.

Af statens hvita befolkning öfver tio år kunna 11,1 proc. hvarken läsa eller skrifva, för färgade är motsvarande siffra 44,6 proc. Bland högre läroanstalter märkes *University of Virginia*, grundadt af Thomas Jefferson. Den största delen af statens kyrkomedlemmar tillhör metodist- och baptistsamfunden.

Städer: *Richmond*, hufvudstad, 85,000; *Norfolk*, 47,000; *Petersburg*, *Roanoke*, *Newport News* och *Lynchburg* (19- 22,000 inv.)

WEST VIRGINIA, *"The Panhandle State."* Begränsas i no. af Pa. och Md., i so. och s. af Va. i sv. af Ky. samt i no. af O. med Ohiofloden som gränslinje. Areal 24,780 kvm. Inv. 1900, 958,800.

Naturen. — Ytan är ojämn, i väster bärgig. Alleghenybärgens hufvudkedja löper genom statens nordöstra del och bildar längre i söder gränslinjen mot Virginia. En tredjedel af statens yta upptages af Alleghenyplatån. Väster om bärgen sluttar landet ned mot Ohiofloden, där det har en höjd af 500 á 600 fot. Statens hufvuddel tillhör Ohiobäckenet och dräneras af ett antal från bärgen i nordvästlig riktning rinnande strömmar. De äro delvis segelbara och rika på vattenkraft. Klimatet är hälsosamt och behagligt med frisk bärgsluft och utan skarpa temperaturväxlingar. Medeltemp. är för Januari 30° till 35° F., för Juli 75° F. Rägnmängden växlar från 33 tum i no. till 45 tum i s. Jordmånen är öfverallt bildad genom förvittring af de underliggande bärglagren; är i nordost sandig och föga bördig, men i väster, där bärggrunden utgöres af kalksten, i hög grad fruktbar. Stora sträckor, isynnerhet i öster och söder, äro betäckta med skog.

Statens kollager upptaga omkring 16,000 kvm. Stenkolen äro hufvudsakligen bituminösa, ehuru de här och där ha öfvergått i antracit. I statens norra och mellersta delar finnas ofantliga tillgångar af petroleum och naturlig gas. Järnmalm påträffas på många ställen; bland öfriga mineral äro de viktigaste bärgsalt, sand- och kalksten samt lera.

Folk och näringar. — Grufdriften har utvecklats hufvudsakligen sedan 1880 med en ständigt växande produktion. De inom staten år 1901 upptagna stenkolen hade ett värde af 21 millioner doll. Värdet af statens bärgoljeprodukt var samma år 18 millioner doll.

Oljan pumpas till största delen genom rörledningar till Philadelphia och Baltimore — ett afstånd af 3- till 400 mil. Den naturliga gasen användes dels inom industrien dels för uppvärmning och belysning.

Bland jordbruksprodukter intaga majs och hvete det främsta rummet. Skörden af hö och foderväxter är äfven betydlig och mejerihandteringen är stadd i tillväxt.

Järn- och ståltillverkning är den viktigaste industrigrenen, med säte i Wheeling och omnejd. Statens järnvägssystem har under de senare åren betydligt utsträckts och utgjorde 1902 3,500 mil med ytterligare 1,000 mil föreslagna. De många segelbara floderna äro äfven af vikt för samfärdseln.

Städer. — *Wheeling* (39,000 inv.) vid Ohiofloden 63 m. sv. från Pittsburg, fabriksstad. *Huntington*, *Parkersburg*, *Charleston* (12,000 inv. hvardera).

NORTH CAROLINA, "*Old North State.*" — Begränsas i n. af Va., i ö. och so. af Atlantiska hafvet, i s. af S. C. och Geo. samt i v. af Tenn. Längd i ö. och v. omkring 500 m. Areal (lagunerna å kusten inberäknade) 52,250 kvm. Inv. 1900, 1,893,810.

Naturen. — Statens västra bärgiga del — omkring en åttondedel af hela dess yta — upptages af en sondersplittrad platå, med talrika spetsar öfver 6,000 fot och begränsad i öster af de branta, här 4,000 fot höga, Blå bärgen. Från de senares fot sluttar landet ned mot Atlanten, medan de i början betydligt kuperade terrängformerna lämna rum för kustbältets jämna ödsliga sandslätt. Denna öfvergår genom låga sumptrakter i de grunda kustlagunerna, af hvilka *Pamlico* och *Albemarlesunden* äro de största. Lagunerna begränsas mot hafvet af smala sandbankar. Undantagande den min-

dre bärgiga delen i väster, dräneras staten af direkt i Atlanten utfallande floder, hvilka i sina nedre lopp samt i sina utloppsvikar erbjuda goda samfärdsleder, medan de längre in i landet lämna en betydlig vattenkraft.

Klimatet i statens sydöstra spets är nästan subtropiskt. Medeltemperaturen är vid kusten under sommaren 77° F., under vintern 45° F.; i bärgen äro motsvarande gradtal 72° och 40°. Årliga rägnmängden är omkring 53 tum.

Folk och näringar. — Jordbruk är hufvudnäringen. År 1900 räknades 73,2 proc. af statens areal såsom farmland, och häraf var 36,6 proc. uppodladt. År 1850 var farmernas medelstorlek 368,6 acres, år 1900 101,3 acres. Omkring en fjärdedel af farmerna brukas af negrer, till största delen på arrende. Negerfarmernas medelstorlek är omkring 53 acres — mindre än hälften af de af de hvita brukade farmerna. Största skördevärdet lämnas af bomull och tobak. År 1900 upptog majs 47 proc. af hela skördearealen, och lämnade en fjärdedel af hela skördevärdet. I statens sydöstra del, som har förbindelse sjöledes med afsättningsorter norrut, odlas grönsaker och bärfrukter i stor myckenhet.

Inom fabriksindustrien, som hufvudsakligen utvecklats sedan 1880, intaga bomullsfabrikerna det främsta rummet med ett årligt tillverkningsvärde af 28 millioner dollars. Frånvaron af fabrikslagstiftning har gjort, att minderårigas arbete kommit till stor användning — omkring en tiondedel af alla fabriksarbetare äro under 16 år.

Antalet personer öfver 10 år, som ej kunde läsa och skrifva, utgjorde år 1900, af hvita 19,5 proc. och af färgade 47,6 proc. — en minskning sedan 1880 af 3,6 proc. af det förra och 12,5 proc. af det senare talet. Skolårets

längd är i genomsnitt 70,5 dagar, hvilket är mindre än för någon annan stat. Skolgång är ej obligatorisk, och lärarebildningen står, isynnerhet i färgade skolor, på en låg ståndpunkt. Statens befolkning är öfvervägande protestantisk; omkring nio tiondelar af alla kyrkomedlemmar tillhöra baptist- och metodistsamfunden.

Städer. — *Wilmington.* 21,000; *Charlotte* 18,000; *Asheville* 15,000; *Raleigh*, hufvudstad, 14,000.

SOUTH CAROLINA, "*The Palmetto State.*" — Är triangulär i form och begränsas i n. af N. C., i so. af Atlanten samt i sv. af Geo. Areal 30,570 kvm. Inv. 1900, 1,340,316 däraf 782,321 färgade.

Naturen. — Kustlinjen är i den norra delen jämn, i den södra mera inskuren och kantad med sandiga öar (the Sea Islands). Kustbältet, som här sträcker sig 100 mil inåt landet, är öfverallt flackt och lågländt, med en sandig jordmån. Stora sumptrakter förekomma, och slätten är i allmänhet beväxt med skog. Väster om kustbältet höjer sig landet från en nivå af 500 fot längs fallinjen till 1,000 fot öfver hafvet vid foten af Blå bärgen. Dessa, hvilkas krön bildar statens gränslinje i nordväst, äro här omkring 3,000 fot höga. Staten öfvertväras af flera ganska betydliga floder, hvilka rinna från nordväst till sydost och liksom i North Carolina lämna en betydlig vattenkraft vid fallinjen samt äro segelbara nedanför denna.

Klimatet är mildt, motsvarande ungefär södra Europas; är hälsosamt i de högre liggande delarne, osundt i träskområdena. Medeltemperaturen är för Januari 44,6° F., för Juli 79,5° F. Rägnmängden är 47 tum.

Bland mineraler märkas väldiga lager af calciumfosfat, som användes vid tillverkning af konstgjorda

gödningsämnen. Äfven finnes granit, kalksten, porslinslera o. s. v.

Folk och näringar. — År 1900 räknades 72,4 proc. af statens areal såsom farmland, häraf 41,3 proc. uppodladt. Den viktigaste skörden är bomull, både med hänsyn till värde (2 millioner doll. 1900) och till areal. Därnäst i vikt kommer majs. Risodling idkas med framgång å marskländerna längs kusten.

Inom statens fabriksindustri, hvilken nästan helt och hållet uppväxt sedan 1880, stå bomullsfabrikerna främst med ett tillverkningsvärde (1900) af nära 30 millioner doll. De faktorer, som medverkat till industriens uppblomstring, äro rikedom på råmaterialer, riklig tillgång på vattenkraft, goda samfärdsmedel samt billiga arbetskostnader. En belysning af den sistnämda omständigheten lämnar Förenta Staternas statistik för 1900, enligt hvilken af statens 48,000 fabriksarbetare 8,560 voro under 16 år. Medan negrerna ägna sig åt jordbruket, söker sig den fattiga hvita befolkningen arbete i fabrikssamhällena.

Staten hade år 1902 3,011 mil järnvägar och 73 mil elektriska spårvägar. Sjöfarten å de segelbara floderna, samt längs kusten är betydlig, och i Charleston har staten en viktig sjöstad.

Af statens hvita befolkning öfver tio år kunde år 1900 13,6 proc. hvarken läsa eller skrifva, af färgade 52,8 proc. Dessa tal äro i nedgående. Bland religiösa samfund intaga metodister och baptister det ojämförligt främsta rummet.

Städer. — *Charleston*, 56,000, viktig handels- och sjöstad; *Columbia*, hufvudstad, 21,000; *Greenville* och *Spartanburg*, 12,000 hvardera.

GEORGIA. — Begränsas i n. af Tenn. och N. C., i ö. af S. C. och Atlantiska hafvet, i s. af Fl. och i v. af Ala. Den är den största staten öster om Missippifloden och har en areal af 59,475 kvm. Inv. 1900, 2,216,000 däraf 1,035,000 färgade.

Naturen. — Statens norra del upptages af Blå bärgen och andra till Appalachiansystemets hörande bärgskedjor. Söder härom sluttar landet ned mot hafvet och öfvergår ungefär vid statens midt i kustbältet, en enformig slätt till stor del beväxt med skogar af "Longleaf-" eller "Georgiapine" (*Pinus Palustris*). Längs kusten är landet flackt med endast obetydlig höjning öfver hafsytan. Liksom öfriga Atlanterstater har Georgia en "fallinje" med talrika forsar och vattenfall, hvilka spela en viktig roll i dess näringslif. Georgia är rikt på strömmar och floder. *Savannahfloden*, på gränsen mot South Carolina, samt *Altamahafloden* flyta ut i Atlanten och dränera statens östra del, medan den västra delen tillhör den i Mexikanska viken utfallande *Appalachicolaflodens* vattenområde.

Klimat- och temperaturförhållanden växla betydligt. I bärgstrakterna i norr är klimatet sundt och stärkande med en årlig medeltemperatur under 40° F.; i söder är klimatet subtropiskt och medeltemperaturen 70° F. Årliga rägnmängden är 49 tum. Jordmånen företer stora olikheter i skilda delar af staten. De fruktbaraste områdena äro längst i nordväst, där den underliggande bärggrunden består af kalksten, samt floddalarne, hvilkas af förmultnade växtämnen bestående jordmån är i hög grad produktiv.

Staten är rik på mineral, bland hvilka guld, järn och stenkol hittills tillgodogjorts i största utsträckning. Förträfflig byggnadssten fås från statens marmor och granitbrott.

Folk och näringar. — Jordbruket är hufvudnäringen. Af statens areal räknades 1900 69,9 proc. såsom farmland, däraf 40,2 proc. nppodladt. Sedan inbördeskriget hafva de stora plantagerna styckats och brukas merendels på arrende af negrer. Antalet negerfarmer utgör 37 proc., och af dessa brukas endast 14 proc. af ägaren. Bomull är den viktigaste produkten och lämnar mer än hälften af skördevärdet. "Bomullsbältet" ligger mellan den träskuppfyllda delen i söder och bärgsområdet i norr. Af sädesslagen intager majs det främsta rummet med en skördeareal nästan lika stor som bomull. Af jämförelsevis mindre betydelse äro odling af hvete och hafre samt boskapsskötsel. Risodling är af stor vikt längs kusten.

Statens skogar lämna ett råämne af nästan lika stor betydelse som bomullen. En areal af 16,000 kvm., hufvudsakligen i statens södra del, är betäckt med skogar af "longleafpine" och i de mellersta och norra delarne finnas ofantliga löfskogar.

Bland statens industrigrenar intager textilindustrien (hufvudsakligen bomullsvaror) det främsta rummet med ett tillverkningsvärde år 1900 af 20 millioner dollars. Öfriga industrier af vikt grunda sig äfven på statens egen tillgång af råämnen (mjöl- och andra kvarnprodukter, terpentin och tjära bomullsfrö och bomolja m. fl.). Savannah har regelbunden ångbåtsförbindelse med Baltimore, Philadelphia, New York och Boston.

År 1900 kunde af den färgade befolkningen öfver 10 år 52 proc. hvarken läsa eller skrifva, af den hvita 12 proc. Skolväsendet står lågt, och dess utveckling har hämmats hufvudsakligen af de förändringar i näringslifvet, som varit en följd af inbördeskriget, af racfrågan samt af ogynsam lagstiftning. Baptister och metodister äro de ledande kyrkosamfunden med två tredjedelar af

statens alla kyrkomedlemmar; af dessa äro två femtedelar färgade.

Städer. — *Atlanta*, hufvudstad (90,000 inv.), vid foten af Blå bärgen, 1,000 fot ö. h. Viktig handels- och fabriksstad. *Savannah* (54,000 inv.) vid Savannahfloden 18 mil från Atlanten, 294 mil so. om Atlanta, betydande utrikes- och kusthandel. *Augusta* (39,000), *Macon* (23,000 inv.).

FLORIDA, "*The Everglade State.*" — Unionens längst i söder (mellan 24° 30' och 31° n. lat.) belägna stat. Begränsas i n. af Ala. och Geo., i ö. af Atlantiska hafvet, i s. af Floridasundet samt i v. af Mexikanska viken och Ala. Areal 58,680 kvm. Inv. 1900, 528,542, däraf 230,730 färgade.

Naturen. — Från den södra kustslätten sträcker sig den ungefär 95 mil breda halfön Florida nära 400 mil ut i hafvet. De underliggande bärglagren utgöras till största delen af kalksten, den södra delen samt de angränsande öarne bestå af korallref. Från Biscayneviken vid halföns sydöstra hörn sträcker sig, i en 200 mil lång båglinje, en sammanhängande rad af korallref, *the Florida Keys.* Floridas kustlinjer mäta 470 mil å Atlanten och 675 mil å Mexikanska viken. Atlanterkusten är jämn och kantad med sandref, som innesluta långsmala laguner; golfkusten är mera inskuren, med talrika flodvikar och bukter. Närmast kusterna är landet lågt och enformigt, ofta sumpigt, isynnerhet i statens södra del, som är uppfylld af stora träsk, *Big Cypress Swamp* och *the Everglades.* De sistnämnda upptaga en längd af 140 mil och en bredd af 50 mil och bestå af en del öar åtskilda af vattendrag, vanligen grunda och dolda af högt gräs. Vattnet i dessa är klart och har en svag strömrörelse. Emot halföns inre del höjer sig ytan gradvis till öfver 100 fot med punkter 300 fot ö.

h. Florida är rikt på floder, af hvilka de största äro de i Mexikanska viken utfallande *Suwanee*, *Apalachicola* och *Choctawhatcheefloderna*. I mellersta delen af staten ligga många sjöar, af hvilka den största, *Okeechobee*, är 1,200 kvm.

Florida har ett ovanligt jämnt klimat; inom statens mellersta och södra delar är årsamplituden — skillnaden mellan den högsta och den lägsta värmegraden — endast 47° F. I norra Florida faller termometern stundom betydligt under 32° F. Under sommaren är värmen mindre tryckande än i de norra och mellersta Atlanterstaterna. Årliga medeltemperaturen är i Jacksonville 69° F., i Pensacola 68° F. och i Key West 78° F. Rägnmängden är ymnig med ett högre maximum under sommaren än i någon annan del af Förenta Staterna (67 tum vid Pensacola, 85 tum vid Tarpon Springs). På grund af klimatet är Florida en mycket omtyckt vintervistelseort för turister och invalider.

Jordmånen är till stor del sandig och föga bördig, där det underliggande kalkstenslagret närmar sig ytan är den däremot fruktbar. Det varma fuktiga klimatet gynnar växtligheten, som äfven å de mindre fruktbara områdena är rik och kraftig. Norra Floridas sandiga mark är beväxt med furuskogar, i söder lämna dessa rum för palmer och andra tropiska växter. Statens skogar täcka två tredjedelar af dess yta, omkring 6,600 kvm. upptagas af longleafpine. Af mineral är calciumfosfat — användt till gödningsämnen — det mest värderika.

Folk och näringar. — Florida är mest kändt för fruktodling. Ananasfrukt ("pineapples") odlas isynnerhet längs Atlanterkusten. Odlingen af apelsiner (den viktigaste frukten) led ett svårt afbräck vintern 1894–95 samt 1899. då tillsammans tre fjärdedelar af apel-

sinträden dödades af frost. Det senare året föll flera tum snö vid Tampa. Dylika "köldvågor" nedtränga någon gång på senvintern ifrån nordvästern.* De äro dock sällsynta, och apelsinindustrien är nu åter i hastig tillväxt.

Bland industrier står cigarrtillverkningen högst med ett värde (1900) af 11 millioner dollars. Dess hufvudsäte är Tampa och Key West, och den grundades från början af Cubanska flyktingar. Tjära och terpentin såväl som andra produkter af statens skogar äro äfven af vikt. Staten har 3,436 mil järnvägar, till största delen byggda sedan 1880. Naturliga samfärdsleder erbjuda den långa kustlinjen samt de segelbara floderna och vikarne. Vid Tampa, Pensacola och öfriga ändpunkter för de norrifrån kommande järnvägslinjerna, äro dyrbara hamnarbeten under utförande. Detta är en följd af den utvidgade handelsförbindelse med Cuba och Porto Rico, som inträdt efter kriget med Spanien.

Skolväsendet står på en låg ståndpunkt. Af invånare öfver 10 år kunde år 1900 22 proc. hvarken läsa eller skrifva. Omkring hälften af statens kyrkomedlemmar äro metodister, af de återstående äro två tredjedelar baptister.

Städer. — *Jacksonville*, 28,400 inv.; *Pensacola*, 18,000 inv.; *Key West*, 17,100 inv.; *Tampa*, 16,000 inv.

III. Norra Mellan Staterna.

OHIO, "*The Buckeye State.*" — Ohio begränsas i n. af Mich. och Eriesjön, i ö. af Pa., i so. af W. Va., i sv. af Ky. och i v. af Ind. Gränslinjerna i so. och sv. bildas af Ohiofloden. Utsträckning, i ö. och v. 215 m., i n. och s. 210 m. Areal 41,060 kvm. Inv. 1900, 4,157,545.

*] Se sidan 14.

Topografi. — Ohio är ett vågigt slättland, växlande i höjd ö. h. mellan 450 och 1,550 ft. En förhöjning sträcker sig i en oregelbunden linje öfver staten från dess nordöstra hörn till ungefär midten af dess västra gräns; från denna sluttar landet lindrigt mot Eriesjön i norr och mot Ohiofloden i söder. Den norra sluttningen är betydligt mindre än den södra och af de i Eriesjön utfallande floderna är endast Maumeefloden af någon betydenhet. Söder om vattendelaren genomflytes däremot staten af flera större bifloder till Ohiofloden.

Klimat och jordmån. — Klimatet är ombytligt och företer stora temperaturväxlingar, men är dock i allmänhet hälsosamt. Medeltemperaturen för Januari är 26° F. och för Juli 73° F. I den södra delen af staten stiger temperaturen under den heta sommaren ej sällan till 100° F.

I statens sydöstra del är jordmånen bildad genom förvittring af den underliggande bärggrunden, medan den i de återstående två tredjedelarne af staten utgöres af mycket fruktbara afsättningar från istiden. I väster är denna jordmån kalkhaltig, de öster därom högre liggande delarne hafva en för hveteodling passande lerjord. Längs vattendragen är jorden ypperlig för majsodling.

Mineralrikedom. — Stenkol är statens viktigaste mineral. Vidsträckta kollager underligga nästan hela den östra delen af Ohio. År 1900 upptogs 19,000,000 ton af bituminöst kol, utgörande 7 proc. af hela landets produkt. Petroleum eller bärgolja är en annan viktig naturprodukt. Största delen erhålles från *Lima distriktet,* hvilket från Lima i statens nordvästra del sträcker sig i sydvästlig riktning in i Indiana. År 1900 erhölls omkring 22 millioner fat, utgörande öfver en fjärdedel af hela landets produktion. Staten har äfven en rik tillgång på naturlig gas. En annan viktig natur-

lig tillgång är statens lerlager; värdet af tegel, lerkärl och andra produkter af detta råämne utgjorde 1900 18,5 millioner doll. — ungefär en sjettedel af motsvarande tal för hela landet. Från statens sand- och kalkstensbrott erhålles byggnadssten samt material för kalkbränning. Nära Sandusky finnas viktiga gipslager och cementtillverkningen är numera betydlig.

Jordbruk och industri. — Af jordbruksalster äro majs, hvete, hafre och hö de förnämsta. Fruktodlingen står högt, och år 1900 utgjorde äppelskörden nära 21 millioner bushels. Området kring Eriesjön är isynnerhet lämpligt för odling af frukt och är ryktbart för sina vingårdar. I fårafveln intager Ohio främsta rummet inom Unionen. Mejerihandteringen är af betydenhet.

Näringslifvet har utvecklats hufvudsakligen på grund af statens förträffliga samfärdsmedel, hvarigenom den erhållit förbindelse med goda afsättningsorter och blifvit i tillfälle att importera billiga råmaterialer. Statens trenne system af vattenvägar — Eriekanalen, Eriesjön och Ohiofloden — hvarigenom den hade förbindelse med Atlanten, med sjöområdet samt med Missippifloden och Västern sammanlänkades redan tidigt genom kanaler och härigenom bestämdes läget af Cincinnati, Cleveland, Toledo och andra industricentra. Från 1800 till 1850 var Cincinnati ej endast statens utan Västerns förnämsta stad. Cleveland däremot har under senare tid hastigt uppblomstrat och är nu statens viktigaste fabriksstad. Den nyare tillväxten af Cleveland och öfriga städer i nordöstra Ohio grundar sig hufvudsakligen på järn- och stålindustrien och har varit samtidig med utvecklingen af *Öfre sjöns* järnmalmsfält. År 1900 hade statens järn- och ståltillverkning ett värde af 139 millioner dollars. Därnäst i värde komma gjuterier och maskinverkstäder med 72 millioner doll. samt

järnvägsvagnar med (reparationer inberäknade) 44 millioner doll. Andra viktiga industrier, grundade på statens jordbruk, äro kvarnindustrien, malt- och destillerade drycker, slakterier samt tillverkning af jordbruksmaskiner och vagnar.

Handel och kommunikationer. — Ohio hade år 1902 8972 m. järnvägar och 2,881 m. elektriska spårvägar. I utvecklingen af elektriska spårvägslinjer mellan de olika städerna står staten framom alla andra. Staten har en ej obetydlig utrikeshandel dels genom sjöarne och St. Lorenzoviken dels genom Ohio och Missippifloden; i jämförelse med den oerhörda inrikeshandel, som förmedlas af dess järnvägar, kanaler, sjöar och den stora Ohiofloden är den dock försvinnande liten. Vid Eriesjön finnas flera goda hamnar, isynnerhet vid Cleveland och Sandusky.

Skolväsende etc. — Statens skolväsen står högt och är framåtsträfvande. Skolgång är obligatorisk mellan åren 8—14. Invånare öfver 10 år, som ej kunde läsa eller skrifva, utgjorde 1900 af infödda hvita 2,4 proc., af i utlandet födda hvita 11,1 proc. och af färgade 17,9 proc. Ett stort antal högre skolor finnas inom staten.

Bland religionssamfunden äro metodisterna talrikast med en fjärdedel af alla kyrkomedlemmar, därefter komma prestbyterianer och katoliker.

Städer. — *Cleveland*, 382,000; *Cincinnati*, 326,000; *Toledo*. 132,000; *Columbus* (hufvudstad), 126,000; *Dayton*, 85,000; *Youngstown*, 45,000; *Akron*, 43,000; *Springfield*, 38,000; *Canton*, 31,000.

Cleveland, vid Eriesjön, 357 m. ö. om Chicago och 623 m. v. om New York. Genomflytes af Cuyahogafloden. Näst efter Chicago den största fabriksstaden vid de stora sjöarne. Järn- och ståltillverkning samt härpå grundade industrier de viktigaste. Står främst i Unionen i byggandet af handelsfartyg.

Cincinnati, vid Ohiofloden, 270 m. so. om Chicago, 764 m. från New York och 1,210 m. från New Orleans. Stadens slakterier voro förr af stor vikt; numera äro de förnämsta industrigrenarne färdigsydda kläder, destillerade och maltdrycker, gjuterier och maskinverkstäder. Här ligger *the Rockwood Pottery*, ansedt öfver hela Amerika för sina konstnärliga keramiska alster. Staden har ett väl ordnadt skolväsen och flera ansedda högre skolor.

INDIANA, "*The Hoosier State.*" — Begränsas i n. af Mich. och Michigansjön, i ö. af O., i s. af Ky., med Ohiofloden som gränslinje, och i v. af Ill. Största utsträckning i n. och s. 277 m., i ö. och v. 145 m. Areal 36,350 kvm. Inv. år 1900, 2,516,462.

Naturen. — Indiana ligger inom prärieområdet, och har en svagt undulerande yta, med en knappast märkbar sluttning mot sydväst. Längst i nordost är höjden öfver hafvet 1,000 till 1,200 fot, i söder, längs Ohiofloden, från 500 till 300 fot. Största delen af staten tillhör Wabashflodens vattenområde. Denna har sina källor i västra Ohio, öfvertvärar Indiana i sydvästlig riktning och bildar i sitt nedre lopp gränslinjen mot Illinois, till dess den i statens sydvästra hörn förenar sig med Ohiofloden.

Statens årliga medeltemperatur växlar från 48° F. i den norra till 56° F. i den södra delen. Indianapolis har en medeltemperatur af 28° F. i Januari och 76° F. i Juli. Under vintern kan stundom termometern visa så lågt som —25° F. Årliga rägnmängden är omkring 43 tum. Jordmånen är, med undantag af de sandiga områdena kring Michigansjön, i allmänhet fruktbar. Bördigast äro floddalarne, isynnerhet längs Wabash och White Water floderna.

Indianas kolfält upptaga en yta af 6,500 kvm. i statens västra och sydvästra del. Petroleum, inom Lima-

Indianaområdet (se sid. 100) är en af statens värdefullaste produkter. Naturlig gas finnes inom statens mellersta del öfver ett område af omkring 3,000 kvm. Indiana är rikt på till byggnadsmaterial lämplig kalk- och sandsten, isynnerhet lämnar den s. k. "Bedford kalkstenen," från statens södra del, en förträfflig byggnadssten.

Näringar. — År 1900 räknades till farmland 94,1 proc. af statens areal, af detta var 77,2 proc. uppodladt. I statens norra del finnas vidsträckta sumptrakter, hvilka till stor del genom torrläggning gjorts odlingsbara och äro i hög grad produktiva. Farmernas medelstorlek var år 1900 97,4 acres, och 28,6 proc. brukades på arrende. Jordbruket, som är hufvudnäringen, har förmånen af ett utveckladt järnvägsnät samt närheten af goda afsättningsorter (Chicago, Cincinnati, Louisville). Majs har största skördearealen, därnäst, i följande ordning, hvete, hö och hafre. Boskapsskötseln är af vikt och mejerihandteringen betydlig.

De industrigrenar, som lämna det största tillverkningsvärdet äro, de på statens jordbruk grundade slakterierna (44 millioner doll.), kvarnindustrien (30 millioner doll.) samt tillverkningen af destillerade och maltdrycker (23 millioner doll.). Därnäst i vikt äro järn- och stålverk, gjuterier och maskinverkstäder samt glasbruk, hvilka alla till stor del utvecklats på grund af statens tillgång på naturlig gas. Tillverkning af möbler, åkdon och jordbruksredskap är betydlig.

Indiana hade år 1902 6,802 mil järnvägar och 1,120 mil elektriska spårvägar. Staten öfvertväras af flertalet af de järnvägslinjer som sammanbinda österns och västerns stora handelscentra, såväl som några viktiga, i norr och söder löpande linjer.

Skolväsende. — Detta är jämförelsevis väl ordnadt och skolgång är obligatorisk mellan åren 6—14. Antal

invånare öfver 10 år som ej kunna läsa och skrifva har nedgått från 7,5 proc. år 1880 till 4,6 proc. år 1900. Bland högre skolor må nämnas *Statsuniversitetet* vid Bloomington och en teknisk skola, *Purdue University*, vid Lafayette.

Metodisterna äro statens ledande religionsamfund.

Städer. — *Indianapolis*, 169,000; *Evansville*, 59, 000; *Fort Wayne*, 45,000; *Terre Haute* 37,000 och *South Bend*, 36,000 inv.

Indianapolis, hufvudstaden, ligger 183 mil söder om Chicago, i ett bördigt och på mineral rikt område. Viktig järnvägsmedelpunkt och fabriksstad.

ILLINOIS, "*The Prairie State.*" — Begränsas i n. af Wis., i no. af Michigansjön, i ö. af Ind., i s. af Ky. samt i v. af Mo. och Ia. Gränslinjen bildas i v. af Mississippi och i s. af Ohiofloden. Längd i n. och s. 385 m., bredd 218 m. Areal 56,650 kvm. Inv. 1900, 4,821,550, däraf i utlandet födde 966,747.

Naturen. — Hela staten ligger inom prärieområdet, och utgöres af en mot söder och sydost svagt sluttande slätt. En rad af låga kullar, åtskilda af breda fördjupningar, karakterisera ytformerna. Staten har en medelhöjd växlande mellan 600 fot ö. h. i norr och 300 fot i söder. Dess talrika, till stor del segelbara, floder utfalla, med några obetydliga undantag, i Mississippi-, Wabash- och Ohiofloderna. Den största är *Illinoisfloden*, nära 500 mil lång, som i en sydöstlig riktning genomflyter och med bifloder dränerar statens mellersta del.

Årliga medeltemperaturen växlar från 47° och 54° F. Vintrarne äro ganska stränga på grund af de nordliga vindar, som utan hinder svepa fram öfver prärierna. Årliga rägnmängden är 38 tum. Jordmånen består i all-

mänhet af en något sandblandad lerjord och är till största delen af glacialt ursprung. Den är ovanligt fruktbar och erfordrar endast ringa beredning för att göras lämplig för sädesodling.

Illinois kollager upptaga en yta af 37,000 kvm., och år 1901 upptogos bituminösa stenkol till ett värde af 28 millioner doll. Staten är rik på kalksten och lera, hvilka fått en stor användning. Kalk- och cementindustrierna äro numera betydliga. Bly- och zinkgrufvor finnas i nordväst och norr, och bearbetas i mindre grad.

Jordbruk. — Inom de jordbrukande staterna intager Ill. en ledande ställning. År 1900 räknades 91,5 proc. af statens areal såsom farmland, och häraf var 84,5 proc. uppodladt. Farmernas medelstorlek var samma år 124 acres, och 39 proc. brukades på arrende. Majs är den viktigaste skörden med en dubbelt så stor areal, som något annat sädesslag; därefter komma hafre, hö och hvete. Alla odlas öfver hela staten, men den norra delen är särskildt lämplig för hö, den norra och mellersta för majs, den östra för hafre och den sydvästra för hvete. Råg och korn odlas nästan uteslutande i norr, tobak och "sorghum" i söder samt "broomcorn" (använd, såsom namnet angifver, för tillverkning af kvastar och borstar) i statens mellersta del. Den senare odlas i större utsträckning i Ill. än i någon annan stat. Persikor och päron odlas hufvudsakligen i söder, drufvor och äpplen öfver hela staten. I Chicagos närhet är helt naturligt odlingen af grönsaker, bärfrukter och blommor af stor vikt.

Boskapsskötseln intager ett framstående rum, på grund af den stora skörden af majs och andra för djurens utfordring passande jordbruksalster. En million mjölkkor finnas i staten, hvilken siffra öfverträffas endast af New York och Iowa, och mejeriprodukter äro

en ledande inkomstkälla. Deras värde beräknades 1899 till 29 millioner dollars.

Industri. — Illinois är den ledande fabriksstaten väster om Alleghenybärgen, och öfverträffas endast af New York och Pennsylvania. Chicago bidrager med 70 proc. af statens hela produktionsvärde, och af kött och slakteriprodukter, hvilkas värde utgör omkring en tredjedel af det hela, kommer största delen på Chicago. Denna industrigren har gifvit upphofvet till en stor mängd binäringar, garfverier, tvål- och ljusfabriker etc. i hvilka hvarje del af det slaktade djuret kommer till användning. Järn- och stålindustrien är af vikt, och inom denna näringsgren intager Chicago den ledande platsen bland städerna kring de Stora sjöarne. Några af de ledande industrigrenarnes tillverkningsvärde var år 1900:

Slakterier	288	millioner.
Järn- och ståltillverkning	64	"
Destillerade och maltdrycker	58	"
Färdigsydda herr- och damkläder	47	"
Jordbruksredskap och maskiner	42	"

Handel och kommunikationer. — Genom Mississippisystemet har staten en vattenväg söderut till Mexikanska viken och Atlanten och genom Michigansjön förbindelse med Canada, Sjöstaterna och en östlig vattenväg till Atlanten. Statens järnvägsnät är högt utveckladt, dels på grund af dess för handel och trafik fördelaktiga läge, dels på grund af de för järnvägsbyggnad gynsamma terrängförhållandena. Chicago och St. Louis utgöra de brännpunkter dit statens järnvägar samla sig, och i den förstnämda sammanlöpa flertalet af kontinentens stora järnvägssystem. Illinois Central järnvägen var statens första och påbörjades 1850. År

1902 hade Ill. 11,398 m. järnvägar och 1,871 m. elektriska spårvägar.

Skolor etc. — År 1900 kunde af invånare öfver 10 år 4,2 proc. icke läsa eller skrifva. Statens fria skolsystem grundades år 1855 och har isynnerhet under sednare år gjort ej obetydliga framsteg. Stora olikheter förefinnas dock, och särskildt å många delar af landsbygden är skolväsendet på grund af otillräckligt lokalt understöd i en tillbakablifven ställning. I statens undervisningsväsen ingå fem lärareseminarier och ett *Statsuniversitet*. Det senare är förlagdt hufvudsakligen vid Urbana och har sammanlagdt omkring 3,300 studerande. Det omfattar sex olika afdelningar, däribland en landtbruks och en ansedd teknisk högskola. Det har värdefulla samlingar och ett bibliotek å öfver 60,000 band. Kursen vid statens "högskolor" (highschools) motsvarar i allmänhet inträdesfordringarne vid universitetet. Det senare tager genom inspektörer noggrann kännedom om de förra och i de fall, där de stå på en tillräckligt hög ståndpunkt, erhålla dess abiturienter inträde vid universitetet utan prof. Samma privilegium gäller för statens privata läroverk. Ett ovanligt högt antal genom privat företagsamhet och frikostighet grundade högre skolor finnas inom staten. Mest kändt är det högt ansedda och i många afseenden märkliga *University of Chicago*, hvars tillväxt hufvudsakligen möjliggjorts genom J. D. Rockefellers, till öfver 9 millioner dollars uppgående donationer. Här må anmärkas den för Förenta Staterna (åtminstone i Västern) gällande egendomligheten att, bland de högre bildningsanstalterna, de, som tillkommit på privat väg, ofta stå högre än statens. De senare hafva stundom emot sig vederbörandes njugghet och liknöjdhet i fråga om den högre bildningen — Amerikas lagstiftare representera

alltför ofta statens sämre element —, medan för de förra genom deras grundläggares och gynnares storartade frikostighet pänningfrågan är af endast underordnad betydelse.

Inom de religiösa samfunden torde katoliker och metodister stå ungefär lika i medlemsantal; andra mera bemärkta samfund äro baptister, "Disciples of Christ," luteraner, prestbyterianer, kongregationalister och protestant episkopaler.

Städer. — *Chicago*, 1,700,000; *Peoria*, 56,100; *Quincy*, 36,000; *Springfield*, 34,000; *Rockford*, 31,000; *East Saint Louis*, 30,000; *Joliet*, 29,000; *Rock Island*, 19,500; *Moline*, 17,000.

Chicago. — Unionens andra stad och västerns förnämsta handels- och järnvägsmedelpunkt. Ligger vid Michigansjöns sydvästra strand kring mynningarne af *Chicago- och Calumetfloderna*, 2,417 m. från Stilla hafskusten, 911 m. från New York och 915 m. från New Orleans. Staden utbreder sig utmed Michigansjön med en längd af 24 m. i norr och söder, och upptager en yta af 190 kvm. En ganska stor naturlig sjö, *Lake Calumet*, ligger inom stadsgränserna. Chicagofloden bildas af tvenne grenar, *North Fork* och *South Fork*, hvilka sammanflyta tre fjärdedels m. väster om dess mynning. Härigenom delas staden i tre delar, benämda *South*, *West* och *North divisions*. South division eller "Sydsidan" ligger söder om hufvudfloden, "Nordsidan" norr därom och "Västsidan" är den väster om de två flodgrenarne liggande stadsdelen. Ett vidt utgrenadt spårvägssystem — däribland fyra pelarbanor — förmedlar trafiken inom staden och räcker ut till angränsande förstäder. Flera af de stora järnvägarne, som hafva sina ändstationer nära stadens midt, betjäna dessutom den lifliga förstadstrafiken medelst särskildta tåg. En ringlinje, som omsluter staden på tre sidor, förbinder med hvarandra de många järnvägar, som här samla sig. Inom staden äro järnvägsspåren till största delen upphöjda hvarigenom öfverkorsningar vid gatans nivå undvikas.

Stadens egentliga affärsdel ligger å Sydsidan och når från Chicagofloden till 12:te gatan. Här ligga de stora järnvägsstationerna, stadens offentliga byggnader, hotell, banker, teatrar, tidningskontor samt de jättestora affärs- och handelshusen. Fabriksdistrikten upptaga olika delar af staden. De ryktbara slakterierna ligga i den sydvästra delen och upptaga en areal af 475 acres. De kollosala sädeselevatorerna, af hvilka staden har ett sextiotal, ligga utmed Chicagoflodens olika delar.

Staden har ett förträffligt parksystem, omfattande 2,200 acres. På Nordsidan utmed Michigansjön ligger den vackra *Lincoln Park*, där svenskarne upprest en staty af Linné, och på Sydsidan ligger *Jackson Park*, känd sedan världsutställningens dagar. De större parkerna, af hvilka staden äger ytterligare fem, äro sinsemellan förbundna genom breda boulevarder. Bland de finare bostadsgatorna märkas de med sjöstranden parallella *Lake Shore Drive*, *Michigan Boulevard*, *Prairie Avenue* m. fl. Dessa och de välskötta parkerna jämte en del, nära stadens utkanter liggande, halft landtliga områden, erbjuda en behaglig kontrast mot röken och smutsen inom de larmande affärs- och fabriksområdena.

Af Chicagos befolkning äro 34 proc. födda i utlandet och af de infödde äro 59 proc. af utländsk härkomst i första led. Bland utländingarne äro tyskarne de mest talrika och äro ungefär dubbelt så många som irländarne. Andra talrikt representerade nationer äro svenskar, norrmän, böhmare, polacker och canadiensare, medan däremot immigrationen från Italien, Ryssland och Österrike är af jämförelse mindre betydelse — ett förhållande motsatt det i österns större städer.

Chicago har ett välordnadt skolsystem med (1902) 15 "highschools" och 233 "elementary schools" jämte ett lärareseminarium och inrättningar för döfstumma, vanartade och vanvårdade barn. Undervisning i slöjd för gossar och flickor samt matlagning ingå i läroämnena. För den högre bildningen och för fackstudier sörja bland andra inrättningar tre universitet, däribland det förut omnämnda Chicago University. Tre stora offentliga bibliotek finnas, af hvilka ett, *the Chicago Public*

Library, med 300,000 band är inrymdt i en praktfull byggnad vid Michigan Boulevard och har omkring 50 underafdelningar i olika delar af staden. Vid samma gata ligger *the Art Institute*, hvilket utom museum och bibliotek inrymmer en konstskola med omkring 1,000 studerande, samt *the Auditorium*, en väldig byggnad med en teater, som har 5,000 sittplatser.

Chicago är Unionens största järnvägscentrum, och de linjer som här sammanlöpa, sätta staden i förbindelse med alla delar af landet, Mexiko och Canada. Genom Michigansjön är den förbunden sjöledes med Canada, sjöstaterna och Europa och torde som sjöstad öfverträffas endast af London, New York och Antwerpen. De viktigaste handelsvarorna äro timmer, spannmål och boskap. Fabriksindustriens tillverkningsvärde var år 1900 889 millioner doll. hvaraf 249 mill. utgjordes af slakteriprodukter. Öfriga industrier af vikt äro, färdigsydda kläder (57 mill.), gjuterier och maskinverkstäder (44,5 mill.), tryckalster (32 mill.), järn och stål (31 mill.), jordbruksmaskiner (25 mill.) samt möbler (12 mill.).

Chicago erhåller sitt dricksvatten från Michigansjön och för att förhindra dettas förorenande utfördes 1892—1900 ett storartadt arbete — byggandet af den 28 mil långa *Chicago Drainage Canal*. Den förenar Chicagofloden med en af Illinois bifloder, *Des Plaines River*. Härigenom blef strömmen i den förra omkastad, så att den nu rinner ut i Mississippifloden istället för Michigansjön.

Peoria, 160 m. sv. om Chicago vid Illinoisfloden är en betydande fabriks- och järnvägsstad. *Rockford* 87 m. från Chicago vid Rock River är en af Illinois svenska städer. Bland dess tillverkningar märkas isynnerhet möbler, stickade ylle- och bomullsvaror samt jordbruksredskap. I *Rock Island* och *Moline*, 180 m. från Chicago vid Mississippifloden, bor äfven ett ovanligt stort antal svenskar, och i den förstnämnda ligger Augustanasynodens äldsta och största läroverk, *Augustana College*. Moline är mest känd för sin tillverkning af plogar och jordbruksredskap, samt maskiner.

MICHIGAN består af tvenne delar, norra och södra Michigan, vanligen benämnda "*Öfre halfön*" (*the Upper Peninsula*) och "*nedre halfön* "*the Lower Peninsula*). Öfre halfön, som är 318 m. lång, begränsas i n. af Öfre sjön, i s. af Wis. samt sjöarne Michigan och Huron och skiljes i ö. af St. Mary's floden från provinsen Ontario. Nedre halfön gränsar i s. till O. och Ind. samt kringflytes för öfrigt af Michigan och Huronsjöarne, St. Clairfloden, St. Clairsjön, Detroitfloden och Eriesjön. Den är 300 mil lång i n. och s. och ungefär 200 m. bred. Areal 58,915 kvm., af hvilka 1,485 kvm. utgöras af vattenyta. Inv. år 1900, 2,420,982.

Naturen. — Kringfluten som den är af de tre största af de Stora sjöarne, har staten en ovanligt lång kustlinje, å hvilken finnas många goda hamnar. Södra Michigan har på östkusten en betydlig inskärning, *Saginawbukten.* Å norra Michigan skjuter i nordväst *Keweenaw halfön* ut i Öfre sjön; här ligga *Porcupinebärgen*, en bärgås af obetydlig höjd, som sträcker sig i sydvästlig riktning in i Wisconsin. Floderna äro i allmänhet små och segelbara för mindre farkoster endast under korta sträckor. Tusentals större och mindre sjöar finnas inom staten. Egendomliga naturbildningar å Öfre halföns nordkust äro *the Pictured Rocks*, där sandstensklipporna genom vattnets inverkan utskulpterats i fantastiska former, hvalfbågar, torn o. s. v. På somliga ställen kunna ångfartygen passera under klipporna, bakom fallande kaskader.

Den öfre halfön har ett strängt klimat. Å dennas sydvästra och å Nedre halföns sydöstra del uppgår den högsta temperaturen till 100° F. Under vintern faller termometern till —20° F. i Detroit och till —30° F. vid Keweenaw Point. Den Öfre halfön har således en årsamplitud af 130° och den Nedre af 120° F. Den Öfre

halfön, från Keweenaw Point till Sault Sainte Marie, har en årlig snömängd af 130 tum, medan Ann Arbor i Nedre halföns södra del har endast 40 tum. Årliga rägnmängden utgör i medeltal 40 tum.

Jordmånen består af glaciala bildningar och är till stor del mycket fruktbar. I statens norra del finnas magra och sandiga områden, odugliga till jordbruk.

Bland statens mineral äro koppar och järn de mest kända. Kopparn fås från Keweenawhalfön längst i nordväst och förekommer här gedigen tillsammans med mindre mängder af silfver. År 1901 lämnade Michigan en fjärdedel af Unionens koppar Michigan är en af Unionens ledande järnproducerande stater. Järnmalmen består nästan uteslutande af hämatit. Endast en obetydlig del nedsmältes inom staten; största delen skeppas till hamnarne å Eriesjön. De förnämsta utskeppningsorterna äro Escanaba och Marquette. Viktiga saltgrufvor finnas kring Saginawbukten och häri stod Michigan främst år 1901 med 37,6 proc. af hela landets produktion. Omkring en sjettedel af landets gips erhålles från Michigan. Vidsträckta märgellager, lämpliga för cementtillverkning finnas och hafva i senare tid börjat tillgodogöras.

Näringar. — År 1900 räknades 47,8 proc. af statens yta såsom farmland och häraf var två tredjedelar uppodladt. Den södra hälften af den Nedre halfön, å hvilken skogarne i allmänhet nedhuggits, är mycket bördig och ett af Unionens mest produktiva jordbruksområden. Alla de vanliga sädesslagen odlas; majs i mindre utsträckning än längre i söder. Staten är särskildt känd för odling af frukt och grönsaker, hvilken jordbruksgren gynnats af närheten af goda afsättningsorter, jordens bördighet samt sjöarnes mildrande inflytande på klimatet. Inom fruktodlingen ägnas mesta uppmärk-

samheten åt äpplen och persikor. Jordmånen är passande för odling af sockerbetor.

Statens industri grundar sig främst på dess stora rikedom på skog. Ehuru, på grund af slöseriet med statens skogar, timmerafverkningen är stadd i sjunkande, hafva de härpå grundade industrigrenarne, isynnerhet tillverkning af möbler och åkdon, tillväxt. Af vikt äro äfven kvarnindustrien samt gjuterier och maskinverkstäder. Järnvägarnes längd utgjorde år 1902 8,241 mil och de elektriska spårvägarnes 1,199 mil.

Skolor etc. — År 1900 kunde af statens invånare öfver 10 år 4,2 proc. icke läsa eller skrifva. Skolårets längd, i lag bestämd till mellan fem och nio månader (beroende på antalet lärjungar inom skolområdet) — är i medeltal något öfver åtta månader. Statens skolfond har, liksom i allmänhet i de västra staterna, erhållits därigenom att, innan regeringslandet öppnades för nybyggare, hvar sextonde "section" reserverades för detta ändamål. Statsuniversitetet vid Ann Arbor är en af landets främsta högre läroanstalter. Det öppnades år 1841, och kvinnor fingo tillträde år 1870. Antalet studerande utgjorde år 1902 omkring 3,800.

De ledande religionssamfunden äro metodister och katoliker, därefter följa luteraner, baptister, presbyterianer och kongregationalister.

Städer. — *Detroit* 285,700; *Grand Rapids* 87,600; *Saginaw*, 42,400; *Bay City*, 28,000; *Jackson* 25,200; *Kalamazoo*, 24,400, *Muskegon*, *Port Huron*, *Battle Creek*, *Lansing*, *Ann Arbor* och *Manistee* (14,000—21,000).

Detroit, 285 m. från Chicago och 251 m. från Buffalo, vid Detroitfloden ej långt från Eriesjön, är en vacker och väl planlagd stad, med en betydlig industri och sjöfart. Den drifver en större exporthandel än någon annan stad vid de Stora sjöarne. Tre fjärdedelar

af dess utrikeshandel är med Canada, och återstoden hufvudsakligen med England.

Grand Rapids är mest känd för sin möbeltillverkning. *Lansing* är hufvudstaden.

WISCONSIN. — Begränsas i n. af Öfre sjön och Öfre Mich., i ö. af Michigansjön, i s. af Ill. samt i v. af Ia. och Minn. Areal 56,040 kvm. Inv. 1900, 2,069,042.

Naturen. — Wisconsin saknar bärg, dess högsta punkt är 600 fot ö. h. och den högsta 1,800 fot. Den största förhöjningen är den 30 mil från Öfre sjön i nordost-sydvästlig riktning löpande *Penokeeåsen*, som utgör vattenskiljaren mellan de kortare strömmar, hvilka i n. och ö. rinna ut i Öfre- och Michigansjöarne. och de hvilka tillhöra Mississippis flodområde. I ö. begränsas det sistnämnda på ungefär liknande sätt af en kalkstensås, som följer Michigansjön omkring 30 m. från dess strand. Staten är i de norra och östra delarne rik på insjöar, ehuru dessa i allmänhet äro små. Den största är *Lake Winnebago* (214 kvm.), genom hvilken *Fox River* rinner ut i Green Bay. Den största floden är *Wisconsin River*, som genomflyter statens mellersta del och i sydväst faller ut i Mississippi.

Medeltemperaturen för Januari är i Bayfield längst i norr 12,8°, i La Crosse vid Mississippi 15,5° och i Milwaukee vid Michigansjön 19,3° F. För Juli äro motsvarande gradtal 67°, 73° och 69,2° F. Dessa siffror visa sjöarnes utjämnande inverkan på klimatet. Årliga rägnmängden är 31 tum och det mesta rägnet faller mellan Juli—Oktober.

Undantagande Penokeehöjden och ett sandigt magert område i statens mellersta del är jordmånen god. Den södra och västra delen tillhör prärieområdet, i norr och öster är landet betäckt med stora — nu ganska medfarna — skogar. I norr ligga järngrufvor, hvilkas be-

arbetande är stadt i tillväxt. Bly finnes i statens sydvästra del.

Folk och näringar. — År 1900 upptogs 57 proc. af statens areal af farmland, häraf var ungefär hälften uppladt. Farmernas medelstorlek var 117 acres och 86,5 proc. brukades af ägaren. Af sädesslagen odlas hafre mest, därnäst majs (nästan uteslutande i södra delen), hvete, korn och råg. Boskapsskötseln är af vikt; isynnerhet mejerihandteringen har nått en hög utveckling, och dennas smör och ostprodukt har ett högt anseende.

Statens stora skogar hafva, jämte dess järngrufvor och jordbruk, lämnat råämnena för dess industri. Skogsbruk har varit en hufvudnäring sedan 1870 och år 1900 hade timmerafverkningen ett värde af 57 mill. doll. Kvarnindustrien är högt utvecklad (26 mill. doll. 1902) och erfordrar nu dubbelt så mycket säd som skördas inom staten. Gjuterier och maskinverkstäder (22 mill.) samt maltdrycksindustrien (19 mill.) hafva båda Milwaukee som hufvudpunkt. Läderberedning är en viktig industri med ett tillverkningsvärde af 20 mill. doll. År 1902 funnos 6,873 m. järnvägar och 507 m. elektriska spårvägar. Flod- och kusttrafiken är ganska betydlig. *Milwaukee* är den förnämsta handels- och sjöstaden. Andra handelscentra äro *Sheboygan, Fond du Lac* och *Superior* vid sjöarna samt *Prairie du Chien* vid Mississippi.

Af befolkningen voro 1900 en half million (25 proc.) födda i utlandet och af dessa voro nära hälften tyskar. Af invånare öfver 10 år kunna 4,7 proc. hvarken läsa eller skrifva. Skolorna underhållas dels genom bidrag från statens skolfond, dels genom lokala skatter; enligt lag måste de senare vara minst hälften af det förra. Statsuniversitetet ligger vid hufvudstaden, *Madison* med

ett vackert läge utmed Lake Mendota. Af kyrkosamfunden äro katolikerna talrikast, andra ledande samfund äro luteraner, metodister, baptister, kongregationalister och presbyterianer.

Städer. — *Milwaukee* 286,000; *Superior* 31,000; *Racine* 29,000; *La Crosse* 29,000; *Oshkosh* 28,300; *Sheboygan* 23,000; *Madison* 19,000.

Milwaukee, vid Michigansjön, 85 m. norr om Chicago, handels- och fabriksstad. Maskinerier, maltdrycker, läder, järn och stål äro dess förnämsta industrialster. Timmer- och spannmålshandeln är betydlig.

MINNESOTA. — Ligger kring Mississippiflodens källor mellan 43° 30' och 49° 25' n. lat. samt 89° 29' och 97° 5' n. long. Begränsas i n. af provinserna Manitoba och Ontario, i ö. af Öfre Sjön och Wis., i s. af Ia. samt i v. af N. D. och S. D. Utsträckning i n. och s. omkring 400 mil, i ö. och v. i genomsnitt 240 m. Areal 83,365 kvm., däraf 4,160 kvm. vattenyta. Inv. år 1900 1,751,394.

Topografi. — Norra Minnesota är en fortsättning af det Laurentiska höglandet — ett urbärgsområde, afhyfladt så att endast mindre förhöjningar återstå. Ytan är här bärgig, är — undantagande längst i väster — betäckt med täta barrskogar samt rik på sjöar och träsk. Södra Minnesota är till stor del prärieland — breda, svagt vågiga, gräsbeväxta, af moränvallar kringgärdade lerslätter. Statens norra mellersta del upptages af en högslätt, som ligger 1,750 fot ö. h. Från denna sluttar landet jämnt åt alla sidor, undantagande i nordost, där norr om Öfre sjön de 2,200 fot höga *Mesabibärgen* ligga, och längst i sydväst, där landet åter höjer sig till 1,800 fot. Medelhöjden är 1,200 fot ö. h. eller 600 fot öfver Öfre Sjöns vattenyta.

Minnesotas floder upprinna å den ofvannämnda högslätten och fördela sig i alla riktningar, men tillhöra hufvudsakligen Red Rivers och Mississippis vattenom-

råden. Mississippi, "vattnets fader", har sina källor i *Elk Lake* (Elgsjön) söder om *Lake Itasca* och, tillsammans med sina två stora bifloder, *Saint Croix* utmed östgränsen och *Minnesota-floden* i väster, dränerar den öfver halfva staten. *The Red River of the North* (den norra Röda floden), som dränerar statens västra sluttning och bildar gränslinjen mot North Dakota, rinner norrut genom ett flackt bäcken, som en gång varit sjö, och uttömmer sitt vatten i Lake Winnipeg. Af de i Öfre Sjön utfallande strömmarne är *Saint Louis* den största. Vattendragens riktning samt de oräkneliga sjöarnes läge och form hafva bestämts af glaciala krafter. I norr äro sjöarne merendels oregelbundna med skarpt böjda stränder, i söder äro de ofta breda och grunda. De växla i storlek från blotta dammar till den 340 kvm. stora *Red Lake.* Andra mera kända sjöar äro *Minnetonka* nära St. Paul, *Mille Lac*, *Leech* och *Winnebigoshish.* Som ofvan nämndes genomflyter den norra Red River ett område, som en gång utgjorde en ofantlig insjö. Denna, som fått namnet *Lake Agassiz*, bildades under inlandsisens tlllbakagång, hade en största bredd af 700 m. och ägde genom Minnesotafloden aflopp åt Mexikanska viken. Då isen mot norr afsmälte, torrlades sjön genom den i Hudsonviken utfallande Nelsonfloden och dess botten bildar nu en jämn, af aflagringar bestående slätt.

Klimat och jordmån. — Minnesota ligger i midten af den norra tempererade zonen och i Nordamerikas geografiska medelpunkt. Den har därför ett utprägladt fastlandsklimat med en betydlig skillnad mellan den högsta och den lägsta värmegraden. Medeltemperaturen är för Januari 15° F. i so. och 1° el. 2° F. i nv. samt för Juli 70° i s. och 65° i n. Under sommaren stiger termometern ända till öfver 100° F. i skuggan i alla delar af

staten väster om Duluth, medan den under vintern faller till —40° F. i s. och no. samt —50° F. längst i nv. Årsamplituden är således omkring 150° F. i Red River dalen. Årliga rägnmängden växlar från 20 tum i nv. till öfver 30 tum i so. Rägnmängden är knapp under vintermånaderna men riklig under vegetationsperioden. Årliga snömängden är omkring 20 tum i so. och tillväxer mot norr, tills den i Pigeon Point uppgår till 80 tum. Klimatet är öfver hufvud strängt under vintern, mildt och, längst i söder, hett under sommaren. Nätterna äro dock svala och luften torr.

Jordmånen är helt och hållet af glacialt ursprung och består till stor del af en ytterst rik, fint fördelad svartmylla. I statens östra mellersta del finnas betydliga magra och sandiga områden, föga passande för jordbruk. I nordväst och den mellersta norra delen går bärggrunden på många ställen nästan upp i dagen. Red River dalen har en ytterst fruktbar jordmån, och utgör ett af de för hveteodling bäst lämpade områden i världen.

Grufdrift. — Minnesota har i *the Vermilion* och *Mesabi Ranges* i statens nordöstra del tvenne rika järnmalmsfält. Det förstnämnda började bearbetas år 1884, det sistnämnda år 1892. Från Mesabifältet hade redan år 1895 erhållits mera järn än från något annat gruffält i Lake Superior området (och antagligen i världen). År 1901 erhöllos härifrån öfver 9 mill. *long tons* järnmalm, hvilket tillsammans med nära 2 mill. från Vermilionfältet utgjorde 38 proc. af hela landets produktion. Största delen af malmen utskeppas, hufvudsakligen genom *Duluth* och *Two Harbors*

Jordbruk. — Ehuru föga öfver hälften af statens areal är farmland (däraf 70 proc. uppodladt) intager den en framstående plats i vissa jordbruksgrenar. Ett stort

antal farmer å öfver 1,000 acres finnes, isynnerhet i nordväst; delvis på grund häraf visar farmernas medelstorlek den höga siffran 167,7 acres. År 1900 brukades 17,3 proc. af farmerna på arrende — en ökning från 9,2 proc. år 1880. Hveteodlingen har, i synnerhet i Red River dalen, nått en hög utveckling, och redan år 1890 stod staten häri främst både med afseende på skördevärde och areal. År 1900 hade emellertid hvetearealen tillväxt med 94,5 proc. sedan 1890 och utgjorde 6,5 mill. acres eller 58,5 proc. af hela den af säd besådda arealen. Hafre står näst i vikt, med ungefär en tredjedel af hvetets areal. Majs är af mindre betydelse i motsats, till förhållandet i Iowa och flertalet af de öfriga Mississippistaterna. Både majs och hvete odlas mest i statens sydvästra del. Korn- och linfröodling stå högt och äfven råg odlas, ehuru dess areal är jämförelsevis obetydlig. Hö och foderväxter skördas från ungefär hälften så stor areal som hvete. Odling af sockerbetor har införts. Fruktodling är ännu föga utvecklad och hufvudsakligen begränsad till statens södra del.

Boskapsskötseln är jämförelsevis obetydlig, hvilket torde delvis kunna förklaras däraf att majsodlingen föga uppmärksammats. Mejeriskötseln är dock af vikt, den har isynnerhet på senare tid åtnjutit en kraftig uppblomstring och mejeriernas tillverkning af ost och smör samt framställningen af kondenserad mjölk hade år 1900 ett sammanlagdt värde af nära 8,5 mill. doll.

Industri. — Minnesotas industri har utvecklat sig mycket hastigt, och få stater torde härtill kunna uppvisa en motsvarighet. Denna uppblomstring grundar sig hufvudsakligen på statens sädes- och skogsprodukter, dess rikedom på vattenkraft och goda kommunikationer. Kvarnindustrien är den ojämförligt viktigaste med en produkt värderad (1900) till 84 mill. doll. eller

15 proc. uf Unionens hela produkt. Detta är dubbelt så mycket som tillverkningsvärdet af New Yorks kvarnindustri, hvilken är den andra i ordningen inom Unionen. Timmer och virke afverkades samma år till ett värde af öfver 43 mill. doll. Många andra industrigrenar hafva i senare tid uppväxt inom staten, ehuru de alla ännu i jämförelse med kvarnindustrin äro af underordnad betydelse. Här må nämnas slakterier samt tillverkning af maltdrycker och linolja — alla med hufvudsäte i Minneapolis och St. Paul. Dessa båda städer utgöra för öfrigt hufvudpunkten för statens industri och äro ett af Mississippiflodens tre stora industricentra.

Handel och samfärdsmedel. — Minnesota har i nordost genom Öfre Sjön förbindelse med sjö- och St. Lorenzoområdet, och den södra delen har genom Mississippisystemet en vattenväg söderut. Sjöfarten har möjliggjort grufdriftens utveckling i norr och blifver med dennas fortsatta tillväxt af allt större betydelse. Duluth är en af de stora sjöarnes förnämsta hamnar och har en ofantlig export af järnmalm, spannmål och timmer. Mississippis betydelse såsom samfärdsled är däremot i aftagande med den järnvägarnes utveckling, som isynnerhet gynnat statens södra och västra delar. Nordvästerns stora järnvägar söka i allmänhet att nå Minneapolis—Saint Paul och två kontinentala linjer öfvertvära staten från öster till väster. Järnvägarnes längd var år 1902 7,285 och de elektriska spårvägarnes 383 mil.

Folk, skolor etc. — Folkströmmen började vända sig mot Minnesota vid samma tid som immigrationen från Skandinavien började antaga omfattande utsträckning, och såsom en följd finnes här ett större antal svenskar och norrmän än i någon annan stat. År 1900 voro af statens invånare 115,476 födda i Sverige, och samman-

lagda antalet af i Sverige födde och infödde af svensk härkomst i första led (en eller båda föräldrarna födda i Sverige) utgjorde 244,000 eller nära 14 proc. af statens hela befolkning. Motsvarande tal för den norska befolkningen voro 104,895, 276,000 och 16 proc. samt för danskar 29,704, 38,700 och 1,8 proc. Genom att addera det mellersta talet i dessa tre sifferserier erhålles en skandinavisk befolkning af 558,700. Härifrån bör dock afdragas 16,870, hvilka äro af blandad svensk-norsk, norsk-dansk eller dansk-svensk härkomst och som därför förekomma två gånger i summan. Detta lämnar — i rundt tal — 542,000 personer, som äro antingen födde i Skandinavien och i Danmark, eller äro af skandinavisk härkomst i första led. Detta är 31 proc. af hela statens invånareantal år 1900.

År 1900 kunde af invånare öfver 10 år 4,1 proc. hvarken läsa eller skrifva. Skolväsendet har från statens sida varit föremål för nitisk omvårdnad. Det offentliga undervisningsväsendet omfattar en rad läroanstalter, hvilka från primärskolan till statsuniversitetet äro afpassade efter hvarandra. Staten har en betydlig skolfond, från hvilken de lokala skolområdena erhålla bidrag, dels på grundvalen af antalet lärjungar, dels efter skolornas rang i afseende på skolårets längd, lärarnes högre eller lägre examen etc. Statsuniversitetet i Minneapolis är en af Västerns högst stående läroanstalter. Det har ungefär 3,500 studerande, bland hvilka skandinaverna intaga ett framstående rum. Ett stort antal af mindre konfessionella skolor finnes i staten.

Luteraner och katoliker stå båda långt före alla andra kyrkosamfund. Bland öfriga samfund må nämnas metodister, baptister och presbyterianer.

Städer. — *Minneapolis* 203,000; *Saint Paul* 163,000; *Duluth* 53,000; *Winona* 20,000.

"Tvillingstäderna" Minneapolis och Saint Paul ligga vid Saint Anthony fallen på båda sidor om Mississippifloden, 2,300 m. från dess mynning. Den förstnämnda, som till största delen ligger på flodens högra strand, är 53 kvm. stor och väl planlagd med breda, vackra gator. Läget är pittoreskt i en trakt rik på sjöar, af hvilka flera ligga inom stadens gränser. Ett vidsträckt parksystem med boulevarder och körvägar utmed sjöstränderna förhöjer traktens naturliga skönhet. I *Loring Park*, i stadens medelpunkt, står en staty af Ole Bull. Många vackra, offentliga och privata byggnader finnas. Stadens utveckling grundar sig på den vattenkraft, som lämnas af Saint Anthony-fallen, samt dess läge i förhållande till nordvästerns spannmåls- och timmerrikedomar. Från fallen kunna — då förbättringar nu under utförande blifva färdiga — 50,000 hästkrafter erhållas. Minneapolis är världens största mjöl- och timmermarknad. Den förra kommer med all säkerhet att tillväxa, den senare — med skogarnes nedhuggning — att aftaga. Saint Paul är statens hufvudstad, upptager 54 kvm. och ligger nedanför Saint Anthony-fallen. Den höjer sig från Mississippis stränder terassformigt å båda sidor om floden. Å den vänstra stranden ligger närmast floden Centralstationen, järnvägsspår, fabriker etc., nästa terrass upptages af butiker, offentliga byggnader och hotell, medan den öfversta är hufvudsakligen bebygd af privathus. Den högra stranden är bebygd på ungefär liknande sätt. Bland de talrika parkerna märkes *Como Park* på gränsen mellan de båda städerna, i hvilken ligger den vackra *Lake Como*. Saint Paul har många storartade byggnader, bland hvilka särskildt märkes den nya kapitoliebyggnaden. Två elektriska spårvägslinjer förena de båda städerna, som för öfrigt hafva ett utveckladt spårvägssystem.

Duluth ligger vid västra ändan af Öfre Sjön, 1,463 m. från New York, 470 m. från Chicago, 2,370 m. från San Francisco och 158 m. no. om Minneapolis. Den är ändpunkten för 9 järnvägs- och 13 ångbåtslinjer, en af Unionens ledande handelsstäder och har en 9 m. lång och 2 m. bred naturlig hamn, som är afskiljd från sjön af den smala, på tvenne ställen genomskurna, landtungan, *Minnesota Point*. Timmer, mjöl, järnmaln, kol och spannmål äro bland dess viktigaste exportartiklar.

IOWA. — *"The Hawkeye State."* — Ligger s. om Minn., begränsad i ö. af Wis. och Ill., i v. af Neb. och S. D. samt i s. af Mo. Mississippifloden utgör gränslinjen i ö. och Missourifloden i v. Areal 56,025 kvm. Inv. år 1900 2,231,851.

Naturen. — Landets yta utgöres af en vågig prärie, som från en medelhöjd i nordväst af 1,000 fot ö. h. sänker sig till omkring 400 fot i sydost. I den i allmänhet ganska jämna ytan hafva floderna gräft sig ned, så att flodbäddarne begränsas af branta väggar ("bluffs") och på sina ställen flyta i ganska djupa klyftor. Två tredjedelar af staten dräneras af direkt i Mississippi utfallande floder, hvilka alla rinna i sydöstlig riktning, medan den västra tredjedelens floder i sydvästlig riktning rinna ut i Missouri. Des Moinesfloden, som i statens sydvästra hörn faller ut i Mississippi, är den största floden. Talrika vackra småsjöar ligga kringströdda öfverallt i staten.

Årliga medeltemperaturen är 47,4° F. Den lägsta temperatur som iakttagits är —40° och den högsta +110° F. Årliga rägnmängden är omkring 31 tum — häraf faller två tredjedelar under vegetationsperioden, April—Okt. Den rikliga nederbörden och den höga sommartemperaturen ej mindre än den bördiga jordmånen utgöra grunden för jordbrukets höga ställning i Iowa.

Vidsträckta kollager finnas i statens sydvästra del. Bly- och zinkmalmer i nordost hafva tillgodogjorts i ganska stor utsträckning. Järnmalm, gips samt i mindre mängder andra mineraler hafva påträffats.

Näringar. — Hufvudnäringen i Iowa är jordbruket, och dettas afkastning år 1900 hade ett högre värde än inom någon annan stat. Samma år räknades 97,4 proc. af statens areal såsom farmland, häraf 86,5 proc. upp-

odladt. Endast två eller tre stater täfla med Iowa i spannmålsproduktion. Majsskörden upptager en fjärdedel af statens areal och dess värde uppgår till hälften af hela jordbrukets afkastning. Näst i vikt står hafre med en areal ungefär hälften och ett värde uppgående till tredjedelen af majsens. Hafre odlas mest i den norra och majs i den mellersta och sydvästra delen. Hvete och korn odlas mest i norr och nordväst. Hö och foderväxter upptaga ungefär samma areal som hafre.

Boskapsskötseln står högt och öfverträffas endast af Texas. Värdet af försålda mejeriprodukter var år 1899 nära 19 mill. doll.

I trots af goda kommunikationer och tillgång på kol är industrien af jämförelsevis mindre betydenhet och dess förnämsta grenar äro de, som grunda sig på jordbruket. Bland dessa må nämnas slakterier (tillverkningsvärde 26 mill. doll.) och kvarnverk (14 mill.). Iowa har en ännu mycket använd vattenväg i Mississippifloden och ett öfver hela staten utgrenadt järnvägsnät med Des Moines såsom en af de viktigaste samlingspunkterna. År 1902 var järnvägarnes längd 9,560 m.

Skolor etc. — Iowa hade år 1900 en lägre proc. (2,3) af icke läs- och skrifkunniga inv. än någon annan stat undantagande Neb. Detta är så mycket mera anmärkningsvärdt som skolgång icke är obligatorisk, och undervisningsväsendet för öfrigt lider af åtskilliga brister. Här, som i så mycket annat i Amerika, spelar yrkespolitiken in till förfång för skolväsendets ledning och utveckling. Ett statsuniversitet finnes i Iowa City och en landtbruksskola i Ames. Ett stort antal mindre konfessionella läroverk finnes i staten. Bland religionssamfunden intaga katoliker och metodister den ledande ställningen. Andra mera bemärkta samfund äro luteraner, presbyterianer, baptister och kongregationalister.

Städer. — *Des Moines*, 138 m. från Omaha, hufvudstad, handels- och fabriksstad samt en viktig järnvägsmedelpunkt, 62,200 inv. *Dubuque*, 36,300; *Davenport*, 35,300, vid Mississippi midt emot Rock Island; *Sioux City*, 33.100; *Council Bluffs*, 25,800, vid Missouri midt emot Omaha; *Cedar Rapids*, 25,700; *Burlington*, 23,200.

MISSOURI. — Ligger ungefär halfvägs mellan Atlanten och Klippbärgen samt mellan Canada och Mexikanska viken. Begränsas i n. af Ia., i ö. af Ill., Ky. och Tenn., i s. af Ark. samt i v. af Kan. Den östra gränslinjen bildas af Mississippi- och den västra af Missourifloden så långt som till Kansas City, från hvilken punkt den sistnämnda floden rinner i östlig riktning tvärs öfver staten. Areal 69,415 kvm. Inv. år 1900 3,106,665.

Naturen. — Landet norr om Missourifloden utgöres af en vågig, i allmänhet trädlös slätt. Söder om floden höjer sig ytan gradvis emot *Ozarkbärgen*, som sträcka sig i nordost-sydvästlig riktning med punkter 1700 till 1800 fot ö. h. I sydost är landet sumpigt och lågländt och dammar erfordras till skydd mot Mississippis öfversvämningar. Hela staten dräneras af antingen direkt i Mississippi eller i Missouri utfallande floder.

Medeltemperaturen under Januari växlar från 35° F. i so. till 20° F. i nv. Under Juli är densamma 80° F. längst i s. och 75° F. längst i n. Statens norra del hemsökes ofta af tornadoes. Den norra delen, som tillhör det nedisade området, har en i hög grad fruktbar jordmån. Den södra — i allmänhet beväxt med skog — är på många ställen, i synnerhet å flodslätterna, mycket bördig, på andra ställen åter olämplig för jordbruk.

Zink- och blymalmer utgöra den förnämsta mineralrikedomen och påträffas söder om Missourifloden, hufvudsakligen i sydväst. År 1901 bröts bly- och zinkmalm för ett värde af 7 mill. doll.

Näringar. — Jordbruket är hufvudnäringen. År 1900 utgjorde farmarealen 77,3 proc. af hela statens ytinnehåll; däraf var två tredjedelar under odling. Farmerna hade en medelstorlek af 119,3 acres och 19,5 proc. brukades på arrende. Majs är den ojämförligt viktigaste skörden, därnäst komma, bland sädesslagen, hvete och hafre. Skörden af hö och foderväxter är betydlig och stadd i tillväxt. Inom fruktodlingen märkes isynnerhet det stora antalet äppelträd (20 mill. 1900), som är högre än i någon annan stat. Missouri står äfven främst i fjäderfäafvel.

Inom industrien framträda isynnerhet de grenar, som äro beroende af jordbruket, nämligen slakterier med ett tillverkningsvärde af 43 mill. doll., tobaksfabriker (28 mill.), kvarnverk (26 mill.) och bryggerier (14 mill.). St. Louis, Kansas City och St. Joseph äro de förnämsta industristäderna och äfven viktiga järnvägscentra. Järnvägsnätet, som är betydligt mera utvecklat i statens norra hälft än i den södra, hade 1902 en längd af 7,148 m.

Skolor etc. — År 1900 voro 6.2 proc. af inv. öfver 10 år icke läs- och skrifkunniga. För den färgade befolkningen var denna siffra 28 proc. — en minskning från 41,7 proc. 1890. I städerna är skolväsendet i allmänhet väl ordnadt, på landsbygden otillfredsställande. Skolgång är icke obligatorisk. Bland högre skolor märkes, utom statsuniversitetet vid Columbia, *Washington University* vid St. Louis. De ledande kyrkosamfunden äro metodister, baptister och katoliker med ungefär samma numerär.

Städer. — *Saint Louis* 575,000; *Kansas City* 164,000; *Saint Joseph* 103,000, *Joplin* 26,000, *Springfield* 23,000.

Saint Louis, Mississippidalens förnämsta stad och till invånarantalet den fjärde i Unionen, ligger vid Mississippifloden, 1,170 m. från New Orleans ech 729 m.

från St. Paul, ungefär 20 m. nedanför Missouris och 174 m. ofvanför Ohios mynning. Staden ligger på en kalkstenshöjd, som sträcker sig utmed Mississippis västra strand, medan den egentliga Mississippislätten vid denna punkt ligger helt och hållet öster om flodfåran.

Den är en af Unionens främsta handelsstäder och förmedlar ett mycket stort varuutbyte mellan landets olika delar. En belysning af dettas omfång lämna följande ungefärliga årliga medelvärden af några hitförda varor: säd 70 mill. bushels; bomull 766,000 balar; 1,2 mill. nötboskap; 1,5 mill. svin; 5,6 mill. tons kol. Bland försålda varor märkas tyger och beklädnadsartiklar 120 mill, skodon 50 mill., cigarrer och tobak 41 mill. årligen. Tillverkningsvärdet af stadens fabriker är 234 mill. årligen; största värdet hafva tobak, slakteriprodukter och maltdrycker. St. Louis är ändpunkt för 24 järnvägar och Mississippi är — ehuru af mindre betydelse än förr — ännu en viktig väg till hafvet. Tvenne broar äro spända öfver floden, den ståtliga *Eads Bridge* och *The Merchant's Bridge.* Den sistnämnda förbinder de järnvägar, hvilka sammanlöpa å Illinoissidan af Mississippi med dem, som inlöpa å stadens efter en storartad måttstock anlagda bangård.

Staden har flera vackra parker, af hvilka den största är Forest Park, som nu (1904) till en del upptages af utställningsområdet.

Af stadens invånare 1900 voro 111,000 födda i utlandet och 239,000 infödda af utländska föräldrar i första led. Af de förstnämnda voro 59,000 födda i Tyskland. Den tyska immigrationen drogs hit redan 1848 och har sedan dess ständigt fortgått.

Kansas City, viktig järnvägs- och handelsstad, belägen vid Missourifloden, på gränsen mellan Kan. och Mo., 235 m. från St. Louis. Drifver en betydlig handel i spannmål, kreatur, slakteriprodukter, jordbruksredskap etc. och står i fabriks- och handelsintressen nära förbunden med den på andra sidan gränslinjen liggande Kansas City, Kan. Dess industriprodukt värderades 1900 till 36,5 mill. doll. Kvarnindustrin är den förnämsta.

NORTH DAKOTA. — Begränsas i n. af de Canadiska provinserna Assiniboia och Manitoba, i ö. af

Minn. i s. af S. D. och i v. af Mon. Gränslinjen mot Minn. utgöres af den norra Red River. Areal 70,795 kvm. Inv. 1900, 319,146.

Naturen. — Statens östra del upptages af den jämna bottnen af Lake Agassiz (se sid. 118), som genomflytes af Red River och dess bifloder. Den har en höjd ö. h. af ungefär 1,000 fot och öfvergår västerut i det vågiga prärielandet. I norr vid Manitobagränsen ligger en liten skogklädd platå, de 2,000 fot höga *Turtle Mountains*. Mot sydväst öfvergår prärien i en högslätt, *the Plateau du Coteau du Missouri*. Denna ligger i statens mellersta del, 2,000 fot ö. h. och höjer sig gradvis till 3,000 fot längst i sydväst. De största floderna ligga 100 till 300 fot under landets allmänna nivå, och floddalarne begränsas af brant stupande väggar. Den sydvästra delen dräneras af Missouri och dess bifloder. I norr kommer *Souris* eller *Mouse River* från Canada och återvänder dit efter att hafva beskrifvit en lång, smal båge inom staten. Genom den mellersta delen rinner *James River* söderut in i S. D. Den återstående östra delen dräneras af Red River, hvilkens förnämsta biflod här är *Sheyenne River*. Bland de talrika insjöar, som ligga kringströdda å de östra och mellersta slätterna, är den 32 m. långa och 1 till 5 m. breda *Devil's Lake* den största.

Medeltemperaturen för Januari är 3° F. och för Juli 70° F. Den högsta temperatur som observerats är 114° F. och om vintern faller termometern ej sällan till —40° F; alltså en årsamplitud af nära 155°. Den torra atmosfären gör dock klimatet hälsosamt och stärkande. Den årliga rägnmängden växlar från 20 tum längst i öster till mindre än 10 tum längst i väster; häraf faller tre fjärdedelar under vegetationsperioden (April—September). I öster är detta tillräckligt för odlarens behof, väster om 100:e meridianen däremot (undantagande vissa

områden) för knappt för att med framgång kunna idka jordbruk, och här är landet mera lämpadt för boskapsskötsel. Red River dalen besitter, såsom förut är nämdt, en nästan outtömlig bördighet. Väster och sydväst om denna aftager jordens fruktbarhet efterhand som man närmar sig de högre liggande prärierna i statens mellersta del. Trädväxt finnes endast längs floderna, i Turtle Mountains i norr samt i vissa delar af Red Riverdalen.

Näringar. — I statens östra del är jordbruk hufvudnäringen, i den västra boskapsskötsel. Jordbruket har hufvudsakligen utvecklats sedan 1880. År 1900 var farmarealen 34,6 proc. af statens ytinnehåll, häraf utgjordes 62,1 proc. af uppodlad jord. Samma år hade farmerna en medelstorlek af 342,9 acres och 1,346 voro öfver 1,000 acres i utsträckning. Hvete är öfverallt den förnämsta skörden och upptog 1899 56 proc. af hela skördearealen. Vårhvete odlas nästan uteslutande och är af den yppersta beskaffenhet ("No. 1 hard"). Hafre är det därnäst viktigaste sädesslaget. Åt linodling ägnas en större areal än i någon annan stat. Prärierna erbjuda en förträfflig betesmark och lämna dessutom stora skördar af hö för vinterutfodring af boskapen.

Industrien är ännu obetydlig och inskränker sig hufvudsakligen till fyllandet af lokala behof. Vidsträckta brunkolsfält finnas i statens västra och mellersta delar, men hafva hittills föga tillgodogjorts.

Staten genomlöpes helt och hållet af tre järnvägar, två transkontinentala linjer i ö. och v. och en som diagonalt öfvertvärar densamma och fortsätter in i Canada. De båda förstnämnda hafva äfven genom Red Riverdalen förbindelse med Canadas järnvägssystem. År 1902 var järnvägarnes längd 3,080 m.

Skolor etc. — Af inv. öfver 10 år voro 1900 5,6 proc. icke läs- eller skrifkunniga. Utgifterna för skolväsendet utgöra ett större medeltal för hvarje lärjunge än i någon annan af de norra mellanstaterna. Statsuniversitetet ligger vid Grand Forks. Luteranerna intaga den ledande ställningen bland statens religionssamfund med omkring en tredjedel af alla dess kyrkomedlemmar, medan en sjundedel äro katoliker.

Städer. — *Fargo* 9,600; *Grand Forks* 7,700; *Bismarck*, hufvudstad, 3,300.

SOUTH DAKOTA. — Begränsas i n. af N. D., i ö. af Minn., i s. af Neb. samt i v. af Wyo. och Mon. Areal 77,650 kvm. Inv. 1900, 401,570.

Naturen. — Staten ligger inom steppområdet och utgöres i stort sedt af en högslätt, som från en höjd af 3,500 fot ö. h. i väster sänker sig till omkring 1,400 fot i sydost. Den östra hälften är jämn — genomskuren från n. till s, af Jamesflodons breda, svagt sluttande floddal. Den västra hälften har varit särskildt utsatt för vattendragens eroderande inverkan, och högslätten är här sönderskuren af djupa fåror med mellanliggande branta kullar och åsar, som utvisa landets ursprungliga nivå. Mest utpräglad förekomma dessa ytformer i de s. k. "Bad Lands" längst i väster, hvilka äfven på många ställen helt och hållet sakna växtlighet. Nära västgränsen resa sig *the Black Hills*. De täcka en yta af 5,000 kvm. och dess högsta punkt, *Harney Peak*, är 7,216 fot ö. h. Missourifloden genomflyter staten i en buktande linje från n. till s. och bildar en del af gränslinjen i so. Floddalen är jämförelsevis smal och höjer sig terassformigt till högslättens nivå, 200 till 300 fot öfver vattenytan. I liknande dalar rinna från ö. till v. dess västra bifloder, medan däremot James och Big

Sioux floderna i öster rinna från n. till s. i breda långsluttande floddalar.

Medeltemperaturen är under Jan. 15° F. och under Juli 72,2, alltså något högre än i N. D. Klimatförhållanden för öfrigt äro ungefär de samma som i denna stat. Jordmånen är i största delen af staten god och med tillräcklig bevattning i hög grad produktiv. Skogar finnas i allmänhet endast längs vattendragen och i Black Hillsområdet.

Statens mineralrikedom ligger hufvudsakligen i Black Hillsområdet, där koppar, guld, silfver, bly, järn, nickel etc. påträffats i större eller mindre mängd. Brunkolslager och petroleum hafva nyligen upptäckts.

Näringar. — Jordbruket är nästan helt begränsadt till den östra delen. Farmarealen var 1900 38,8 proc. af statens hela yta, däraf 59,2 proc. under odling. Samma år var farmernas medelstorlek 362,4 acres och 21,8 proc. brukades på arrende. Hveteodling är jordbrukets viktigaste gren med en skördeareal (1900) af nära 4 mill. acres. Därnäst komma bland sädesslagen majs, som odlas hufvudsakligen i so. samt hafre och korn, utbredda öfver hela jordbruksområdet. Hö- och foderväxtskörden (2,3 mill. acres 1900) är af stor vikt i sammanhang med den betydliga boskapsskötseln.

Fabriksindustrien är ännu obetydlig. Staten hade 1902 3,028 m. järnvägar, hvilka alla ligga öster om Missourifloden med undantag af ett par järnvägar i sydväst, som från Nebraska trängt in i Black Hillsområdet.

Skolväsendet står på ungefär samma ståndpunkt som i N. D. År 1900 voro af inv. öfver 10 år 5 proc. icke läs- och skrifkunniga. En trettondedel af inv. äro katoliker. Bland de protestantiska samfunden äro luteranerna de talrikaste.

Städer. — *Sioux Falls* 10.300; *Lead City* 6,200; *Yankton*, *Aberdeen* och *Mitchell* 4,100.

NEBRASKA. — Begränsas i n. af S. D.,.i ö. af Ia. och Mo., i s. af Kan. och Colo. samt i v. af Wyo. Gränslinjen i ö. är Missourifloden. Areal 77,510 kvm. Inv. 1900, 1,066,300.

Naturen. — Nebraska är en präriestat, öfver hvars svagt vågiga yta inga nämnvärda höjder resa sig utom nära den ej långt från Klippbärgens fot belägna västra gränsen. Från omkring 900 fot i öster, höjer sig landet långsamt mot den västra gränsen, hvars högsta punkt, *Wildcat Mountain*, är 5,038 fot ö. h. Vattendragen hafva skurit ganska betydliga fåror så att de större flodslätterna begränsas af branta eller rundade väggar af stundom ej ringa höjd. Staten dräneras helt och hållet af Missouri och dess bifloder, hvilka merendels äro breda och grunda samt rinna i sydlig eller sydostlig riktning. De viktigaste floderna äro *Niobrara* längs nordgränsen och *Platte* i den mellersta delen, hvilka båda genomflyta staten från väster till öster, samt *Republican River* i söder. Af dessa är Plattefloden den största.

Nebraska har ett fastlandsklimat, torrt och upplifvande. Medeltemperaturen är under Jan. 19,7° F., under Juli 74,8° F. Årliga rägnmängden är 30 tum i den östra och 20 tum i den mellersta delen. Längst i väster är den endast 12 tum, och jordbruk utan konstbevattning kan ej här idkas med framgång. Största rägnmängden erhålles i Maj och Juni, och öfver tre fjerdedelar faller under vegstationsperioden, April—September. Vindriktningen är i allmänhet nordvästlig och härigenom mildras sommarhettan något, stundom komma dock från sydväst brännande vindar, som hafva en motsatt inverkan. Floddalarne äro till stor del betäckta af en rik, utomordentligt fruktbar, svart växtmylla, hvilken på somliga ställen öfvergår i torf och ger åt floderna en mörk färg, hvarifrån staten erhållit benäm-

ningen *"the Blackwater State."* Ej mindre bördig är den lerjord, som ofvanför floddalarnes nivå betäcker en stor del af landet. Omkring 20,000 kvm. af statens yta utgöres af sanddyner, hvilka till största delen ligga inom det torra området norr om Plattefloden och väster om den 100:de meridianen.

Folk och näringar. — Jordbruk är statens hufvudnäring och grundvalen för dess industri och handel. Farmarealen utgjorde 1900 60,8 proc. af statens yta, och häraf var 61,6 proc. under odling. Farmernas medelstorlek var 1900 246,1 acres och 36,9 proc. brukades på arrende. Inom det västra torra området har konstbevattning börjat införas. På många ställen erhålles genom borrning af brunnar betydlig vattentillgång. Vattnet uppumpas genom väderkvarnar och förvaras i mindre reservoarer. Detta bevattningssystem torde komma att blifva af ej ringa värde i många delar af den torra västern.

Majs är den ledande skörden och upptager nära hälften af den odlade arealen. Hvete och hafre äro därnäst af vikt. Hvete upptager tredjedelen och hafre fjärdedelen så stor areal som majs. Råg- och kornskörden är jämförelsevis obetydlig. Hö- och foderväxtarealen är något större än hvetets. Af husdjur märkas isynnerhet ett stort antal af nötkreatur och svin.

Statens industri — ännu föga utvecklad — har nästan helt och hållet växt upp sedan 1880, och är hufvudsakligen begränsad till direkt på jordbruket hvilande grenar. Slakterier med ett tillverkningsvärde (1900) af 71 mill. doll. stå främst, därefter kommer kvarnindustrien med 8 millioner.

Den östra delen af Nebraska är väl försedd med järnvägar och tre linjer öfvertvära staten från öster till väster. Längd 1902 3,778 m.

År 1900 voro af inv. öfver 10 år endast 1,9 proc. icke läs- och skrifkunniga — en lägre siffra än i någon annan stat i Unionen. Statsuniversitetet i Lincoln grundades 1869 och har 2,500 studerande. Af statens kyrkomedlemmar äro ungefär en sjundedel metodister; öfriga samfund af vikt äro i följande ordning, katoliker, luteraner, presbyterianer och baptister.

Städer. — *Omaha* 102,600; *Lincoln* 40,200; *South Omaha* 26,000.

Omaha, vid Missourifloden, 492 m. från Chicago, är en viktig handels- och järnvägsstad. Genom trenne broar står staden i förbindelse med den på andra sidan floden liggande *Council Bluffs*. *South Omaha*, som gränsar intill Omaha men har en egen stadsstyrelse, är känd för sina slakterier och sin kreatursbandel.

Lincoln, 55 m. sv. om Omaha, är sätet för regeringen och statsuniversitetet samt en vacker och välbyggd stad. Den ligger på en jämn prärie och är en anknytningspunkt för flera järnvägar.

KANSAS. — "*The Sunflower State.*" — Ligger i Unionens geografiska medelpunkt mellan 94° 37' och 102° long. samt 37° och 40° lat. Begränsas i n. af Neb., i ö. af Mo., i s. af I. T. och Okla. samt i v. af Colo. Areal 82,080 kvm. Inv. 1900, 1,470,495.

Naturen. — Landets yta är en vågig prärie, som från en höjd af 750 fot längst i öster gradvis höjer sig till öfver 3,000 fot vid den västra gränslinjen. Medelhöjden ö. h. är 2,000 fot, och få punkter ligga mer än 500 fot öfver den allmänna nivån. Följande landets allmänna sluttning rinna de större floderna merendels från väster till öster. De förnämsta vattenområdena äro Kansasflodens i norr och Arkansasflodens i söder. I den östra delen är trädväxten ganska betydlig längs floderna. Ursprungligen utgjordes nästan hela staten af gräsbeväxta prärier, hvilka i öster äro passande för

jordbruk och i väster lämna goda betesmarker.

Klimatet är i allmänhet behagligt med klar och torr luft. Vintrarne äro merendels milda och torra, ehuru stundom kortare stränga köldperioder inträffa. Sommartemperaturen är ofta ganska hög. Årliga medeltemp. växlar från 58° F. i söder till 52° F. i norr. Årliga rägnmängden är i öster 40 tum och nedgår till 15 tum i väster. Tornadoes samt stränga hagel- och åskstormar äro ganska vanliga. Skörden lider ofta skada af de heta vindar, som under sommaren svepa öfver fälten. Jordmånen är nästan öfverallt bördig och med konstbevattning skulle äfven den västra delen vara passande för jordbruk. Fruktbarast är den östra delen med en rik djup svartmylla, som mot väster aftager något i mäktighet.

Ehuru Kansas saknar bärg, finnes dock betydliga mineralrikedomar. Dess kolfält anses sträcka sig öfver halfva statens yta och i sydost påträffas bly- och zinkmalmer såväl som naturlig gas. Vidsträckta lager af bargsalt och gips ligga i den mellersta delen. Lera och byggnadssten tillhöra äfven statens naturrikedomar.

Näringar. — Kansas står numera högt såsom en jordbrukande stat och hade år 1900 med undantag af Iowa den största skördearealen af någon stat i Unionen. Den största svårighet som jordbruksnäringen har att bekämpa är den otillräckliga rägnmängden i statens västra del, hvilken dock har börjat afhjälpas genom konstbevattning. I öster är rägnmängden tillräcklig, och nästan hela området utgöres af farmland. Statens hela farmareal var år 1900 79,7 proc. af dess ytinnehåll med 60,1 proc. under odling. Antalet farmer, brukade på arrende ökades från 16.3 proc. 1880 till 35,2 proc. 1900. Under samma tid ökades medelstorleken från 154,6 acres till 240,7 acres. Orsaken härtill torde huf-

vudsakligen vara den, att ett stort antal farmer öfvergåfvos af ägarne och därigenom kommo i händerna på de senares långifvare. Det mest odlade sädesslaget är majs med en skördeareal (1900) af 8,3 mill. acres, därefter komma hvete med 3,8 mill. och hafre med 900,000 acres. Hö skördades samma år från en areal af 4,3 mill. acres. Odlingen af trädfrukter, isynnerhet äpplen, är betydlig. Boskapsskötseln är helt naturligt af vikt på grund af den stora skörden af majs, hö och andra foderväxter, såväl som de vidsträckta betesmarkerna i statens västra del.

Inom den i jämförelse med jordbruket hittills mindre viktiga fabriksindustrien intaga slakterierna det främsta rummet med ett tillverkningsvärde (1900) af 77 mill. doll., därefter kommer kvarnindustrien med 22 mill. Slakterierna ligga nästan alla i Kansas City. Stenkols-, järn- och zinkgrufvorna i statens sydöstra del utgöra hufvudpunkten för dess grufdrift. Totalvärdet af alla mineralprodukter beräknades 1899 till 12 millioner dollars.

Statens östra del har ett utveckladt järnvägsnät med förbindelser i norr och söder såväl som i öster och väster — den västra delen saknar i norr och söder löpande linjer. Järnvägarnes längd år 1902 var 8,808 mil.

Skolor etc. — År 1900 voro af inv. öfver 10 år 2,6 proc. icke läs- och skrifkunnige. Endast två andra stater visa i detta afseende en lägre siffra. Staten visar stort intresse för skolväsendet, ehuru den på många ställen tunnsådda landtbefolkningen, här som annorstädes, försvårat och fördröjt dettas utveckling. Statsuniversitetet (1,200 studerande) ligger vid Lawrence, och statens lärareseminarium vid Emporia. I Lindsborg ligger svenskarnes *Bethany College* och flera andra, af de olika kyrkosamfunden underhållna, högre skolor

finnas inom staten. Metodistkyrkan är statens ledande religionssamfund.

Städer. — *Kansas City*, 51,400; *Topeka*, 33,600; *Wichita*, 24,700; *Leavenworth*, 20,700; *Atchison* 15,700.

Kansas City ligger vid Kansasflodens utlopp i Missouri intill Kansas City, Mo. Mest känd för sin spanmåls- och kreatursbandel samt slakterier. (Se sid. 128).

IV. Södra Mellan Staterna.

KENTUCKY. — Begränsas i n. af O., Ind. och Ill., i ö. af W. Va. och Va., i s. af Tenn. samt i v. och nv. af Mo. och Ill. Ohio och Mississippifloderna bilda gränslinjen i n. och v. Areal 40,400 kvm. Inv. 1900 2,147,174.

Kentucky ligger till största delen inom Alleghenyplatån, och har en svag västlig och nordvästlig sluttning emot Mississippi- och Ohiofloderna. Den högsta delen är i sydost, där Cumberland- och Pine Mountain-kedjorna höja sig 2- till 3000 fot ö. h. Den återstående östra delen af Kentucky är en kuperad högslätt med rundade kullar och djupt eroderade dalar. Den västra delen är i allmänhet — undantagande Ohios och Mississippis breda floddalar — ett svagt undulerande, af låga kullar uppfylldt område.

Kentucky är rikt på större och mindre vattendrag, hvilka till största delen rinna ut i Ohiofloden, som under en längd af 600 m. bildar den norra gränslinjen.

Medeltemperaturen är under Januari 35° F. och under Juli 78° F. Termometern stiger någon gång till 100° och faller stundom under kortare perioder till 0° F. Rägnmängden är i medeltal 40 tum.

Kentuckys östra del — den ryktbara "blue grass region" — har en ovanligt rik jordmån, hvilken frambringar säd, gräs och frukt af yppersta beskaffenhet. Den underliggande bärggrunden består af kalkstens-

lager, och dessas fortgående förvittring tillför jorden de element den behöfver för att bibehålla sin fruktbarhet under en fortsatt odling. De större floddalarne hafva en jordmån som täflar med "blågräsområdet" i bördighet. Vidsträckta skogar finnas i östra delen. Staten har stora kolfält, upptagande en areal af sammanlagdt 13,000 kvm. Den är äfven rik på järnmalm, ehuru denna hittills föga tillgodogjorts.

Folk och näringar. — År 1900 räknades 85,9 proc. af statens areal såsom farmland, däraf 62,5 proc. var under odling. Farmernas medelstorlek var 93,7 acres och 32,8 proc. brukades på arrende. Majs- och tobaksodling äro jordbrukets hufvudgrenar. Den af majs besådda arealen är i allmänhet dubbelt så stor som för alla andra sädesslag tillsammans. Jordmånen är rik på de för tobaksplantering nödvändiga beståndsdelarne, och staten har under många år lämnat från tredjedelen till hälften af hela landets tobaksskörd. Bomullsodlingen är obetydlig. Andra jordbruksalster äro hampa, potatis, meloner, bär- och trädfrukter.

Staten är ryktbar för sin hästafvel, och Kentuckys fullblodshästar och trafvare äro de bästa som finnas i Förenta Staterna. Många af Amerikas snabbaste kapplöpningshästar komma från "blågräs-området".

Bland statens industrier intaga tobaksfabrikerna det främsta rummet med ett tillverkningsvärde år 1900 af 22 mill. doll. Därnäst komma kvarnverken med 14,5 mill., timmer och virke med nära 14 samt destillerade och maltdrycker med nära 13 mill.

Kentucky har i Ohiofloden en viktig vattenväg. Järnvägarnes längd var 1902 3,178 m.

Af inv. öfver 10 år kunde år 1900 16,3 proc. (af färgade 40 1 proc.) hvarken läsa eller skrifva. I Kentucky som i alla sydstater äro baptist- och metodistsamfunden de talrikaste.

Städer. — *Louisville* 204,700; *Covington* 43,000; *Newport* 28,300; *Lexington* 26,400 och *Paducah* 19,500.

TENNESSEE. — Begränsas i n. af Ky. och Va., i ö. af N. C., i s. af Ga., Ala. och Miss. samt i v. af Ark. och Mo. Den östra gränslinjen bildas af Mississippifloden, den västra af krönet af Unakabärgen. Areal 42,050 kvm. Inv. 1900, 2,020,616.

Naturen. — De ofvannämda *Unaka* eller *Great Smoky Mountains,* bilda en vild bärgstrakt längst i öster med flera toppar af öfver 6,000 fots höjd. Utmed bärgens fot sträcker sig den *Östra Tennesseedalen* med en medelhöjd af omkring 1,000 fot och begränsas i väster af *Cumberlandplatån.* Denna är en jämn högslätt, omkring 1,000 fot högre än den östra Tennesseedalens nivå. och fortsättes af den något lägre platån "*Highland Rim.* Den sistnämda, ehuru i allmänhet jämn, är sönderskuren af djupa floddalar och åtskiljes af den *Västra Tennesseedalen* från en mellan Tennessee- och Mississippifloderna liggande högslätt. Den sistnämda högslätten begränsar genom en skarp afsats Mississippis floddal, som här utgöres af ett lågländt område, betäckt af laguner och af täta cypresskogar uppfylda träsk.

Undantagande den mindre västra delen med direkt i Mississippi utfallande floder, dräneras staten af Ohios tvenne stora bifloder *Cumberland* och *Tennessee.* Den sistnämda, som i öster inkommer i staten öfver den norra gränslinjen, har ett halfcirkelformigt lopp, hvarunder den genomflyter den östra Tennesseedalen i sydvästlig riktning, norra Alabama från öster till väster och den Västra Tennesseedalen från söder till norr, hvarefter den förenar sig med Ohio omkring 40 mil ofvanför dennas utlopp i Mississippi. Cumberlandfloden be-

skrifver en liknande båglinje i statens norra mellersta del. Båda äro segelbara.

Medeltemperaturen är under Juli 77° och under Jan. 38° F. Rägnmängden är 47 till 50 tum. Klimatet är mildt och — undantagande den lågländta västra delen — hälsosamt. Jordmånen företer stora olikheter i olika delar af staten. Mississippidalen är statens bördigaste område.

Staten är rik på skog och den skogbeväxta arealen beräknas till 27,000 kvm. Af mineral äro de viktigaste kol, järn och calciumfosfat samt marmor och kalksten.

Näringar. — Inom jordbruket står majsodling främst med en areal (1900) af nära 3,4 mill. acres. Hveteskörden är äfven betydlig men öfverträffas i värde af bomull, som är den ledande produkten i sydväst. Bland de ovanligt många jordbruks- och trädgårdsalster, som för öfrigt frambringas i staten, må nämnas, hö och foderväxter, hafre, tobak, träd- och bärfrukter, jordnötter, meloner och alla slags grönsaker.

Timmer och virke afverkades 1900 för 18 mill. doll. och kvarnverkens produkt värderades till nära 22 mill. I motsatts till många sydstater är textilindustrien jämförelsevis obetydlig.

År 1902 funnos 3,281 m. järnvägar. Statens förnämsta järnvägscentrum är Memphis, där flera viktiga linjer sammanlöpa.

Skolor etc. — Antal icke läs- och skrifkunnige inv. öfver 10 år nedgick från 38,7 proc. 1880 till 20,7 proc. 1900. Tennessee äger flera ansedda högre läroanstalter, däribland Statsuniversitetet vid Knoxville samt Vanderbilt, Nashville och Fisk universiteten i Nashville. Det sistnämda är en år 1866 grundlagd skola för färgade. Ungefär två femtedelar af statens kyrkomedlemmar äro metodister och en tredjedel baptister.

Städer. — *Memphis*, 102,300; *Nashville*, 80,900; *Knoxville*, 32,700; *Chattanooga*, 30,200; *Jackson*. 14,500.

Memphis, vid Mississippifloden, 454 mil nedanför St. Louis och 818 mil från New Orleans är en af söderns viktigaste handels- och fabriksstäder. *Nashville* är hufvudstaden och ligger vid Cumberlandfloden 233 mil från Memphis.

ALABAMA. — Begränsas i n. af Tenn., i ö. af Gea., i s. af Fl. och Mex. viken, samt i v. af Miss. Areal 52,250 kvm. Inv. 1900, 1,828,697.

Naturen. — Flera låga bärgåsar, utgörande Appalachiansystemets södra afslutning, draga sig i en sydvästlig riktning genom statens norra del. Vid sydvästra gränsen af dessa åsar ligger Cumberlandplatån, under hvilken utbreda sig Alabamas mäktiga stenkolslager. Norr om dessa höjder ligger Tennesseedalen. Statens sydvästra del (ungefär tre femtedelar af hela dess yta) ligger inom kustbältet och sluttar från en höjd af omkring 600 fot vid höglandets gräns ned mot hafvet. Förutom Tennesseefloden i norr genomflytes staten af *Alabama-* och *Tombigbeefloderna*, hvilka båda utfalla i Mobileviken och med sina bifloder bilda ett segelbart flodsystem af vikt för samfärdseln.

Undantagande de lågt liggande delarne längs floderna är klimatet i allmänhet hälsosamt. Snö faller stundom i Januari och Februari, ehuru ytterst sällan i statens södra del.

I norr är staten rik på mineral, men i allmänhet olämplig för jordbruk. Ett undantag utgör Tennesseedalen med en djup, röd, kalkartad, mycket fruktbar jordmån, särdeles lämplig för sädes- och fruktodling, ehuru äfven bomull skördas. I söder ligger bomullsbältet med en svart kalkartad mylla., af från 2 till 20 fots mäktighet. Detta utgör en del af sydstaternas s. k.

"svarta bälte" (Black belt). Längst i söder är jordmånen sandig och mindre gifvande, här finnas vidsträckta skogar af gul tall.

I norra delen af Alabama finnas vidsträckta lager af järnmalm, samt kolfält, de senare upptagande en yta af 9,000 kvm. Utom dessa två, hvilka äro statens för industrien viktigaste mineral, finnas silfver, koppar, bly, byggnadssten o. s. v.

Näringar. — Statens hufvudnäring är jordbruk, ehuru denna icke på senare åren hållit jämna steg med den kraftigt uppblomstrande industrien. Omkring 40 proc. af statens jord är uppodlad. Sedan slafveriets upphäfvande hafva de stora plantagerna sönderdelats i mindre farmar, hvilka mest brukas af negrer på arrende. Främst bland jordbruksprodukter står bomull, därefter kommer majs. Hafre och andra sädesslag samt frukter odlas, som förut är nämnt, mest i Tennesseedalen, som af bärg skyddas såväl från de nordliga vindarne som från söderns hetta.

Järn- och ståltillverkning är den förnämsta industrien. Dess under senare tid storartade utveckling torde till stor del bero därpå att de nödvändiga råmaterialerna — järnmalm, stenkol och kalksten — här finnas i hvarandras omedelbara närhet. Järnindustriens hufvudpunkt är Birmingham, som äfven är en viktig järnvägsmedelpunkt. Järnvägarnes längd utgjorde utgjorde 1902 4,700 mil.

År 1900 kunde af inv. öfver 10 år 32,6 proc. hvarken läsa eller skrifva. I Alabama ligger *Tuskegee Institute*, en skola för färgade, som under Booker T. Washingtons ledning blifvit nationellt ryktbar genom den framgång den åtnjutit i sitt arbete för negerracens höjande.

Städer. — *Mobile*, 38,500, statens enda sjöstad, drifver betydlig bomullsexport och handel i timmer.

kol etc.; *Birmingham*, 38,500. *Montgomery*, 30,500, hufvudstad.

MISSISSIPPI. — Begränsas i n. af Tenn., i ö. af Ala., i s. af Mex. viken och La. samt i v. af La. och Ark. Den västra gränslinjen bildas af Mississippifloden, som gifvit staten dess namn. Areal 46,810 kvm. Inv. 1900 1,551,270.

Naturen. — Från en höjd ö. h. i no. af omkring 1,000 fot sänker sig landet gradvis mot Mississippifloden och Mex. viken. Floderna rinna i sina nedre lopp i många bukter genom breda floddalar. Dessa dalar, som upptaga 7,000 till 8,000 kvm., äro ytterst fruktbara och utgöra det för bomullsodling mest lämpliga land i världen. Mississippi med bifloder, af hvilka *Yazoo River* är den förnämsta, dränerar statens norra och västra del. Bland öfriga floder är *Pearl river* den största. De konstgjorda bankar (s. k. "levees'), som uppförts till skydd emot Mississippis öfversvämningar, visa sig stundom otillräckliga, och vid särskildt högt vattenstånd händer det att hela counties öfversvämmas. Den skada, som därvid tillfogas plantagerna, ersättes i någon mån af det slam, som efter flodens återgång ligger utbredt öfver det öfversvämmade området och som bidrager till dess oerhörda bördighet.

Mississippis klimat är i s. nästan subtropiskt. Medeltemp. under Jan. är å de utanför kusten liggande öarne 55°, å fastlandets södra del 50° och nära nordgränsen 40° F. Under Juli är densamma 80° till 83° F. I s. har temp. under vintern stundom gått ned till 10° F. och i n. till 0° F. Sådana köldperioder äro dock af kort varaktighet. Årliga rägnmängden är i medeltal 50 tum.

Jordbruket, i hög grad gynnadt af både klimat och jordmån, är hufvudnäringen. Den af aflagringar bildade jorden i floddalarne såväl som den svarta kalkblandade

myllan i prärieområdet äro ytterst bördiga. Framför allt odlas bomull, och bomullsskördens värde utgjorde 1899 63,6 proc. af hela jordbrukets afkastning. Därnäst i värde kommer majsodling, och i jämförelse med dessa två äro öfriga produkter obetydliga. Flertalet af statens jordbrukare (58 proc.) äro negrer, och af dessa äro endast 14,3 proc. själfägande. Liksom på andra ställen i södern hafva de stora plantagerna, som funnos före slafveriets upphäfvande, styckats, så att farmernas medelstorlek sjunkit från 369,7 acres 1860 till 82,6 acres 1900.

Värdefulla skogar betäcka ungefär 32,000 kvm. eller 0,7 af statens yta. I den södra delen växer gul tall, i Yazoodalen och sumptrakterna hufvudsakligen cypress och i statens öfriga delar talrika löfträdsarter. Skogshygget är hufvudsakligen af vikt i söder; den där växande gula tallen lämnade 1899 omkring tre fjärdedelar af statens timmerprodukt.

Industrien är föga utvecklad. Den uppblomstring, som under senare tid ägt rum, grundar sig främst på de tvänne råmaterialier, som utgöra statens förnämsta rikedom, bomull och timmer. År 1902 hade staten 3,100 m. järnvägar. Golfkusten samt de delvis segelbara floderna äro äfven af vikt för samfärdseln, ehuru flodtrafiken nu icke har samma betydelse som före järnvägarnes utveckling.

Antal personer öfver 10 år, som icke kunde läsa och skrifva, utgjorde 1900 32 proc. af hela, 8 proc. af den hvita och 49,1 proc. af den färgade befolkningen. Hälften af alla kyrkomedlemmar äro baptister och flertalet af de öfriga metodister.

Städer. — *Vicksburg* 15,000 och *Natches* 12,000, båda vid Mississippi; *Meridian* 12,000; *Jackson*, vid Pearl River, är hufvudstaden.

LOUISIANA. — Ligger vid Mississippis nedre lopp och omfattar densammas vidsträckta deltaland. Be-

gränsas i n. af Ark., i ö. af Miss., i s. af Mexikanska Golfen och i v. af Tex. Areal 48,720 kvm., däraf 3,300 kvm. vattenyta (insjöar, flodyta och nästan helt af land omgifna vikar). Inv. 1900 1,381,625.

Naturen. — De högsta punkterna i statens norra del ligga 500 fot ö. h. Landet har en nästan omärklig sydöstlig sluttning. Medelhöjden ö. h. är endast 75 fot. Flodslätterna äro alla breda och utsatta för öfversvämningar vid högt vattenstånd. Under sitt buktande lopp genom dessa slätter afsätta floderna oupphörligt slam å sina bottnar, hvarigenom dessa höjas, så att floden rinner på toppen af en förhöjning. Från flodkanten sänker sig landet med en sluttning af omkring sju fot under den första milen och därefter en half fot per mil emot marskerna och vattensamlingarna vid flodslättens yttre rand. Dessa områden äro ofantligt bördiga och upptagas af bomulls- och sockerplantager. Mot öfversvämningar skyddas de af konstgjorda bankar, som i Louisiana hafva en längd af öfver 1,500 mil. Längs hela Golfkusten är landet under en bredd af 60 mil uppfylldt af träsk och vattensamlingar. Detta lågland betäcker tillsammans med flodslätterna ett område af 19,000 kvm. — nära hälften af statens yta. De viktigaste floderna äro *Mississippi*, som under en längd af 600 mil flyter dels genom staten dels utefter dess östra gräns, samt *Red-*, *Ouachita-* (el. *Washita-*), *Sabine-* och *Pearl-floderna.* Alla äro segelbara. I låglandet längs kusten finnas en del sjöar med salt vatten, som deltager i ebb- och flodrörelsen, Staten har ett stort antal s. k. korfsjöar, hvilka uppkommit af öfvergifna flodbukter, då flodfåran sökt sig en ny, kortare väg. Ett tredje slags sjöar ligger i närheten af Shreveport vid Red Rivers bifloder. De äro uppdämda flodsjöar, bildade därigenom att hufvudfloden uppslammats fortare än bifloderna.

Mississippideltats hufvuddel sträcker sig omkring 70 mil bortom Golfkustens allmänna dragning, och mindre delar fortsätta ytterligare 35 mil ut i Golfen.

Staten har ett halftropiskt klimat. Vindriktningen är i allmänhet från s. och so., hvarigenom landet under större delen af året kommer under Golfens mildrande inflytande. Medeltemp. under Jan. är 60° F. i deltat och 45° F. Shreveport. Årsamplituden är 100°. Rägnmängden är i deltat öfver 60 tum, i norr 50 tum. En rik vegetation med många subtropiska växter framkallas af de klimatiska förhållandena. Sumptrakterna äro fyllda med cypressträd, som lämna ett värdefullt virke. Ek, valnöt och många andra löfträd såväl som fur och ceder förekomma. Rosor, jasminer, oleandrar och magnoliaträd växa i riklig mängd och bland frukträd märkas apelsiner, citroner, oliver, fikon, persikor och plommon.

Bärgsalt och petroleum äro statens enda nämnvärda mineraltillgångar. Bärgoljan förekommer i den sydvästra, intill Texas petroleumfält gränsande delen.

Folk och näringar. — Jordmån, rägnmängd och temperatur förena sig uti att göra staten lämplig för jordbruk. Den enda för jordbruk olämpliga jorden finnes i marskområdet längs kusten, och äfven denna lämnar ett förträffligt bete. Den af aflagringar bildade jordmånen i floddalarne är känd för sin outtömliga fruktkarhet. Farmarealen utgjorde 1900 38 proc, af statens ytinnehåll och 42,2 proc. häraf var under odling. Farmernas medelstorlek nedgick från 536 acres år 1860 till 95 acres 1900. År 1900 funnos dock 1,050 farmer af öfver 1,000 acres areal. Bomull och majs hafva hvardera en areal af omkring 1,3 mill. acres, men den förras skördevärde är dubbelt så stort som den senares. Sockerrör har ungefär samma skördevärde som bomull, men endast femtedelen af dess skördeareal. För att en

sockerplantage skall vara vinstgifvande erfordras dyrbara maskinerier, och såsom en följd drifves sockerrörsodlingen till stor del å större gods. Af 1899 års skörd växte 56,7 proc. å sockerfabrikanternas egna plantager, medan den återstående delen odlades af personer, som sålde den skördade produkten åt de förstnämnda. Sockerskörden skadas stundom af frost. Risodlingen var förr begränsad till delta området, men har på senare åren till stor del öfverflyttats till kustprärierna väster om detta. Den för risodling erforderliga bevattningen är lätt att erhålla i Louisiana, dels genom kanaler, som leda vattnet från strömmarne, dels genom brunnar, hvilka erhålla sitt vatten från ett underliggande vattenförande gruslager.

Af statens industri står socker- och melassraffinadering främst med ett tillverkningsvärde (1900) af 48 mill. doll., utgörande nära 40 proc. af motsvarande tal för alla industrigrenar. New Orleans är hufvudpunkten för industrien och frambringar öfver hälften af statens hela produkt.

År 1902 hade staten 2,800 mil järnvägar. De segelbara floderna hafva en längd af omkring 3,700 mil och äro af stor vikt för samfärdseln. New Orleans är den förnämsta hamnen på sydkusten och drifver en utrikes handel, som öfverträffas endast af New York och Boston. Värdet af dess införsel år 1901 var 173 och utförsel 150 mill. doll.

Städer. — *New Orleans* 287,000; *Shreveport* 16,000; *Baton Rouge* (hufvudstad) 11,300.

New Orleans ligger å Mississippis båda stränder, 107 mil från dess mynning. Den ligger betydligt lägre än flodens högvattensnivå, och skyddas mot densamma af på sina ställen 20 fot höga dammar. Floden är här ungefär en half mil bred och 40 till 200 fot djup. *Canal Street* är stadens hufvudgata och delar densamma i den äldre, södra delen, det franska kvarteret, och det norra,

moderna, amerikanska kvarteret. Det förstnämnda är stadens intressantaste del, bebos af kreoler, de franska och spanska kolonisternas ättlingar, och är ännu franskt till språk och seder.

New Orleans har en högt utvecklad fabriksverksamhet. Den är ändpunkten för 6 järnvägar och 30 ångbåtslinjer sätta den i förbindelse med den gamla och den nya världens hamnar.

ARKANSAS. — Begränsas i n. af Mo., i ö. af Tenn. och Miss., i s. af La., samt i v. af Tex. och Ind. Terr. Den västra gränslinjen utgöres af Mississippifloden. Areal 53,850 kvm. Inv. 1900, 1,311,564.

Naturen. — Statens östra del längs Mississippifloden är till en bredd af 30—100 mil lågländ med sjöar och sumptrakter, samt föremål för Mississippis öfversvämningar. Väster härom är staten mera högländ och kuperad. I nv. och v. ligga *Ozark-* och *Washitabärgen*, hvilkas högsta punkter dock ej öfverstiga 2,800 fot ö. h., *Arkansasfloden* — näst efter Missouri, Mississippis största biflod — genomflyter hela staten från nv. till so. Den nordöstra delen dräneras af *White River*, den södra af bifloder till *den södra Red River*.

I den östra lågländа delen äro malaria och andra febrar vanliga, men i öfriga delar af staten är klimatet hälsosamt. Årliga rägnmängden är 50 tum, snömängden är obetydlig. Medeltemp. i statens mellersta del är under Jan. 48,8° och under Juli 80,3° F. Arkansas västra del är genom Mississippis aflagringar ytterst bördig. Floddalarne och bärgsluttningarne hafva i allmänhet en god jordmån och äro till stor del beväxta med skog. En del af de högre liggande trakterna äro ofruktbara.

Vidsträckta kolfält finnas inom staten. I den mellersta delen finnes stora mängder af en kiselhaltig ler-

skiffer, *novaculite*, från hvilken erhållas de finaste slipstenar — i handeln kända under namn af Arkansas- eller Washitastenar. Vacker marmor och annan byggnadssten brytes äfven från statens stenbrott. Arkansas skogar, som betäcka en yta af 25 mill. acres, bestå af både barr- och löfträd, och torde i en framtid komma att ge upphofvet till ett storartadt skogsbruk och däraf beroende industrigrenar. År 1900 värderades timmerafverkningen till 26 mill. doll.

Näringar. — Arkansas är nästan uteslutande en jordbrukande stat. Tvenne olika områden urskiljas, det nordvästra högländta, likt det angränsande Mo. och det sydöstra, lågt liggande området, som liknar La. I söder odlas mest bomull och andra för södern utmärkande produkter, i norr äro säd, hö och frukt öfvervägande. Den nordvästra delen är särskildt lämpad för fruktodling, och denna har här under de senare åren åtnjutit en ovanlig uppblomstring.

År 1902 var järnvägarnes längd 3,530 mil.

Skolväsende. — År 1900 kunde af inv. öfver 10 år 18,9 proc. hvarken läsa eller skrifva. Folkupplysningen står lågt, ehuru högre än i Golfstaterna. Skolväsendet handhafves af lokala myndigheter, hvilket, jämte det förhållande, att befolkningen är gles och vidt kringspridd, motverkar dess jämna utveckling.

Städer. — *Little Rock*, 38,300, vid Arkansasfloden, nära statens midt, är hufvudstaden; *Forth Smith*, 11,-600; *Pine Bluff*, 11,500; *Hot Springs*, 60 m. sv. om Little Rock, är känd för sina varma hälsokällor.

INDIAN TERRITORY. — Ligger sydost om Oklahoma, begränsas i s. af Tex., i ö. af Ark. och är 31,000 kvm. stort,

Territoriet har en omväxlande topografi, är i öster bärgigt, i den mellersta delen mindre kuperadt och i

väster till stor del prärieland. Omkring två tredjedelar upptagas af skog, hvilken är tätast i den östra delen. *Canadian-* och *Arkansasfloderna* genomflyta territoriet och *Red River* bildar gränslinjen mot Texas. Årliga medeltemperaturen är 60° F. Rägnmängden är ungefär 36 tum, jordmånen fruktbar och i allmänhet naturbetingelserna för jordbruk de bästa.

Landet äges till största delen af Cherokee, Creek, Seminole, Choctaw och Chickasaw Indianstammarne, hvilka tillsammans erhållit namnet "de fem civiliserade nationerna." En del äges dock af negrer och ett mindre antal hvita äro äfven jordägare. De förstnämnda äro Indianernas forna slafvar eller dessas afkomlingar, de sistnämnda hafva erhållit sitt land genom att upptagas till "medborgare" i de olika Indiannationerna. En icke medborgare, som ingår giftermål inom nationen, upptages till medborgare och erhåller därvid ett landområde. I allmänhet bruka Indianerna icke själfva sina farmer utan bortarrendera dem till den hvita befolkningen. Däremot få hvita icke genom köp erhålla någon jord.

Många af Indianerna använda ännu sitt eget språk och Cherokee stammen — med ett alfabet af sin egen uppfinning — har en litteratur samt trycker sina lagar, böcker och tidningar på Cherokeespråket. Många af territoriets negrer tala endast Indianernas språk.

Indianerna hafva en regering, som liknar staternas med guvenör, lagstiftande församling, allmän rösträtt, domstols- och skolväsende etc.

Nu, då de hvita äro sex gånger så talrika som Indianerna, torde dock de senares sjelfstyrelse upphöra och Unionsregeringens myndighet att utsträckas öfver territoriet. År 1900 utgjordes befolkningen af 302,680 hvita, 52,510 Indianer och 36,870 negrer.

OKLAHOMA. — Begränsas i n. af Col. och Kan., i ö. af I. T., samt i s. och v. af I. T,, Tex. och N. M. Areal 39,030 kvm. Inv. 1900, 412,204, däraf 13,873 Indianer. Oklahoma tillhörde ursprungligen Indian Territoriet och uppläts (sedan Indianerna åt unionsregeringen afträdt sina rättigheter till landet) för första gången åt nybyggare 1889. Det organiserades såsom territorium 1890 och nya landsträckor blefvo tillgängliga för nybyggare 1891, 1893 och senast 1901.

Naturen. — Landet utgöres i allmänhet af en vågig slätt, som från omkring 800 fot ö. h. vid den östra gränsen höjer sig till 2,500 fot vid den 100:e meridianen, som bildar den västra gränslinjen af territoriets hufvuddel, och till 5,000 fot vid västra ändan af den smala förlängning, som vid nordvästra hörnet sträcker sig omkring 160 mil längre i väster. Den mellersta delen är upptagen af en rad bärgkullar, *Chautauqua Mountains.* I söder höja sig de pittoreska *Wichita Mountains* omkring 1,000 fot öfver den kringliggande slätten. *The Red River* (Röda floden) bildar den södra gränslinjen och dränerar genom sina bifloder territoriets södra del; den öfriga delen tillhör Arkansasflodens vattenområde.

Medeltemperaturen är under Juli 81,2° F. och under Jan, 36,9°. Emedan vintrarne äro milda och rägnmängden i allmänhet tillräcklig, är klimatet gynnsamt för jordbruk. Jordmånen består i allmänhet af förvittrad röd lera och sandsten, uppblandad i floddalarne med sedimentära bildningar och är merendels i hög grad fruktbar. Den östra delen är delvis skogbeväxt, i den mellersta, trädlösa delen representeras vegetationen af gräsarter, och längst i väster af artimisium-, yucca- och kaktusväxter. Bland mineral, som påträffats, äro de viktigaste byggnadssten, gips, salt, petroleum, järn, guld och silfver.

Näringar. — Under den korta tid territoriet varit upplåtet för odling, har jordbruket åtnjutit en fenomenal utveckling. År 1900 räknades 63,3 proc. af hela arealen för farmland, och häraf var 35,1 proc. uppodladt. Farmernas medelstorlek var 251,5 acres och 21,1 proc. brukades på arrende. Majs och hvete, hvardera med en skördeareal (1899) af ungefär 1,3 mill. acres, äro de förnämsta produkterna. Öfriga sädesslag, hö och bomull (som här lämnar en större skörd per acre än i någon annan del af Unionen) samt en stor mängd andra jordbruks- och trädgårdsalster odlas i större eller mindre utsträckning. Boskapsskötselns snabba tillväxt visas däraf, att antalet nötkreatur 1900 uppgick till 1,710,000 emot 127,000 år 1890.

Inom den ännu föga utvecklade industrien stå kvarnverken främst med en produkt värderad (1900) till en million doll. Järnvägarnes längd var år 1902 1,664 mil.

Skolor. — Af inv. öfver 10 år voro 1900 5,5 proc. icke läs- och skrifkunniga. Redan från början voro skolorna föremål för folkets omsorg och den första offentliga byggnaden i nästan hvarje samhälle var skolhuset. Ett "statsuniversitet" grundades redan 1892, för att ej nämna lärareseminarier, landtbruks- och yrkesskolor.

Bland städerna hade *Guthrie* och *Oklahoma City* hvardera 10,000 inv. år 1900.

TEXAS, "*The Lone Star State*". — Ligger mellan 25° 51' och 36° 30' n. lat. samt mellan 93° 27' och 106° 43' long. Begränsas i n. af Okla. och I. T., i ö. af Ark. och La., i so. af Mex. viken, i sv. af Mexiko samt i no. af N. M. Gränslinjen mot Mexiko bildas af Rio Grande. Är med en areal af 265,780 kvm. Unionens största stat. Den är större än sammanlagda ytinnehållet af alla At-

lanterstaterna från Me. till Va. och ungefär en och en half gång så stor som Sverige. Inv. 1900 3,048,710, däraf 620,722 negrer.

Naturen. — I allmänhet höjer sig landet emot den västra gränsen genom en rad, med Golfkusten parallella, mer eller mindre terassformiga sluttningar. Det här omkring 150 mil breda kustbältet har samma bildning som i öfriga Golfstater. Den vid kusten släta ytan blir inåt landet något kullrig. Kusten är kantad med laguner, afstängda från hafvet genom långsmala sandöar. Den största af dessa är *Laguna Madre* längst i söder. Af inskärningar, som tränga sig längre in i landet, är *Galvestonbukten* den största. Väster om kustbältet ligger det så kallade "*Svarta Präriebältet*" omkring 100 mil bredt i norr och söder, men smalt i den mellersta delen. Den öfriga delen af staten upptages till största delen af högslätter, som äro en fortsättning af steppområdet i norr. Den högsta af dessa är en omkring 4,000 fot hög, jämn platå benämnd *Llano Estacado.* Den fortsättes i sydost af den lägre liggande *Grand Prairie,* som sträcker sig söderut till *Rio Grande dalen.* Väster om Pecosfloden i sydväst är ett vildt, bärgigt område med en högsta punkt, *Baldy Peak*, 8,382 fot ö. h. Nästan alla floderna flyta i en sydvästlig riktning och en stor del upprinna å statens högslätter. En mindre del i norr tillhör Mississippis flodbäcken. Af öfriga, direkt i Golfen utfallande, floder äro *Sabine* vid Louisianagränsen, *Trinity-*, *Brazoz-* och *Coloradofloderna* samt *Rio Grande* vid mexikanska gränsen de viktigaste.

Texas ligger endast två och en half grader från den heta zonen och har ett öfver hufvud varmt klimat, ehuru stora olikheter förekomma i olika latituder. Ehuru varmt är klimatet torrare och mindre tryckande än i öfriga Golfstater. Medeltemperaturen under Juli är i

Galveston vid kusten 83,7° F., i El Paso längst i väster 81,9° och i Amarillo i nordväst 76°. Motsvarande siffror för Januari äro 52,7°, 44,5° och 31,9°. Vid kusten går temp. sällan under fryspunkten, i nordväst däremot stundom flera grader under 0° F. På samma gång stiger termometern å de västra högslätterna till öfver 100°, medan kusten har ett maximum mellan 90° och 95°. Skarpa nordliga vindar kunna under vintern på några timmar sänka temperaturen 50° F. Rägnmängden är i den norra delen nära kusten riklig, aftager hastigt inåt landet och är i väster otillräcklig för jordbruk. Vid Sabineflodens mynning är årliga rägnmängden stundom öfver 60 tum, medan den längst i söder — äfven ganska nära kusten — är endast 5 tum. Det normala medeltalet är för Galveston 49, för Corpus Christi 30, för Austin 34, för Amarillo 22 och för El Paso 9 tum.

De lägre floddalarne utgöra statens bördigaste del. Därnäst kommer det svarta präriebältet, betäckt af en särdeles fruktbar, af en blandning af lera och förvittrad kalksten bestående märgel. Kustslätten är i allmänhet sandig. Den norra högslätten är betäckt af en röd, sandhaltig lerjord, som endast fordrar konstbevattning för att göras fruktbärande.

Statens skogar ligga hufvudsakligen i den östra delen och bestå vid kusten mest af gul tall (Pinus palustris och Pinus mitis), medan inåt landet löfträd äro de talrikaste. Söder och väster om det svarta präriebältet är staten i allmänhet trädlös och längst i väster lämnar äfven gräsväxten rum för en ökenflora, i hvilken kaktus och yuccaväxter äro de mest framträdande.

Bituminösa kolfält ligga i statens mellersta del och längs västra randen af kustbältet sträcka sig betydliga lager af brunkol. I öster, nära Sabineflodens mynning, hafva betydliga tillgångar af petroleum upptäckts på ett

djup af 1,000 fot, Järn och koppar såväl som bly och tenn samt i väster silfver finnas. Området på andra sidan Pecosfloden — ännu föga undersökt — torde vara rikt på mineral.

Näringar. — Texas är en af Unionens ledande jordbruksstater. År 1900 räknades af statens areal 74,9 proc. såsom farmland, däraf 15,5 proc. under odling. Farmernas medelstorlek var 357,2 acres. Detta höga medeltal beror därpå att i den västra delen många jordägare besitta stora landsträckor, hvilka dock äro oupp-odlade och användas endast som betesmarker. Nära halfva antalet farmer brukas på arrende. Texas producerar mera bomull än någon annan stat i världen. År 1899 värderades bomullsskörden till 84 mill. doll. Näst i vikt efter bomull står majs. Öfriga i större utsträckning odlade sädesslag äro hvete och hafre. Kustområdet är lämpligt för risodling. Höskörden är betydlig och för öfrigt omfattar jordbruket en stor mängd alster. Texas är mest känd för sin boskapsskötsel, som i den västra delen idkas i synnerligen stor utsträckning. Antalet nötkreatur inom staten var 1900 öfver 7 mill., däri icke inberäknade 2 mill. vårkalfvar.

Statens industri har hufvudsakligen utvecklats sedan 1880 och grundar sig främst på dess tillgång af bomull, timmer och spannmål. Inga större industricentra finnas, utan fabrikerna äro fördelade öfver hela staten. Järnvägarnes längd var 1902 10,874 mil. Flera goda hamnar finnas, bland hvilka Galveston intager främsta rummet och är näst New Orleans Golfens viktigaste hamnstad. Dess utrikeshandel — hufvudsakligen export — uppgick 1901 till 103 mill. doll.

Skolor etc. — År 1900 utgjorde icke läs- eller skrifkunniga inv. öfver 10 år 14,5 proc. af hela befolkningen, 6,1 proc. af hvita och 36 proc. af fargade, hvilka siffror

visa en högre folkbildning än i öfriga sydstater. Skolväsendet står äfven högre än i Södern i allmänhet. Statsuniversitet är beläget i Austin, med en afdelning förlagd i Galveston. Baptister och metodister hafva tillsammans omkring två tredjedelar af statens alla kyrkomedlemmar.

Städer. — *San Antonio* 53,300; *Houston* 44,700; *Dallas* 42,700; *Galveston* 37,000; *Forth Worth* 26,700; *Austin* (hufvudstad) 22,300; *Waco* 20,700; *El Paso* 16,000.

V. Västra Staterna.

MONTANA. — Begränsas i n. af de Canadiska provinserna British Columbia, Alberta och Assiniboia, i ö. af N. och S. D., i s. af Wyo. och Ida. samt i v. af Ida. Längd i ö. och v. 550 mil. Areal 146,080 kvm. Inv. 1900 149,842.

Naturen. — Statens östra del utgöres af en kuperad högslätt, växlande i höjd från 2,000 fot i nordost till omkring 4,000 fot vid foten af Klippbärgen, hvilka upptaga den återstående västra delen. Hufvudkedjan — *the Main Divide* — som skiljer Mississippis vattenområde från Columbiaflodens, löper från Yellowstone Park, i början längs den sydvästra gränslinjen, vänder sig därpå mot öster och fortsätter, efter en andra krökning, i nordvästlig riktning öfver staten. Bärgkammens höjd är ungefär 6,500 fot och däröfver skjuta spetsarne upp 8,000 till 11,300 fot ö. h. De parallelt härmed löpande 7,000 till 8,000 fot höga, *Bitter Root Mountains* bilda den västra gränslinjen. Missourifloden har sina källor i Yellowstone Park och dränerar med sina bifloder statens östra och större del, medan, som ofvan nämndes, den väster om "the Main Divide" liggande delen tillhör Columbiasystemet.

Klimatet är i allmänhet torrt, hälsosamt och uppfriskande. Å vissa ställen har en köld af —60° F. observerats, men i allmänhet är minimum 30° eller 40° under noll, medan maximum kan uppgå till öfver 100° F. Medeltemperaturen för hela staten är 70° F. för den varmaste och 11° F. för den kallaste månaden. Den stränga vinterkölden mildras ofta af de varma, torra chinookvindarne*), som svepa ned från bärgen, smälta snön och uppsuga det bildade vattnet utan att lämna ett spår till fuktighet å marken. Rägnmängden är omkring 12 tum och i allmänhet otillräcklig för jordbruk.

Hufvuddalarne upptagas af jämna gräsängar med rik, lerhaltig jordmån och användas till betesmarker. Vidsträckta barrskogar upptaga den västra, bärgiga delen af staten, medan å stepperna i öster trädväxt finnes endast utmed floderna.

Koppar, silfver, guld, bly och stenkol äro några af statens mineralrikedomar. Äfven petroleum har påträffats och staten är rik på många slags byggnadsmaterialer.

Näringar. — Grufdrift är hufvudnäringen med koppar och silfver såsom de hittills viktigaste produkterna. År 1900 producerades 113,000 *long tons* koppar, utgörande 42 proc. af Unionens och 23 proc. af hela världens produktion.

Inom statens västra del finnes en del ställen, där rägnmängden under normala år är tillräcklig för odlingens behof, och dess nordvästra hörn, väster om bärgen, kan alltid påräkna den behöfliga rägnmängden. Det område, som kan läggas under odling genom konstbevattning, har beräknats till omkring en femtedel af statens areal. Den år 1900 konstbevattnade arealen ut-

*) Chinook är namnet på en indianstam. Dylika vindar förekomma i alla länder på läsidan af bärg, som å vindsidan äro utsatta för ymniga rägn. Af samma slag äro t. ex. Föhnvindarne i Schweiz.

gjorde nära en million acres och ligger i statens sydvästra del. Boskapsskötsel är landtbrukets förnämsta gren, och fårafveln är större i Montana än i någon annan stat.

Inom den ännu i sin linda liggande industrien märkes den i sammanhang med grufdriften stående nedsmältningen och reningen af koppar, med en produkt värderad (1900) till 36 mill. doll. Staten har 3234 mil järnvägar.

Skolor. — År 1900 voro af inv. öfver 10 år 6,1 proc. icke läs- och skrifkunniga. Skolväsendet är så pass utveckladt, som det gärna är möjligt i en stat med så gles befolkning. Sedan 1903 är skolgång obligatorisk mellan åldern 8—14 år. Staten underhåller ett statsuniversitet, en landtbruks- och en bärgsskola samt ett lärareseminarium.

De viktigaste städerna äro: *Butte* 30,500; *Great Falls* 15,000; *Helena* 10,800 och *Anaconda* 9,500.

WYOMING. — Begränsas i n. af Mon., i ö. af S. D. och Neb., i s. af Col. och Utah samt i v. af Utah och Ida. Areal 97,890 kvm. Inv. 1900 92,531.

Naturen. — Staten utgöres af en 5- till 7,000 fot hög platå, genom hvilken drager sig ett antal mer eller mindre sammanhängande bärgskedjor, hvarigenom högslätten uppdelas i flera dalar eller bäcken. I sydost ligger *Laramieslätten,* omgifven af *Laramiebärgen* i nordost samt *Rattlesnake-*, *Seminole-* och *Medicine Rowbärgen* i nord- och sydväst. Norr och öster om Laramiebärgen sträcka sig Platte- och Cheyenneflodernas bäcken, i nordost begränsade af *the Black Hills,* som här utbreda sig öfver statsgränsen från South Dakota. Den sydvästra delen upptages af en vidsträckt slätt, benämnd *the Red Desert.* I norr ligger *the Big Horn*

Basin, i öster begränsad af de storslagna, 100 mil långa, *Big Horn Mountains.* Väster och sydväst om Big Horn Basin ligga flera stora bärgskedjor, af hvilka *Wind River Range* är den högsta inom staten med en punkt, *Fremont Peak*, 13,790 fot ö. h. Statens nordvästra del är ett vildt, af bärg, platåer och djupa klyftor uppfylldt område, som under namn af *Yellowstone National Park* har af Unionsregeringen reserverats till en nationalpark. Floderna fördela sig mellan tre af landets största flodsystem, Columbias och Colorados, som rinna mot Stilla Hafvet, och Missouris, som tillhör Atlanten. Det sistnämnda upptager dock det största området. *Yellowstone River* flyter genom Yellowstone Park och dränerar med sina två bifloder *Big Horn* och *Powder Rivers* statens norra hälft. Öfriga Missouris bifloder äro *Little Missouri*, *Cheyenne* och *North Platte.* I sydväst rinner *Green River*, som tillhör Coloradofloden och norr därom Columbias största biflod, *Snake River.*

Klimatet är torrt och i allmänhet hälsosamt. Den lägsta temp. som observerats är —44° F., den högsta +116°. Medeltemperaturen under Juli är 67° F., under Jan. 18° till 25° F. Vintrarne äro stränga, men den torra luften gör kölden mindre kännbar och snömängden är ringa. Årliga nederbörden är 13 tum. En sandig lerjord, bördigast i floddalarne, betäcker i allmänhet ytan. I det torra Red Desert området är jorden i hög grad impregnerad med salter och fattig på mylla.

Folk och näringar. — Staten har stora mineralrikedomar, som i en framtid torde komma att gifva upphofvet till en betydande grufdrift. Koppar- och blymalmer finnas nästan öfverallt och guld påträffas på många ställen. Järnmalm finnes i Laramiebärgen, petroleum och gas i statens mellersta del. Det för när-

varande viktigaste mineralet är stenkol, som påträffas hufvudsakligen i sydväst.

Wyoming är en af Unionens torraste stater, och jordbruk är möjligt endast med tillhjälp af konstbevattning. Öfver hälften af det konstbevattnade området ligger i North Platte dalen. Sädesodling var länge den enda jordbruksgrenen. Statens jordbruk kommer att uppblomstra efterhand som afsättningsorter beredas genom grufdriftens och kommunikationsväsendets utveckling. Omkring halfva statens areal anses vara lämplig för betesmark; boskapsskötseln, isynnerhet får- och hästafveln, är af vikt.

År 1902 funnos endast 1,313 mil järnvägar inom staten. Diligensen är ännu ett vanligt fortkomstmedel i Wyoming.

I ett område med så tunnsådd befolkning kunna naturligtvis icke höga anspråk ställas på skolväsendet. Dock har en skola upprättats hvarhelst fem lärjungar funnits och af ett (1900) beräknadt antal af 19,700 inv. mellan 5 och 18 år voro 14,500 inskrifna i skolorna.

Cheyenne, hufvudstaden, har 14,100 inv., *Laramie* 8,200 och *Rock Springs* 4,400.

COLORADO. — Begränsas i n. af Wyo. och Neb., i ö. af Neb. och Kan., i s. af Okla. Terr. och New Mex., i v. af Utah. Areal 103.925 kvm. Inv. 539,700.

Naturen. — Colorado är näst efter Wyoming den högst belägna delen af Förenta Staterna, och mer än halfva dess yta upptages af flera af Klippbärgens förnämsta kedjor. Statens östra del ligger inom stepp-området och höjer sig från omkring 3,000 fot ö. h. vid gränsen till en betydligt högre nivå vid Klippbärgens fot. Den östligaste bärgskedjan heter i norr *Medicine Row Range*, och fortsättes i söder till *Pike's Peak* under namn af *the Front Range*. Pike's Peak är statens mest

ryktbara ehuru icke högsta bärg. Väster om dessa bärgskedjor ligga trenne dalar benämnda *North, Middle* och *South Parks.* North Park begränsas i väster af *the Park Range* och åtskiljes från Middle Park i söder af en i öster och väster gående bärgsrygg, *the Divide.* På den senares norra sluttning upprinner den till Mississippi hörande *Norra Platte floden*; på den södra har den genom Coloradofloden i Stilla hafvet utfallande *Grand River* sina källor. Mellan Middle och South Parks mötes the Front Range af *Saguachebärgen*, som i höjd öfverträffar alla de öfriga. Bland dess öfver 14,000 fot höga toppar må nämnas *Holy Cross*, *Princeton*, *Harvard* och *Yale.* Denna kedja fortsättes i söder af *Sangre de Cristo* och *Culebra bärgen*, hvilka sträcka sig in i New Mexico. En dal, *San Luis Park*, begränsas af de sistnämnda bärgen i väster. Statens återstående västra del upptages af ett virrvarr af söndersplittrade bärg, platåer och dalar, med en i allmänhet mot väster aftagande höjd. Ett af landets utmärkande drag äro de ofvannämnda dalarne eller parkerna. San Luis Parken upptager en yta af 8,000 kvm. och har en höjd ö. h. af 7,500 fot.

Ett stort antal floder hafva sina källor i Colorado; från statens mellersta del rinna de åt alla håll, fördelande sig tämligen lika mellan Stilla hafvet och Atlanten. *Södra Plattefloden* upprinner på den östra sluttningen af "*the Front Range*", 11,176 fot ö. h., och förenar sig med den förut omnämnda Norra Platte till *Plattefloden* i Neb. *Arkansasfloden* har sina källor i statens västra mellersta del och rinner mot sydost och öster genom den 3,000 fot djupa *Royal Gorge Canyon. Rio Grande**) upprinner i Saguachebärgen och flyter genom San Luis Park till New Mexico. *Green River* i Utah

*) Äfven kallad Rio Grande del Norte.

sträcker ut sina förgreningar längst i norr; söder därom rinner den förutnämnda *Grand River* med sina bifloder *Gunnison*, *Dolores* och *San Miquel*.

De tusentals fot djupa "cañyons", genom hvilka floderna brusa fram, täfla i vild skönhet med de majestätiska bärgstopparne och de mellanliggande djupa dalarne. Egendomliga företeelser äro *the Garden of the Gods* och *Monument Park*, fyllda med af naturen utskulpterade torn och kolonner af röd sandsten.

Med undantag af de högre liggande delarne är klimatet i allmänhet mildt samt i hög grad hälsosamt. Dagarne äro stundom heta, men nätterna svala och fria från fuktighet. Medeltemp. under Jan. är i Denver (5,182 fot ö. h.) 28,2° F. och i Pueblo (4,675 fot ö. h.) 28,7° F., under Juli i Denver 71,7° F. och i Pueblo 74° F. I bärgen faller mycken snö och densamma ligger länge kvar, i de lägre trakterna däremot är den sällan djup och smälter fort. Årliga nederbörden är vid Pike's Peak 29,7 tum, vid Climax (10,300 fot ö. h.) 34,8 tum, vid Denver 14,3 tum och vid Las Animas (3,900 fot ö. h.) 11,9 tum. På många ställen är rägnmängden tillräcklig för sädesodling utan konstbevattning. Atmosfären är så torr och ren att färskt kött konserveras helt enkelt genom att torka detsamma i luften. Sensommaren är nästan rägnlös. Colorados klimat och luft anses vara högst välgörande för lunglidande, och tusentals sjuklingar resa årligen till Denver, Colorado Springs och andra delar af staten för att återvinna sin hälsa. Härtill bidraga äfven statens hälsokällor. Af dessa äro de mest kända de varma svafvelkällorna i Middle Park och Wagon Wheel Gap samt de varma järn- och sodakällorna i Manitou, Canon City, Glenwood Springs och Idaho Springs.

Jordmånen i statens östra del är sandig, här och där uppblandad med lera. I floddalarne utgöres jorden af

aflagringar och är mycket bördig. Statens skogar betäcka omkring 10,500,000 acres och ligga hufvudsakligen i bärgstrakterna.

Näringar. — Colorado är mest känd såsom en grufstat, står främst i produktion af ädla metaller och öfverträffas endast af Pennsylvania i totalprodukten af mineralier. Colorado frambringar dubbelt så mycket guld och silfver som någon annan stat och en tredjedel af hela Unionens produkt. Tre fjärdedelar af silfret erhålles från silfverförande blymalmer och ungefär en fjärdedel af Unionens blyprodukt erhålles i Colorado. I närheten af bränsle och flussämnen har statens järn- och ståltillvärkning en förmån, som möjligen kommer att gifva den öfvervikten inom den väster om Missouri och Mississippi liggande delen af Unionen. Omkring hälften af stenkolen erhållas i Las Aminas Co. i sydost, medan öfver hälften af de ädla metallerna erhålles från Lake och Teller Co's i statens mellersta del, där det ryktbara Cripple Creek distriktet är beläget.

Colorado ansågs länge vara odugligt för jordbruk, men stora områden gifva nu under konstbevattning rika skördar. Det största bevattnade området ligger öster om Klippbärgen i statens norra mellersta del, där vattnet erhålles från strömmar tillhörande South Platteflodens vattenområde. Hö och foderväxter (i synnerhet alfalfa) odlas mest, därnäst kommer hvete, hafre, majs, potatis och korn. Betodling synes komma att blifva af stor vikt och fruktodlingen har gjort stora framsteg.

Boskapsskötseln utvecklades innan egentligt jord bruk började och har med det senares tillväxt förändrats i karaktär, så att i stället för ett mindre antal stora hjordar, som fingo föga tillsyn, det nu finnes ett stort antal mindre hjordar, hvilka äro föremål för god vård och raceförbättring.

Såsom näringsgren intager industrien tredje rummet efter grufdrift och åkerbruk. För närvarande främst och grundad på statens rika tillgång på kol står nedsmältning och rening af blymalmer (och i mindre grad af kopparmalmer), af hvilka stora mängder importeras från grannstaterna. Gjuterier och mekaniska verkstäder tillverka i synnerhet maskiner för grufverken. Kvarnindustrien och slakterierna hafva tillväxt såsom en naturlig följd af landtbrukets utveckling.

Colorado har ett mera utveckladt järnvägsväsen än någon annan Klippbärgsstat. Flera stora järnvägar korsa staten och inträngа i bärgen. Deras längd utgjorde år 1902 4,800 mil.

Städer. — *Denver*, hufvudstaden (134,000 inv.), ligger 15 mil från Klippbärgens fot, 5,270 fot ö. h. I öster äro vid klar väderlek Klippbärgens snöhöljda toppar synliga till ett afstånd af öfver 70 mil, i väster sträcker sig den ändlösa slätt, som gifvit staden namnet "Queen City of the Plains". Den är väl byggd med praktfulla offentliga byggnader, breda, skuggrika gator och ett vidsträckt parksystem. Femton järnvägslinjer vidröra staden och göra den till ett viktigt järnvägs- och handelscentrum. Befolkningen har på tjugu år nära fyrdubblats.

Pueblo (28,000) viktig grufstad och *Colorado Springs* (21,000) ryktbar hälsoort, ligga båda söder om Denver. *Leadville* (12,500) och *Cripple Creek* (10,000) äro grufstäder.

NEW MEXICO. — Begränsas i n. af Col., i ö. af Tex., i s. af Tex. och Mexico samt i v. af Ari. Areal 122,580 kvm. Inv. 1900 195,310.

Naturen. — Hela territoriet är mycket högländt och endast en mindre del i s. ligger lägre än 4,000 fot. Den östra tredjedelen tillhör steppområdet. Den mellersta delen upptages af Klippbärgens i n. och s. löpande kedjor, mellan hvilka Rio Grande i en trång dal genom-

flyter hela staten. Den västra delen är en vidsträckt, i genomsnitt 7,000 fot hög platå, hvilken utgör en fortsättning af Sierra Madrebärgen i Mexico.

Klimatet är torrt och hälsosamt med hög och klar luft. Vid Santa Fé är medeltemp. under årets kallaste månad 30°, under den varmaste 70° F. Årliga rägnmängden — i medeltal ungefär 15 tum — är ingenstädes tillräcklig för jordbruk.

Näringar. — Konstbevattning förekommer i mindre utsträckning utmed vattendragen öfver hela territoriet. Hö och för det torra klimatet passande foderväxter samt majs och hvete utgöra de förnämsta jordbruksalstren. New Mexico är passande för boskapsskötsel, isynnerhet å de vidsträckta grässlätterna i dess östra del, och fårafveln har, ända sedan territoriet först koloniserades af spanjorerna, varit landtbrukets viktigaste gren.

I bärgstrakterna finnas betydliga skogar, hvilka hufvudsakligen bestå af barrträd.

Grufdriften är ännu föga utvecklad, men den har alla förutsättningar för en storartad utveckling. Stenkol och guld äro de två mineral, som hittills tillgodogjorts i största utsträckning. Silfver- och kopparproduktionen är stadd i tillväxt. Andra mineral äro bly, järn, gips, porslinslera m. fl.

Järnvägarnes längd år 1902 var 2,350 mil.

Städer. — *Santa Fe*, 5,600, hufvudstad och en af Unionens äldsta städer; *Alberquerque*, 6,300; *Las Vegas*, 3,600.

IDAHO. — Begränsas i n. af Br. Columbia, i ö. af Mont. och Wyo., i s. af Utah och Nev. samt i v. af Ore. och Wash.

Naturen. — Idaho är ett högländt och bärgigt land, utgörande en del af det mellan Klippbärgens hufvud-

kedja i öster och Cascadebärgen i väster liggande Stora Bäckenet. Med en allmän nivå af 2,000 till 5,000 fot ö. h. förekomma i n. och ö. bärgskedjor, hvilkas högsta spetsar resa sig ofvanom snögränsen. Nästan hela området dräneras af till Columbia systemet hörande floder, af hvilka *Snake River* är den förnämsta. Den flyter under en längd af omkring 850 mil dels genom statens södra del från ö. till v. och dels utefter västgränsen. Den har trenne vattenfall, däribland det 200 fot höga *Shoshonefallet*.

Klimatet är i de höglända delarne strängt med en betydlig snömängd, i dalarne och på slätterna mildare. Rägnmängden är i s. ytterst knapp och tilltager i n. och ö., där bärgen tvinga vindarne att afbörda sig sin fuktighet. Jordmånen är fruktbar i de af aflagringar bestående bärg- och floddalarne, mindre bördig å högländerna. De sistnämnda äro lämpliga för betesmarker, de förstnämnda lämna — å de ställen där konstbevattning kan åstadkommas — rika sädes- och fruktskördar.

Statens mineralrikedomar, bestående af guld, silfver, bly, järn, kol och salt, äro af stor betydelse. Bly- och silfvergrufvorna i Cœur d'Alene området, i Shoshone county, äro bland de rikaste i Unionen, Idaho har omkring 7 mill. acres skogar, hvilka nyligen börjat tillgodogöras. Dessa hafva lidit stora skador af skogseldar.

Näringar. — År 1900 upptogs 5,9 proc. af statens areal såsom farmland, däraf 44 proc. under odling. Af den uppodlade arealen var 42,6 proc. konstbevattnad. Hö och foderväxter lämna den värdefullaste skörden; därnäst är hveteodling af vikt. I västra Idaho, isynnerhet kring Boisefloden, börjar frukt- och grönsaksodling göra sig bemärkt. Med de vidsträckta betesmarker, som finnas inom staten, har dock helt naturligt boskaps-

skötseln hittills varit öfvervägande. Dennas förnämsta gren är fårafveln.

Statens södra del öfvertväras från ö. till v. af en järnvägslinje, hvilken med flera mindre bibanor ger åt Snake River dalen goda järnvägsförbindelser. Längst i norr finnas äfven flera järnvägar, medan de däremot helt och hållet saknas i den mellersta delen. Den sammanlagda längden år 1902 var 1,434 mil.

Boise, hufvudstaden, hade år 1900 6,000 inv.

NEVADA. — Begränsas i n. af Ore. och Ida., i ö. af Utah och Ari. samt i v. och sv. af Col. Areal 110,700 kvm. Invånarantalet, som 1880 utgjorde 62,266, var 1900 endast 42,335.

Naturen. — Nevada ligger till största delen inom det Stora Bäckenet (se sid. 39), som ligger inneslutet mellan Sierra Nevada i väster och Wahsatchbärgen i öster. Bäckenets botten ligger från 4,000 till 6,000 fot ö. h. Öfver denna höja sig ett antal, 10 till 25 mil åtskilda, parallella bärgsryggar, som, här och där afbrutna af bärgpass och sidodalar, genomlöpa staten från norr till söder. I sydväst äro de nästan afnötta och endast spridda, rundade kullar återstå. Flera af bärgsryggarne äro öfver 9,000 fot höga och statens högsta punkt, *Wheeler Peak* nära östgränsen, är 13,058 fot. Endast en mindre del af staten har vattenaflopp till hafvet. Den största floden är *Humboldt River*, som har sina källor i nordost och rinner tvärsöfver staten till Humboldtsjön. Flera strömmar upprinna i Sierra Nevada och falla ut i sjöar eller s. k. "sinks" i statens västra mellersta del. Den största sjön är *Pyramide Lake*, 35 mil lång och 10 mil bred. De jämna slätterna äro på många ställen under rägntiden betäckta med vatten af från några tum till två fots djup och flera hundra kvadratmils utsträck-

ning. Under den torra årstiden äro dessa ställen stundom täckta med en saltskorpa.

Klimatet är mycket torrt och i allmänhet hälsosamt. Medeltemperaturen är under Jan. 28° och under Juli 71° F. med ett maximum af öfver 110° F. och ett minimum af omkring —30° F. Fem sjettedelar af den årliga nederbörden faller mellan December och Maj, den uppgår i bärgen till 23 tum, medan somliga af dalarne äro helt och hållet rägnlösa.

Näringar. — Statens uppblomstring på 1870- och 80-talet grundade sig helt och hållet på grufdriften och med dennas tillbakagång har invånareantalet förminskats. Bland de rika guld- och silfvergrufvorna, som här upptäckts, är den ryktbara Comstockgrufvan, från hvilken under åren 1860—90 erhöllos ädla metaller till ett värde af 340 mill. doll. Ett år, 1877, var produktionen 38 mill. doll. För öfrigt finnes ett stort antal andra mineral inom staten, däribland bly, koppar, antimon, nickel samt gips, svafvel, salt och borax.

Jordbruket är föga utveckladt i Nevada. Den är Unionens torraste stat och äfven fattig på förutsättningar för konstbevattning. År 1899 voro en half million acres, utgörande 88 proc. af den besådda arealen, under konstbevattning. Genom arbeten som nu (1904) af Unionsregeringen äro under utförande vid Truckee och Carsonfloderna komma ytterligare 375,000 acres af ökenland att läggas under odling — ett område, som anses kunna föda en större befolkning än statens nuvarande.

Nevada har 960 mil järnvägar.

Städer. — *Reno* 4,500; *Virginia City* 2,700 (år 1891 8570); *Carson City*, hufvudstad, 2,100.

UTAH. — Begränsas i n. af Ida. och Wyo., i ö. af Col., i s. af Ariz. samt i v. af Nev. Areal 84,970 kvm. Inv. 1900 276,749.

Naturen. — Statens mellersta del upptages af *Wahsatchbärgen*, en hög och vild, af djupa, pittoreska klyftor söndersplittrad bärgmassa, som sträcker sig i norr och söder och på flera ställen reser sig mer än 12,000 fot ö. h. Den utsänder åt öster flera sidoryggar och nära nordgränsen löpa *Uintahbärgen*, statens högsta bärgskedja med en punkt, *Gilbert Peak*, 13,687 fot ö. h. Statens östra del är en 6,000 till 8,000 fot hög platå. Den är upptagen af ett antal spridda, 11,000 till 13,000 fot höga bärggrupper och genomskuren af Colorados och dess grenars djupa canyons. Västra Utah, som tillhör det Stora Bäckenet, har en i allmänhet jämn yta af 5,000 fots höjd, öfver hvilken en del korta, i norr och söder löpande, kedjor höja sig 2,000 till 3,000 fot.

Den östra delen dräneras helt och hållet af Colorado eller såsom den i sitt öfre lopp benämnes *Green River*. Väster om Wahsatchbärgen samlar sig vattnet i Great Salt Lake (Stora Saltsjön) i norr samt Sevier Lake i söder. Den förstnämnda, statens största naturmärkvärdighet, är 80 mil lång och 18 till 48 mil bred samt en af de många insjöar i det Stora Bäckenet, som sakna aflopp.

Medeltemperaturen under Januari är i Salt Lake City 27,9°, i Snowville längst i n. 35,8° och i Saint George längst i sv. 35,8° F. Motsvarande siffror för Juli äro 75,5°, 69,5° och 83,1°. Den lägsta temperatur, som observerats är 34° F., den högsta 115° F. I bärgen äro vintrarne stränga och de högsta spetsarne täckta af evig snö; i de mera skyddade dalarne är klimatet jämförelsevis mildt och snömängden ringa, Rägnmängden, störst i den norra mellersta delen, är vid Salt Lake City 16,2 tum och längst i sv. endast 6 tum.

Jordmånen i dalarne innehåller på många ställen ett skadligt öfverskott af salter men är för öfrigt me-

rendels fruktbar och vid konstbevattning i hög grad produktiv. Vegetationen å de torra trädlösa stepperna utgöres af artimisiumarter, som å de högre sluttningarne lämna rum för gräsväxt. Sydväst om Stora Saltsjön ligger det vidsträckta, torra område, som fått namnet den Stora Amerikanska öknen. Staten är ganska rik på mineral, af hvilka bly- och kopparmalmer äro de hittills mest använda. Vidsträckta kolfält finnas å Wahsatchbärgens östra sluttning, järnmalm i sydväst, mangan i öster etc.

Folk och näringar. — Jordbruket är hufvudnäringen, och konstbevattning kom först till användning i denna stat. Den infördes af mormonkyrkans myndigheter, och under deras ledning undvekos tvistigheter och ett samarbete möjliggjordes, som i hög grad främjade utvecklingen. Landet indelades i små farmer lagom att kunna skötas af en familj. Härigenom blefvo farmerna i allmänhet ungefär lika stora och voro i medeltal betydligt mindre än i öfriga delar af Unionen. Medelstorleken var 1860 30,2 acres, 1880 69,3 acres och 1900 212,4 acres. Orsaken till ökningen ligger däri, att stora, förut oupptagna, landsträckor under senare åren bebyggts och blifvit inberäknade i farmarealen. Omkring 90 proc. af det konstbevattnade området ligger i det Stora Bäckenet, hufvudsakligen i Saltsjödalen i norr. Hö, hvete, hafre, potatis och sockerbetor äro bland de viktigaste jordbruksalstren.

Den förnämsta industrigrenen är nedsmältning och rening af blymalmer. År 1902 funnos 1612 m. järnvägar.

Af statens utländska befolkning äro Engelsmän, Danskar och Svenskar de talrikaste. Omkring tre fjärdedelar af invånarne stå mer eller mindre under mormonkyrkans inflytande. De förste mormonerna — af

förföljelser drifna från Mo. och Ill. — ankommo till den Stora Saltsjön 1847. Mormonkyrkans myndigheter hade länge både den andliga och den världsliga makten och sågo med ovilja inflyttning af icke mormoner. Episkopaler och andra protestantiska samfund uppehöllo sedan 1867 sockenskolor för att bland ungdomen motverka mormonismens inflytande, och 1890, då mormonpartiets politiska öfvermakt för första gången bröts, efterträddes de sekteriska skolorna af ett offentligt skolsystem på samma grundval som i öfriga stater.

Städer. — *Salt Lake City*, 53,600; *Ogden*, 16,300; *Provo City*, 6,200; *Logan*, 5,500.

Salt Lake City, hufvudstad, ej långt från Great Salt Lake, 676 m. från Denver. Ligger i en bred dal, 4,300 fot ö. h., och är omgifven af bärg. Den förnämsta staden mellan Denver och Stillahafskusten. Har tvenne märkliga byggnader, Mormontemplet och tabernaklet. Det förstnämnda, byggdt under åren 1853—1893, är 186 fot långt och 99 fot bredt med sex höga torn. Den högsta tornspiran uppbär en staty af mormonängeln Moroni. Tabernaklet är en elliptisk byggnad, 250 fot lång och 150 fot bred med ett hvalfformigt, af fackverk uppburet tak. Det är ryktbart för sin förträffliga akustik och har en af de största orglar, som finnas i Amerika.

ARIZONA. — Begränsas i n. af Utah, i s. af Mexiko, i ö. af N. Mex. samt i v. af Cal. och Nev. Areal 113,020 kvm. Inv. 1900 122,931.

Naturen. — Territoriet är i allmänhet högländt och bärgigt och utgöres af breda platåer, hvilka från en höjd af omkring 7,500 fot i n. och no. gradvis sänka sig ned till 80—100 fot ö. h. i s. Bärgskedjor med 10—12,000 fot höga toppar öfverkorsa platåerna, som dessutom äro sönderskurna af floder, hvilka gräft sig ända till 6,000 fot djupa fåror. Territoriets högsta punkt ligger i dess mellersta del, där en af San Franciscobärgens toppar

skjuter upp 12,794 fot ö. h. Den nordöstra delen är en vild, ödslig region, uppfylld af bärg, med en torftig vegetation af gräs och förkrympta träd, samt "mesas" eller högslätter med branta sidor, som stundom stupa lodrätt ned till öfver 1,000 fots höjd. Den södra delen är öfver hufvud taget ännu mera ökenlik. De under största delen af året uttorkade floderna leda alla ned till den breda, grunda *Gilafloden*, som flyter ut i Coloradofloden nära dess mynning. Colorado, som med bifloder dränerar hela territoriet, är en af världens märkligaste floder. Inom Arizona flyter den under en längd af 400 mil genom "*Grand Canyon*", 600 till 5,000 fot under högslättens nivå. Nästan alla dess bifloder flyta genom liknande, stundom ännu djupare canyons. Coloradofloden är segelbar under ungefär 550 mil af dess längd.

Klimatet är i allmänhet torrt och hälsosamt. Det norra, mera högländta området har en årlig medeltemperatur af 45° F., ungefär detsamma som många af nordstaterna, ehuru värmen är mera jämnt fördelad under året. Rägnmängden är här omkring 20 tum. I söder är medeltemperaturen 69° F. och rägnmängden knappast mer än 5 tum.

Ehuru territoriet till största delen är en ofruktbar öken, finnes på många ställen en ytterst bördig mark, som endast fordrar konstbevattning för att lämna rika skördar. Denna jord växlar från en lös sandblandad lerjord till en hård, tät "adobe"*). Hvarhälst vatten finnes förekommer en yppig och färgrik vegetation,

*) Adobesoil — ett från spanskan lånadt ord, som användes om vissa i sydvästra delen af Förenta Staterna förekommande lerjordsarter. Dessa äro i fuktigt tillstånd i hög grad plastiska, men torra förete de en hårdhet och sammanhållning, som nästan omöjliggör bearbetning med jordbruksredskap. Genom att uppblanda den våta leran med betydliga mängder sandjord erhålles en jord, som kan arbetas och som är mycket gifvande.

medan på de torra, heta slätterna växtlifvets enda företeelser äro kaktus och mimosaarter.

Näringar. — Arizona har antagligen ett större, på mineraler rikt område än någon annan del af Unionen, ehuru bristen på samfärdsmedel hittills motverkat tillgodogörandet af desamma. I trots häraf är bärgsbruket hufvudnäringen, med koppar såsom den viktigaste produkten.

Det torra klimatet i förening med brist på järnvägar har stått i vägen för jordbrukets utveckling. I norr, där rägnmängden är tillräcklig för gräsväxt, är boskapsskötseln af vikt. Genom nu af Unionsregeringen påbörjade dam- och kanalbyggnader för konstbevattning komma tusentals acres af fruktbar men hittills oproduktiv jord att lämna flera skördar årligen. De för konstbevattning mest lämpade områdena äro längs Rio Gila och dess bifloder, särskildt trakten kring Phoenix.

I söder odlas halftropiska frukter såsom fikon, russin, drufvor, mandlar etc.

Järnvägarnes längd var 1902 1,618 mil.

Städer. — *Tuscon* 5,100; *Phoenix*, hufvudstad, 4,600.

WASHINGTON. — Begränsas i n. af Br. Columbia, i ö. af Ida., i s. af Ore. och i v. af Stilla hafvet. I nv. göres af Juan de Fuca och Georgiasunden en djup inskärning, som åtskiljer Vancouverön från fastlandet. Den södra gränslinjen bildas till största delen af Columbiafloden. Areal 69,180 kvm. Inv. 1900 518,103.

Naturen. — Washington delas af de i n. och s. löpande Cascadebärgen i tvenne delar — en större östlig och en mindre västlig med betydligt olika klimatiska och andra naturförhållanden. Cascadebärgen utgöras af en nära 100 mil bred platå med branta sidor och sönderskuren i ett antal spetsar och kammar. Platån har

en medelhöjd af ungefär 5,000 fot, men i söder resa sig trenne stora vulkaniska käglor, Mount Rainier (el. Mt. Tacoma), Mount Adams och Mount Saint Helens, af hvilka den sistnämnda har en höjd ö. h. af 14,526 fot och äger flera glacierer. I norr reser sig Mount Baker, 10,827 fot högt. Öster om Cascadebärgen utbreder sig den stora, trädlösa Columbiaslätten, som har en höjd ö. h. af 1,000 till 2,000 fot. I sv. ligga de öfver 5,000 fot höga Blue Mountains och i nv. finnas Klippbärgssystemet tillhörande bärgspetsar af ännu större höjd. Hufvuddraget i västra Washingtons topografi är det mellan Cascade och Kustbärgen liggande Puget Sound bäckenet, ett lågland sönderskuret af talrika, från Puget Sound inträngande, långsmala vikar, hvilka bilda förträffliga hamnar. Kustbärgen — i söder af föga höjd — bilda i norr den tydligt markerade bärgsgruppen Olympia Mountains med en högsta punkt, Mount Olympus, 8,150 fot ö. h. Kustlinjen är söder om Juan de Fuca sundet rak med endast ett par mindre inskärningar. Statens enda större flod är Columbia, som i en bruten, buktande linje genomflyter dess östra del. Dess förnämsta biflod är Snake River i so.

Klimatet i västra Washington är jämnt med en medeltemperatur af 39° F. under Januari och 62° F. under Juli samt ett minimum mellan + 10° och + 20° F. och ett maximum af ungefär 95° F. Östra Washington däremot har en medeltemperatur af 30° F. under Jan. och 74° F. under Juli, medan årsamplituden ligger mellan + 30° F. och 112° F. Västra Washington har en rägnmängd, som växlar från 54 tum vid Olympia till 132 tum vid Clearwater. Vid kusten har den till och med vissa år nått den sällsynt höga siffran af 150 tum. För östra Washington är den normala medelrägnmängden 16 och i den södra mellersta delen mindre än 10 tum.

Snömängden är betydlig i de västra bärgen men ringa i statens östra del. Denna slående skillnad mellan västra Washingtons jämna, fuktiga och den östra delens torra, utpräglad kontinentala klimat har sin orsak i Kust- och Cascadebärgen, hvilka tvinga de från hafvet kommande vindarne att afbörda sig största delen af sin fuktighet, innan de uppnå den östra platån, och hindra hafvets mildrande inflytande att sträcka sig in i landet, på samma gång som de skydda den västra delen mot de kalla vindarne från nordost.

Jordmånen är i allmänhet bördig. Puget Sound bäckenet är betäckt af rika alluviala bildningar med ett underliggande moräntäcke. Det vidsträckta slättlandet i östra Washington, såväl som de södra bärgsluttningarne, är betäckt af ett lager förvittrade vulkaniska bärgarter, som är i hög grad fruktbart och från hvilket genom konstbevattning rika skördar kunna erhållas. Trädväxten i östra Washington är obetydlig, under det däremot den västra delen är betäckt med stora, nästan ogenomträngliga skogar. De utgöras hufvudsakligen af barrträd, Douglastall, jätteceder m. fl.

Näringar. — År 1900 utgjorde farmarealen 19,9 proc. af statens ytinnehåll, däraf 40 proc. under odling. Jordbruksarealen är begränsad genom de vidsträckta torra områdena och bärgstrakterna. Den i väster mellan Kust- och Cascadebärgen liggande dalen är med sin rikliga rägnmängd särdeles lämplig för odling. Rägnmängden är i mellersta Washington otillräcklig, men tilltager mot östra gränsen, hvarest ett vidsträckt jordbruk bedrifves utan konstbevattning. Här — kring Walla Walla och Spokane — är hufvudpunkten för hveteodlingen, som med en skördeareal af en mill. acres utgör jordbrukets förnämsta gren. Därnäst i vikt stå hö och foderväxter. Fruktodling har på senare tid visat

en anmärkningsvärd uppblomstring, i synnerhet i sydost.

Statens rikedom på skog har, jämte den fördel af timmerforsling sjöledes, som Puget Sound erbjuder en stor del af skogsområdet, gifvit upphof till ett skogshygge efter storartad måttstock.

Fiske är en viktig näringsgren och värdet af hela fångsten anslogs 1902 till 6,7 mill. doll., däraf mer än hälften utgjordes af lax.

Industrien har till största delen utvecklats sedan 1885, då staten erhöll järnvägsförbindelse med äldre delar af landet, och fick en ytterligare lyftning 1897, då guld upptäcktes i Alaska. Näst efter timmer och virke är kvarnverkens produkt den förnämsta, och denna har under senare tid sökt sig en marknad i Orienten. Seattle är den förnämsta fabriksorten.

Tvenne kontinentala järnvägar öfvertvära staten och en tredje är förbunden med dess järnvägssystem. Järnvägarnes längd var 1902 3,112 mil.

Städer. — *Seattle* 80,700, vid Puget Sound, 864 mil från San Francisco, viktig handels- och fabriksstad med förträffliga kommunikationer till lands och sjös; *Tacoma* 37,700; *Spokane* 36,900; *Walla Walla* 10,000. *Olympia* är hufvudstaden.

OREGON. — Begränsas i n. af Wash., i v. af Ida., i s. af Nev. och Cal. samt i ö. af Stilla hafvet. Areal 94,560 kvm. Inv. 1900 418,536.

Naturen. — Liksom i Wash. utgöra de tvenne i n. och s. löpande bärgskedjorna, Kust- och Cascadebärgen, samt högslätten i ö. hufvuddragen i landskapskaraktären. Från den branta och klippiga, nästan rakt i n. och s. löpande kusten höjer sig landet emot Kustbärgens krön, som följer den förra på ett afstånd af omkring 20 m. och har en höjd af 1,000 till 4,000 fot. Ungefär 120 m. längre i ö. ligga Cascadebärgen. De utgöra en fort-

sättning af Sierra Nevada i California och öfver deras allmänna nivå af omkring 6,000 fot resa sig — med en i n. tilltagande höjd — en rad utslocknade vulkaniska käglor, af hvilka Mount Hood nära nordgränsen ligger 11,225 fot ö. h. De äro liksom Kustbärgen beklädda med täta barrskogar, och deras spetsar äro höljda af evig snö. Den mellan de båda bärgskedjorna liggande breda dalen — i söder kuperad och bärgartad — utgöres i n. af den bördiga Willamettedalen. Platån ö. om Cascadebärgen upptager två tredjedelar af statens yta och har i s. en höjd af 5,000 till 6,000 fot ö. h. Den norra hälften har en nordlig sluttning emot Columbias floddal, är mindre jämn än den södra och öfvertväras i no. af de 7,000 fot höga *Blå bärgen.* Några af floderna i detta område hafva skurit sig djupa fåror, och *Snake River* vid gränslinjen flyter i en canyon, som i djup och storslagenhet täflar med den ryktbara Coloradoflodens. *Columbiafloden*, som under en längd af 300 mil bildar statens nordgräns, dränerar dess norra och västra delar. *Willamette* väster om Cascadebärgen samt *Deschutes-*, *John Day-* och *Snakefloderna* öster därom äro dess största bifloder. Å den inre platåns södra del utmynna talrika floder i sjöar, som sakna aflopp. I söder, vid Cascadebärgens fot, ligger den 30 mil långa *Klamathsjön*, längre i öster *Malheur Lake* m. fl. insjöar af betydlig storlek.

Vid kusten är medeltemperaturen under Jan. 42,2° och under Juli 62,3°, å den östra platån äro motsvarande siffror 29,6° och 69,9°. För öfrigt gäller för klimatiska förhållanden hvad som ofvan sagts angående Wash. Jordmånen består i högländerna af förvittrad lava och i dalarne af rika alluviala bildningar. Den är, med undantag af en del vidsträckta, sandiga områden och saltmarsker i öster, i allmänhet mycket fruktbar. Hela den

västra sluttningen af Cascadebärgen är betäckt af ett 2(mil bredt skogsbälte och äfven kustbärgen äro beväxta med tät skog. Barrträd äro öfvervägande och bland dessa framträder särskildt den ståtliga, ända till 300 fot höga, Douglastallen.

Staten är rik på mineral, af hvilka dock hittills endast guld tillgodogjorts i nämnvärd mån.

Näringar. — År 1900 utgjorde farmarealen 16,6 proc. af statens yta, däraf 33 proc. under odling. Hvete och hö äro de förnämsta jordbruksalstren. Omkring halfva hveteskörden erhålles från statens nordöstra del. Hafre odlas mest i Willamettedalen, där äfven humleodling bedrifves i stor skala. Längre i söder är fruktodlingen högt uppdrifven. Boskapsskötsel idkas isynnerhet å de gräsbeväxta områdena i statens östra del.

Bland industrialstren märkas timmer och virke, kvarn- och slakteriprodukter, konserverad fisk m. m. Columbiafloden har ett mycket gifvande laxfiske. Omkring halfva statens industriprodukt lämnas af Portland. Järnvägsnätet, upptagande (1902) 1,712 mil, är nästan helt och hållet begränsadt till den norra och västra delen. Columbia-, Snake- och Willamettefloderna såväl som Stillahafskusten erbjuda goda segelleder och isynnerhet Columbiafloden är af stor betydelse som handelsväg. Hvete och timmer äro de förnämsta utförselartiklarna.

Mer än halfva statens befolkning bor i Willamettedalen. *Portland* 90,500; *Astoria* 8,400 och *Baker City* 5,700 äro de förnämsta städerna. *Salem* är hufvudstaden.

Portland vid Willamettefloden, 12 mil från dess utlopp i Columbiafloden och 120 mil från Stilla hafvet, är en viktig handels- och industristad. Den är ändpunkten för fyra järnvägssystem och drifver en betydlig sjöfart.

CALIFORNIA, *The Golden State.* — Sträcker sig under en längd af öfver 700 mil utmed Stilla hafvet

mellan 32° 40' och 42° n. lat. och har en bredd af ungefär 200 mil. Begränsas i n. af Ore., i ö. af Nev. och Ari. samt i s. af Mexiko. Är med en areal af 155,980 kvm. näst Texas Unionens största stat. Inv. 1900 1,485,000.

Naturen. — Statens i hög grad omväxlande topografi bestämmes till sina hufvuddrag af tvenne parallella, i sydost-nordvästlig riktning löpande bärgsystem, som mellan sig innesluta en vidsträckt dal. Det västra af dessa bärgsystem omfattar under namn af *Kustbärgen* ("the Coast Ranges") en rad af bärgskedjor, som sträcker sig genom hela California. Hit höra *San Jacinto* och *San Bernardinobärgen* i söder, *San Rafael* och *Santa Lucia* utmed kusten mellan Los Angeles och Santa Cruz samt längst i norr *Salmon River* och *Shastabärgen*, af hvilka det sistnämnda egentligen tillhör Cascadesystemet i Oregon. De högsta punkterna äro *San Bernardino Mountain*, 11,600 fot och *Mount Shasta*, 14,380 fot. Omkring 100 till 140 mil öster om Kustbärgen, mellan 36:e och 41:a breddgraderna, ligger *Sierra Nevada*, kontinentens mest storslagna bärgskedja. I öster stupar Sierran tvärbrant ned mot det Stora Bäckenet. Den västra sluttningen är mindre brant med af strömmarne från bärgskrönet djupt nedskurna canyons och skarpt profilerade spetsar, af hvilka många höja sig öfver snögränsen. De högsta punkterna ligga i söder, där Mount Whitney reser sig 14,898 fot ö. h.

Mellan dessa två bärgskedjor ligger den 400 mil långa *Californiadalen*. Dennas norra del dräneras af *Sacramentofloden*, som rinner från norr till söder och faller ut i San Franciscoviken. Söder om Sacramentodalen kommer den äfvenledes i San Franciscoviken utfallande *San Joaquinflodens* bäcken, hvilket vid Fresno af en mindre förhöjning skiljes från dalens sydligaste del. Den sistnämnda är en torr, ganska jämn slätt. 100

mil lång och 80 mil bred, som i väster kring den träskomgifna *Tulane Lake* är en lågländ saltöken. I sydväst, öster om bärgen, ligga de torra, brännande *Mohave-* och *Coloradoöknarne* och norr om dessa vid Nevadagränsen den ryktbara *Dödsdalen.* Den sistnämnda ligger 200 till 350 fot under hafsytan. Det å bärgens sjösida belägna, mot norr afsmalnande området, trakten kring San Diego, Los Angeles och Santa Barbara, utgör däremot södra Californias tätast befolkade och rikaste del.

Få länder i världen torde äga ett så behagligt klimat som Californias dalar. Året har tvenne årstider, den torra och rägntiden. Det rägnar dock ej oupphörligt under den senare, och den årliga rägnmängden utgör i genomsnitt endast 23 tum. I San Francisco är snö ytterst sällsynt, och qvicksilfret står aldrig under fryspunkten 24 timmar i följd. Årliga medeltemperaturen är här 51° F., under sommaren 60° och under vintern 49° F. De mellersta dalarne hafva en större amplitud än kustområdet och en medeltemperatur af 64° F. I norr är sommaren varmare och vintern kallare än i söder. Rägnmängden aftager från n. till s., är 51 tum vid Cape Mendocino vid kusten, 46,6 tum vid samma breddgrad inne i landet, 23 tum vid San Francisco och 4 tum vid Baker's Field. I södra California är klimatet nära nog fullkomligt. Den tidiga våren infaller i slutet af Februari och i början af Mars och den milda luften, den klara skyn samt blommornas lifliga färgprakt göra denna till årets behagligaste tid. Med undantag af ett 6 till 10 mil bredt, dimmigt bälte utmed kusten är sommaren torr. Under denna tid upptorkas jorden, luften fylles med damm, växtligheten förbrännes och de mindre strömmarne torka bort, till dess att hösträgnen åter börja.

Liksom öfriga Pacificstater är California rikt på skogar, hvilka hufvudsakligen bestå af barrträd. På en

del ställen, men isynnerhet i Calaveras county, förekommer det i medeltal 275 fot höga Mammuthträdet (*Sequoia Gigantea*). Det högsta trädet i Calaverasskogen är 325 fot, och ett kullfallet exemplar, som benämndes "skogens fader", beräknades hafva varit öfver 400 fot. Föga mindre är "redwoodträdet" (*Sequoia sempervirens*), som växer mest å Kustbärgen norr om San Francisco och är statens i ekonomiskt hänseende värdefullaste skogsträd.

Näringar. — Staten är rik på mineral, bland hvilka guld är det förnämsta. De flesta grufvorna ligga å Sierra Nevadas västra sluttning inom ett 40 mil bredt och omkring 220 mil långt bälte. Den årliga guldproduktionen utgjorde i genomsnitt under perioden 1850—59 öfver 55 mill. doll., och vid 1900 års slut hade statens guldgrufvor afkastat omkring 1,350 mill. doll. Sedan 1897 öfverträffas Californias guldproduktion af Colorados. Nästan hela Unionens och ungefär två femtedelar af världens kvicksilfver erhålles från California. Viktiga produkter äro äfven koppar, petroleum och borax.

Jordbruket började utvecklas i större skala på 1870-talet, vid hvilken tid hveteodlingen var dess förnämsta gren. Sacramento- och San Joaquindalarne utgöra statens stora hveteområden och äga ett stort antal vidsträckta farmer, å hvilka dyrbara och komplicerade jordbruksmaskiner användas i stor utsträckning. Plöjning och jordens fullständiga beredning såväl som sådd utföres af en och samma maskin, och vid skördearbetet användes i de flesta fall en kombinerad skörde- och tröskmaskin. Utom hvete är korn det enda sädesslag, som odlas i större utsträckning.

Fruktodling är numera den förnämsta näringsgrenen. Bland de många frukter som odlas märkas isyn-

nerhet drufvor, apelsiner, citroner och plommon. Den sistnämnda är den mest odlade trädfrukten, och hälften af Unionens plommonskörd kommer från California.

Bland industrier märkas sockerraffinaderier, slakterier, sågverk, kvarnverk samt konservering af frukt och grönsaker, hvardera med ett tillverkningsvärde af 13 till 16 mill. doll. Järnvägsnätet är ganska utveckladt, isynnerhet i statens södra och mellersta delar, och hade 1902 en längd af 5,773 mil. San Francisco är den förnämsta handelsstaden och förmedlar två tredjedelar af Stillahafskustens import samt öfver hälften af dess export.

År 1900 kunde af inv. öfver 10 år-5,3 proc. hvarken läsa eller skrifva. Statens skolväsen står på en hög ståndpunkt. Tvenne ansedda universitet finnas, *Statsuniversitet* vid Berkeley och *Leland Stanford junior University* vid Palo Alto.

Städer. — *San Francisco* 342,700; *Los Angeles* 102,400; *Oakland City* 66,900; *Sacramento* 29,200; *San José* 21,500; *San Diego* och *Stockton* 17.500 hvardera.

San Francisco, västkustens metropol, ligger å en halfö mellan Stilla hafvet och San Franciscoviken. Den sistnämnda är en af världens yppersta hamnar med en areal af 450 kvm. och en bredd af 5 till 12 mil samt står genom den ryktbara, en mil breda, Gyllene Porten i förbindelse med Stilla hafvet. Sockerraffinaderier, slakterier samt gjuterier och maskinverkstäder äro de viktigaste industrierna.

Los Angeles är den förnämsta staden i södra California.

Alaska och Förenta Staternas utländska besittningar.

ALASKA upptager den längst i nordväst utskjutande delen af Nordamerika och har en areal af omkring 580,000 kvm. eller en sjättedel af Förenta Staternas ytinnehåll. Områdets hufvuddel, som i öster begränsas af den 141:a meridianen, utsänder mot sydost en 500 mil lång arm, som upptager ett smalt bälte af fastlandet såväl som *Alexander arkipelagens* öar. Till Alaska höra äfven *Aleutiska öarne*, som i en öfver 1,000 mil lång båglinje sträcka sig tvärsöfver Stilla hafvets norra del från Alaskahalfön till Kamtchatka. Den västligaste af de Aleutiska öarne, *Attoo Island*, ligger vid 187° v. long. eller lika långt väster om San Francisco, som staten Maine ligger öster därom. Den södra kusten är vild och bärgig. Alexanderarkipelagen, omfattande 1,100 skogbeväxta, bärgiga öar skiljes i norr från fastlandet af *Cross Sound*. Ofvanför detta sträcka sig *St. Elias alperna* västerut till *Kenaihalfön*. De äro täckta af ofantliga glacierer, och deras högsta punkt, *Mount Logan*, reser sig 19,500 fot ö. h. Längre i nordost ligga *Alaskabärgen* med det 20,464 fot höga *Mount McKinley*, som är kontinentens högsta bärgspets. Alaska genomflytes från öster till väster af *Yukonfloden*, som är 2,100 mil lång och en af världens största floder. Söder om denna rinner *Kuskokwimfloden*, hvilkens vattenområde i sydost begränsas af Alaskabärgen. Denna del af Alaska har ett mildare klimat än Yukonområdet, och saknar ej i söder betingelser för idkande af jordbruk, medan den norra delen är rik på mineral. Utmed Canadagränsen är Yukonområdet bärgigt; i norr utgöres det till en stor del af en trädlös slätt, som gradvis sänker sig mot kusten och där öfvergår i frusna kärrområden af samma

karaktär som Sibiriens tundror. Den västra kusten är djupt inskuren af *Norton* och *Kotzebue sunden*, hvilka mellan sig omsluta en halfö, hvars spets, *Cape Prince of Wales*, ligger endast 48 mil från Kamtchakta. Den nedre Yukondalen har en kort, varm sommar, med en medeltemperatur af omkring 60° F. under Juli och en lång, ytterst sträng vinter, under hvilken temperaturen ofta nedgår till —40° och —50° F. Längre uppåt floden är kölden skarpare.

Fiskerinäringen är af stor vikt i Alaska. Värdet af laxfångsten, som hittills varit fiskets förnämsta gren, uppgick 1902 till 7 mill. doll. Torskfisket är ännu föga utveckladt, men Alaska anses vara rikare på torsk än Newfoundlandsbankarne.

Alaskas andra stora hufvudnäring är grufdrift. Från 1897 till slutet af 1903 erhölls från Klondikeområdet guld för ett värde af omkring 90 mill. doll., och Cape Nomeområdets hela guldproduktion utgjorde vid 1903 års slut 27 mill. doll.

Värdefulla pälsverk, isynnerhet sälskinn, utgöra äfven en viktig inkomstkälla.

Det lilla jordbruk, som hittills bedrifvits, är hufvudsakligen begränsadt till små områden i territoriets sydöstra del, dock har det påståtts att ej endast hö och härdiga grönsaker utan äfven säd kan odlas med framgång på många ställen inom Yukonområdet så långt i norr som till polcirkeln.

En näring, som torde ha stor framtid för sig, är renskötseln. Den första renhjorden införskrefs genom privat företagsamhet år 1891, och tre år senare lämnade Unionsregeringen sitt första understöd. År 1898 ankommo till Alaska 63 lappar med sina familjer för att undervisa eskimåerna i renarnes skötsel. Den första afsikten med renarnes införande var att skaffa eskimå-

erna en ersättning för den aftagande hval- och sälfångsten, men inom en ej alltför aflägsen framtid torde renskötseln hafva samma betydelse för Alaska som boskapsskötseln för Förenta Staternas västra stater. Alaskas ödsliga, med renmossa beväxta tundror upptaga 400,000 kvm. och anses kunna föda 10 mill. renar.

Alaska hade 1900 en befolkning af 30,507 hvita och 29,536 infödingar — Eskimåer och Indianer. Sedan dess torde den hvita befolkningen hafva tillökts med 25- till 30,000. Den största staden är *Nome*, som 1902 hade 40,000 inv. *Sitka*, hufvudstaden, ligger på *Baranov Island*, 1,200 mil norr om Tacoma, Wash.

PORTO RICO, den minsta och längst i öster belägna af de Stora Antillerna, ligger 100 mil från Havana och Key West, 1,500 mil från New York och 3,000 mil från Cadiz, Spanien. Den är 95 mil lång, 35 mil bred och har en areal af 3,676 kvm. Öns ytformer äro kuperade och den genomlöpes från öster till väster af en rad bärgkullar, hvilkens högsta punkt är 3,600 fot ö. h.

Årliga medeltemperaturen vid San Juan å norra kusten är 78° till 82° F. Den varmaste tiden är från Juni till Sept., den kallaste under Dec., Jan. och Febr. Klimatet är tryckande på grund af den stora fuktigheten. Rägnmängden, störst under Nov., är i medeltal under året 60 tum.

Jordbruk är hufvudnäringen och sockerrör, kaffe och tobak de förnämsta produkterna. Folkmängden utgör omkring en million, däraf nära 600,000 hvita. De största städerna äro *San Juan* med 32,000 och *Ponce* med 28,000 inv.

HAWAIIAN ISLANDS (Sandwichsöarne) ligga omkring 2,200 mil sv. om San Francisco och 5,000 mil från Hongkong samt hafva en areal af 6,740 kvm. De största

öarne äro *Hawaii,* 4,210 kvm., *Maui* 760 kvm., *Oahu* 600 kvm. och *Kauai* 590 kvm. Öarne äro af vulkaniskt ursprung, och Hawaii har ännu verksamma vulkaner med två af världens största kratrar, *Mauna Lea* och *Kilauea.* Den högsta bärgspetsen ligger äfven å Hawaii och reser sig 13,805 fot ö. h. Klimatet är ovanligt jämnt och i allmänhet hälsosamt. Årliga medeltemperaturen är omkring 74° F. Vid Honolulu, som ligger å Oahuön, är den årliga rägnmängden omkring 32 tum; öfver Hilo Bay å Hawaiiön kan den uppgå ända till 250 tum.

Jordbruk är hufvudnäringen och dess förnämsta gren är sockerrörsodling. Befolkningen, som är i hög grad blandad, uppgick 1900 till 150,000, däraf 28,000 kaukaser, 61,000 japaner och 25,000 kineser. *Honolulu,* hufvudstaden och den förnämsta sjö- och handelsstaden, har 39,300 inv. *Hilo,* å Hawaiiön, är ögruppens andra stad med 2,000 inv.

PHILIPPINE ISLANDS. — Dessa omfatta omkring 1,600 större och mindre öar. De största äro *Mindanao,* 45,600 kvm., och *Luzon,* 43,075 kvm., hvilka tillsammans upptaga ungefär sju tiondedelar af ögruppens areal. De flesta öarna äro af oregelbunden form och i hög grad vulkaniska. Det högsta bärget är omkring 10,000 fot. Rägnmängden är betydlig, växtligheten yppig och talrika floder och sjöar förekomma. Temperaturen växlar från 75° till 80° F. under Nov.—Febr. och 81° till 83° under April, Maj och Juni.

Tobak, hampa och socker äro de förnämsta produkterna. Folkmängden utgör omkring 8 mill. *Manilla,* hufvudstaden, ligger vid Manilla Bay, 628 mil från Hongkong, och har omkring 350,000 inv. *Cebu* å Cebuön och *Iloilo* å Panayön äro de förnämsta sjöstäderna näst efter Manilla.

III.

Canada.

Brittiska Nordamerika, omfattande *Dominion of Canada* (Canadaväldet) och *Newfoundland*, upptager hela kontinentens norr om Förenta Staterna liggande del med undantag af Alaska. Dess sammanlagda areal är öfver tre och en half million kvm. eller något mera än Förenta Staterna och Alaska samt något mindre än hela Europa. Dess största längd från Cape Race i Newfoundland till Mount St. Elias vid Alaskagränsen är 3,400 mil. Gränslinjen mot Förenta Staterna utgöres af den 49:e breddgraden från *Juan de Fucasundet* vid Stilla hafvet till *Lake of the Woods;* öster härom är den en oregelbunden linje, som delvis är dragen genom de stora sjöarne (se sid. 23). Detta vidsträckta område har, med undantag af en mindre, tätare befolkad del i sydväst, söder om en linje dragen från Quebec till Huronsjöns östra stränder, en mycket tunnsådd befolkning. År 1901 var invånarantalet 5,371,315.

Canadaväldet bildades år 1867, då de engelska kolonierna — med undantag af Newfoundland — slöto sig samman till ett statsförbund under engelsk öfverhöghet. Det har en styrelse och ett parlament för gemensamma angelägenheter med säte i Ottawa, provinsen Ontario, och består af sju provinser med egna parlament, hvilka äga att bestämma öfver lokala angelägenheter, samt ett vidsträckt territorium, som ännu ej blifvit organiseradt i provinser. De sju provinserna äro — räknadt från öster till väster — *Nova Scotia*, *Prince Edward Island*, *New Brunswick*, *Quebec*, *Ontario*, *Ma-*

nitoba och *British Columbia*, den sistnämnda vid västkusten. Det utanför provinserna liggande området är indeladt i sju distrikt och ett territorium. Af distrikten ligger ett, *Ungava*, i östra Canada och upptager norra delen af den kalla, ödsliga halfön Labrador. De öfriga ligga alla väster om Manitoba och Hudsonviken och benämnas gemensamt "*The Northwest Territories*". De äro *Keewatin* utmed Hudsonviken, *Assiniboia*, *Saskatchewan* och *Alberta* väster om Manitoba samt *Athabasca* och *Mackenzie* norr om dessa. Längst i nordväst ligger *Yukonterritoriet.*

Naturen. — Canadas kuster äro i allmänhet i hög grad oregelbundna och inskurna. Å nordkusten tränger den 600 mil breda och 1,300 mil långa Hudsonviken djupt in i landet, så att dess södra del, Jamesviken, närmar sig Öfre sjön på ett afstånd af endast 300 mil. Den delar således Canadas landmassa i två delar, af hvilka den mindre ligger i öster och sydost och den större utbreder sig väster om dess stränder. Canadas västra del upptages af Klippbärgssystemet, som här i nordvästra Yukon uppnår sina högsta punkter. Öster om Klippbärgen utgöres landets yta till stor del af svagt vågiga slätter. Ödsliga tundror, liknande dem, hvilka förekomma i norra Ryssland och Sibirien, betäcka stora områden i norr, sträcka sig å Hudsonvikens västra strand ned till den 58:e breddgraden och utbreda sig längre i öster utmed hela Labradorhalföns kust. Tundraområdet följes i söder af ett vidsträckt skogsbälte, bestående hufvudsakligen af barrträd, hvilket öster om Winnipegsjön omfattar hela landet mellan tundrorna i norr och det lilla område i söder, hvilket som ofvan nämndes utgör Canadas enda tätare bebygda del. I Canadas västra del fortsättes skogsbältet i söder af prärie- eller slättlandet, som sträcker sig längst i norr

strax öster om Klippbärgen. De nästan trädlösa prärierna räcka här omkring 3½° norr om gränslinjen mot Förenta Staterna, medan det i mindre grad (till ungefär en femtedel) skogbeväxta området fortsätter till omkring 10° norr om denna mellan Klippbärgen och Athabascasjön. Denna del af landet, omfattande distrikten Alberta, Saskatchewan och Assiniboia samt provinsen Manitoba och möjligen äfven delar af distriktet Athabasca, utgör Canadaväldets framtidsland. Här finnas vidsträckta landsträckor färdiga för plogen, med en rik jordmån och ett för jordbruk passande klimat. Bland de nybyggare, som under de senare åren slagit sig ned här, märkas icke så få svenskar, och då troligen i en framtid ännu många flera komma att i dessa trakter skaffa sig egna hem, torde en något utförligare skildring af dess naturförhållanden ej sakna intresse.*

Prärieområdet höjer sig från öster till väster i trenne ofvanför hvarandra liggande afsatser "the three prairiesteppes." Lägsta nivån — 700 till 800 fot ö. h. — har Red Riverdalen, som upptager mer än halfva provinsen Manitoba och utgör en del af den forna Lake Agassiz (se sid. 118). Väster om denna höjer sig ytan till ungefär 1,500 fot, och detta plan sträcker sig västerut omkring 250 mil. Här vidtager det tredje planet med en höjd af 2,000 fot och fortsätter sedan med en jämnt fortgående höjning till Klippbärgens fot. Mellan denna och Stillahafskusten är hela området uppfylldt af bärg.

Området har ett utprägladt fastlandsklimat. Våren börjar vanligen något tidigare i Alberta nära bärgen än i Saskatchewan, Assiniboia och Manitoba, men efter början af Maj blifva de östliga delarne varmare

*] En liten skrift "Från Canada," af Svante Udden i Rock Island, innehåller åtskilligt af intresse om Nordvästra Canada och den svenska invandringen dit.

och under de tre sommarmånaderna är medeltemperaturen i Winnipeg, Manitobas hufvudstad, ungefär 5° F. högre än i Edmonton i norra och Calgary i södra Alberta. Under April är den dagliga maximumtemperaturen i Calgary 53° F., i Edmonton 52°, i Medicine Hat (västra Assiniboia) 58° och i Winnipeg 47°. Under Juli och Augusti stiger kvicksilfret stundom till öfver 90° F. eller till och med till nära 100°. I Athabasca och Mackenzieflodens bäcken är sommarvärmen nästan lika hög som i Alberta. Medeltemperaturen är under sommaren i Edmonton och Calgary 59°, i Dunvegen (sydvästra Athabasca) 58°, i Fort Chippewyan (norra Athabasca) 59° och i Fort Simpson (sydvästra Mackenzie) 57° F. Däremot har södra Alberta en mycket mildare vinter än öfriga delar af detta område, och vinterkölden blir skarpare både österut öfver Assiniboia och Manitoba och norrut emot Athabasca och Mackenzie. Under December—Mars visar temperaturen från Alberta österut följande medeltal: Calgary 17°, Medicine Hat 16,4°, Qu'appelle (östra Assiniboia) 5° och Winnipeg 1,7° F. Mot norr tilltager kölden i ännu snabbare mån och visar med en skarp kontrast mot den lilla variationen under sommaren följande mot 17° i Calgary svarande siffror: Edmonton 13°, Dunvegen 1°, Fort Chippewyan —5°, vid Hay Rivers mynning i Stora Slafsjön —9°, Fort Simpson —13° och Fort Good Hope vid polcirkeln —25°. I Peace Riverdalen i Athabasca kan våren sägas börja i slutet af April och längre i norr i Mackenziebäckenet under första delen af Maj. Nära bärgen är klimatet mycket ombytligt och medeltemperaturen växlar äfven betydligt från år till år. Rägnmängden är äfven mycket olika under olika somrar. Orsaken till den mildare vintertemperaturen strax öster om Klippbärgen och isynnerhet i södra Al-

berta såväl som de snabba växlingarne ligger i de varma torra Chinnokvindarne (se noten sid. 158). Stundom kan i Alberta ett omslag i vinden från n. och no. till sv. medföra en temperaturförhöjning från —20° till +40° F. inom några få timmar. Då vinterkölden på detta sätt afbrytes genom kortare perioder af klar, varm väderlek bortsopas snön, till stor fördel för den i södra Alberta viktiga boskapsskötseln.

Nederbörden är närmast Klippbärgen ganska knapp, men börjar tilltaga i östra Assiniboia*). Af synnerligen stor vikt för jordbruket och i synnerhet för hveteodlingen, hvaraf områdets framtida utveckling till stor del kommer att bero, är emellertid den omständigheten, att nederbörden är rikligast, då den bäst behöfves. I Manitoba faller 50 proc. och längre i väster öfver 62 proc. af nederbörden mellan Maj och Augusti, och rägnmängden är rikligast i Juni — den månad, då den växande skörden står bäst i behof däraf. Den under våren smältande snön lämnar äfven en vid denna tid välbehöflig fuktighet. I den torrare delen af nordvästern är dock konstbevattning nödvändig, och i denna riktning arbeta både regeringen och enskilda bolag. I sydvästra Alberta har t. ex. ett bolag byggt öfver 100 mil konstbevattningskanaler.

Den hvetesort, som nästan uteslutande odlas i Manitoba och Nordvästern, är vårhvete. Den största olägenhet, som hveteodlingen har att arbeta emot, isynnerhet i Nordvästern, är faran för frost innan säden hunnit

*) Vid fem punkter i Alberta, västra Saskatchewan och västra Assiniboia, där observationer företagits under en följd af år, växlade medeltalet för hela nederbörden mellan 15 och 18 tum, men å en sjätte plats, Chaplin, i mellersta Assiniboia, var den ej mer än 5 tum. Vid Qu'appelle var medeltalet 20 tum och vid Winnipeg 21 tum. Canadas meteorologiska byrå räknar 10 tum snö lika med en tum rägn, hvilket är endast ett ungefärligt medeltal.

blifva afmejad*). Genom ett omsorgsfullt urval af endast de mera härdiga varieteterna för sådd, hvilka hastigt mogna och lämna ett hårdt hvete af utmärkt beskaffenhet, håller emellertid frostfaran på att betydligt minskas.

Samfärdsmedel. — Lorenzofloden och de stora sjöarne bilda tillsammans med ett antal kortare kanaler ett system af vattenvägar af den största betydelse för Canada. En af de viktigaste af dessa kanaler är Sault Ste. Marie ('Soo") kanalen mellan Öfre och Huronsjöarne. Vid denna punkt finnas två kanaler, en på Canada- och en på Michigansidan; trafiken genom dessa två öfverträffar betydligt den genom Suezkanalen och uppgick år 1902 till 36 mill. tons. Genom denna vattenväg kunna fartyg färdas från Belle Islesundet vid Newfoundland till Port Arthur vid Öfre sjön, en längd af 2,260 mil. Från Port Arthur till Vancouver vid Stilla hafvet är ett järnvägsafstånd af 1,915 mil. Canada har för öfrigt ett stort antal mindre vattenvägar i de segelbara floderna såväl som sjöarne i det inre af landet.

Canadas järnvagsnät hade 1902 en längd af 18,868 mil. Den förnämsta järnvägen är Canadian Pacific Railway, hvars hufvudlinje från Montreal till Vancouver är 2,906 mil lång. Flera stora järnvägsföretag äro för närvarande dels påbörjade, dels föreslagna. Under byggnad är en linje från Moncton, N. B. till Winnipeg, och dess utsträckning till Pacifickusten afhandlas. En andra transcanadisk järnväg kommer antagligen att byggas af regeringen från Quebec och Montreal till Port Simpson, som ligger i Br. Columbia midt emot Dixon Entrance söder om Alexanderarkipelagen. Den kommer att löpa

*) Under fem af de åtta åren 1881—1888 skadades hveteskörden i Manitoba mer eller mindre genom frostnätter, innan den hunnit mogna.

nära James Bay och därefter genom norra delen af Sackatchewan och södra Athabasca. Bland andra föreslagna järnvägar är äfven en linje genom British Columbia till Yukonterritoriet och Alaska.

Näringar. — Bland mineral äro de för närvarande i kommersielt hänseende viktigaste stenkol, guld, silfver, nickel, koppar och järn. Kolfälten äga en oerhörd utsträckning, ehuru de hittills bearbetats endast i Nova Scotia, å Vancouverön vid Stilla hafvet samt å punkter utmed Canadian Pacific järnvägen. Järnmalm finnes i norra delen af Nova Scotia, kring Lake Superiorområdet i Ontario samt å många andra platser. Guld kommer hufvudsakligen från Yukonterritoriet och från British Columbia, som äfven lämnar största delen af landets silfver- och kopparprodukt.

Jordbruk, skogsbruk, bärgsbruk och fiske äro landets hufvudnäringar. De viktigaste industriverken äro såg- och kvarnverk, trämassefabriker och öfver hufvud taget sådana, som bibringa landets råämnen den första förädlingen. Textilindustrien, isynnerhet bomullsfabriker, samt tillverkning af jordbruksredskap hafva på de senare åren utvecklats betydligt.

Provinser och distrikt.

NOVA SCOTIA, 21,068 kvm., 460,000 inv., omfattar halfön af samma namn samt Cape Bretonön norr därom och är Canadaväldets längst i sydost liggande provins. Hufvudstaden är *Halifax* (41,000 inv.) med en ypperlig, i allmänhet året rundt isfri hamn.

PRINCE EDWARD ISLAND, 2,184 kvm., 103,000 inv., är en 145 mil lång och 5 till 35 mil bred ö, som ligger i St. Lorenzoviken mellan New Brunswick och Nova

Scotia. Den är Canadaväldets minsta men tätast befolkade provins. Hufvudstaden är *Charlottetown* vid södra kusten.

NEW BRUNSWICK, 27,911 kvm., 331,000 inv., ligger öster om Maine och söder om provinsen Quebec, medan St. Lorenzoviken i öster och Bay of Fundy i söder utgöra dess vattengränser. Dess största och kommersiellt viktigaste stad är *St. John* (40,700 inv.), belägen å en klippig halfö, där St. Johnfloden rinner ut i Bay of Fundy. Den har en förträfflig hamn, som under vintern hålles isfri af det här 25 fot höga tidvattnet. *Moncton* är en betydande fabriksstad.

QUEBEC, 341,756 kvm., 1,649,000 inv., ligger å båda sidor om St. Lorenzofloden och sträcker sig i norr till 53° lat., ehuru dess mera bebyggda del ligger söder om och utmed denna flod. Fyra femtedelar af befolkningen äro af fransk härkomst och tala ännu franska språket. Jordbruk, skogsbruk och fiske äro hufvudnäringarne. *Quebec* (68,800 inv.), vid St. Lorenzofloden, är hufvudstaden. *Montreal* (267,800 inv.), Canadas förnämsta handelsstad ligger å en ö i samma flod, 180 mil ofvanför Quebec.

ONTARIO, 220,508 kvm., 2,183,000 inv., ligger väster om Quebec utmed de stora sjöarne och sträcker sig i norr till Jamesviken. Provinsens såväl som Canadas sydligaste del utmed Eriesjön har blifvit benämnd "Canadas trädgård", emedan den är särdeles väl lämpad för odling af frukt, drufvor, persikor etc. *Ottawa* (60,000 inv.), Canadaregeringens säte, ligger vid floden af samma namn, 90 mil från dess mynning i St. Lorenzofloden. I denna stad finnas Canadas största sågverk. Provinsens hufvudstad är *Toronto* vid Ontariosjön.

Den har en god hamn och dess invånareantal tillväxte från 100,000 1881 till 208,000 1901. *Hamilton* (52,000 inv.) är en fabriksstad.

MANITOBA, 64,327 kvm., 255,200 inv., öster om Ontario, ligger kring sjön af samma namn och innesluter äfven en del af sjöarne Winnipeg och Winnipegosis. Den är belägen i kontinentens medelpunkt på ungefär samma afstånd från Atlanten och Stilla hafvet samt från Norra Ishafvet och Mexikanska viken. Invånarne erhålla nästan alla sin näring direkt eller indirekt från jordbruket. Hvetearealen utgjorde 1902 öfver 2 mill. acres och hela den besådda arealen nära 3,2 mill. acres. *Winnipeg* (42,000 inv.), belägen där den västerifrån kommande Assiniboiafloden förenar sig med Red River, 1,424 mil från Montreal, är hufvudstaden och äfven en viktig järnvägsmedelpunkt.

BRITISH COLUMBIA, 310,101 kvm., 178,700 inv., är ett bärgland, uppfylldt af platåer och höga bärgskedjor, åtskiljda af djupa och smala dalar. Mineral, skogar och fisk utgöra de förnämsta naturrikedomarne. *Victoria* (20,800 inv.), å Vancouveröns sydöstra spets, är hufvudstaden. *Vancouver* har 26,100 inv.

UNGAVA, upptagande norra delen af Labradorhalfön, norr om provinsen Quebec, med undantag af ett till Newfoundland hörande område utmed östra kusten, omfattar 349,100 kvm. och har 5,113 inv.

KEEWATIN, 478,800 kvm., ligger väster och sydväst om Hudsonviken. Med undantag af några pälshandlande utgöres dess befolkning, liksom Ungavas, uteslutande af Eskimåer och Indianer.

ASSINIBOIA, 88,279 kvm., 67,400 inv., ligger öster om Manitoba och begränsas i söder af N. D. och Mon.

Hela området är, med undantag af de djupa dalarne, trädlöst och utgöres af en gräsbeväxt slätt, öfver hvilken här och där resa sig mindre förhöjningar. Genom distriktets mellersta del löper Canadian Pacificjärnvägens hufvudlinje från öster till väster, med sidolinjer mot sydost och mot norr. Den östra delen, ehuru med en mindre bördig jordmån än Red Riverdalens rika, svarta mylla, är passande för hveteodling, och jordbruket utvecklar sig här hufvudsakligen utmed järnvägarne. Den västra delen är mera passande för boskapsskötsel. Städerna ligga alla utmed järnvägens hufvudlinje, däribland *Medicine Hat* nära västgränsen och hufvudstaden *Regina* omkring 150 mil från Manitobagränsen.

SASKATCHEWAN, 103,846 kvm., 25,700 inv., ligger norr om Assiniboia. Det är i allmänhet ett blandadt prärie- och skogsland samt genomflytes af Saskatchewanfloden och dennas förgreningar. Hufvudstaden, *Prince Albert*, ligger i dess mellersta del och har järnvägsförbindelse.

ALBERTA, väster om Assiniboia och Saskatchewan och i söder begränsadt af Montana, är 101,500 kvm. stort och har 65,900 inv. Södra Alberta är i allmänhet trädlöst och, såsom förut blifvit omnämndt, passande för boskapsskötsel. Hufvudpunkten för detta område är *Calgary*, en för ett nybyggareområde synnerligen välbyggd stad och anknytningspunkt mellan Canadian Pacificbanans hufvudlinje och en bibana, som i norr och söder genomlöper Alberta. Den sistnämndas ändpunkt är *Edmonton*, omkring 180 mil norr om Calgary. Norra Alberta är mer eller mindre skogbeväxt med en vacker, omväxlande natur, och här synes egentligt jordbruk å en del ställen kunna idkas med framgång. Vidsträckta kolfält och äfven andra mineral finnas i Alberta. Klimatet är hälsosamt och stärkande.

ATHABASCA och **MACKENZIE** ligga norr om Alberta och Saskatchewan, omfatta omkring 775,800 kvm. och hafva tillsammans ungefär 12,000 inv., däribland endast få hvita.

YUKONTERRITORIET utgöres hufvudsakligen af Yukonflodens öfre bäcken mellan Klippbärgen och Alaskagränsen. Det är en af jordens kallaste trakter och en temp. af —68° F. har observerats. Under den mycket korta sommaren går dock temperaturen ej sällan upp öfver +80° F. Här ligger det ryktbara Yukonguldfältet, som upptäcktes 1896. Före denna tid var territoriet nästan obebodt, medan folkmängden 1901 uppgick till 27,200. *Dawson* är hufvudstaden. En järnväg är nu byggd genom White Pass, som sätter *Skagway* vid Lynn Canal i förbindelse med Yukonflodens öfre bifloder.

FRANKLINDISTRIKTET omfattar norra Ishafsarkipelagen, bland hvilkens öar Baffin land är den största. Dess areal anslås till ungefär 500,000 kvm. Några få Eskimåer äro de enda inbyggarne.

NEWFOUNDLAND är en af Englands nordamerikanska kolonier, som icke tillhör Canadaväldet, och omfattar utom ön af samma namn den östra kusten af Labrador. Ön har en areal af 40,200 och den till kolonien hörande delen af Labrador 119,000 kvm. Inv. 217,000. Den största staden är *St. John's* med en förträfflig hamn.

IV.

Mexiko.

Republiken Mexiko (spanska Mejico), som i söder begränsar Förenta Staterna, ligger mellan 32½° och 14½° n. lat. samt 86½° och 117 v. long. Gränslinjen mot Förenta Staterna är 1,833 mil lång, hvaraf 1,130 mil bildas af Rio Grande. Mexiko omfattar två halföar, Lower California i nordväst, som af Californiaviken skiljes från fastlandet, och halfön Yucatan, som i sydost skjuter upp mellan Mexikanska viken oeh Karaibiska hafvet. Mexikos ytinnehåll är 767,000 kvm.

Mexiko är i allmänhet ett bärgland. Dess hufvuddel upptages af en högslätt, som från Rio Grandedalen i norr, där den är ungefär 4,000 fot hög, sträcker sig med en jämn stigning mot söder, där den ligger 8,000 till 9,000 fot o. h. Högslätten begränsas å båda sidor af bärgskedjor, hvilka höja sig brant från de smala kustbältena. Den större af dessa bärgskedjor är den västra, *Sierra Madre Occidental,* som med en medelhöjd af 10,000 fot sträcker sig nära Stillahafskusten från Arizona till Mexikos södra del. Den östra gränskedjan, *Sierra Madre Oriental,* är mindre sammanhängande och löper 10 till 100 mil från Golfkusten. Öfver platåns mellersta del höja sig här och där bärgspetsar och kedjor, ända till 10,000 fot höga. Landets högsta del är i söder, där talrika, dels utslocknade, dels ännu verksamma, vulkaner resa sig 12,000 till 18,000 fot ö. h. De högsta af dessa äro *Orizaba, "Stjärnbärget",* 18,250 fot, *Popo-*

catepetl, "*Rökbärget*", 17,520 fot samt *Ixtaccihuatl*, "*Hvita kvinnan*", 16,960 fot. Snögränsen är något under 15,000 fot, och dessa tre äro Mexikos enda ständigt snötäckta bärg. Yucatanhalfön saknar bärg, och dess medelhöjd öfver hafvet är knappast mer än 100 fot.

Mexiko saknar större floder. Omkring 94,000 kvm. af dess areal tillhör den i gränslinjen flytande Rio Grandes vattenområde. Nästan öfver hela landet finnas djupt nedskurna strömfåror, af hvilka många äro uttorkade under den torra årstiden, men efter rägnen fyllda af vildt forsande strömmar.

Mexikos tropiska läge i förening med dess betydliga höjd öfver hafvet är orsaken till stora klimatiska olikheter. De lågländа delarne, isynnerhet i landets södra hälft, äga under större delen af året en tropisk hetta. Högslätten har i allmänhet ett mildt, tempereradt klimat med en temperatur, som under sommaren sällan höjer sig öfver 88° eller 90° F. och under vintern ej faller mycket under fryspunkten. I allmänhet urskiljas trenne klimatzoner: den heta, *terra caliente,* från hafsytan till omkring 3,000 fot ö. h.; den tempererade, *terra templada*, mellan 3,000 och 5,000 fot samt den kalla zonen, *terra fria,* omfattande det öfver 7,000 fot liggande landet. Mexiko har två årstider, en rägn- och en torr tid. Rägntiden inträffar mellan Maj eller Juni och Oktober eller November.

Mexiko är ett af världens rikaste grufländer och dess mineralrikedomar omfatta guld, silfver, platina, koppar, bly, järn och kvicksilfver. Den årliga silfverproduktionen uppgår numera till omkring 60 mill. doll. Inom industrien intager tillverkningen af ylle- och bomullsvaror ett framstående rum. Kaffeodling kommer en gång att blifva en af landets förnämsta näringar; isynnerhet de lägre delarne af den heta zonen äro passande

härför. Jordbruk idkas allmänt men bedrifves på ett ganska primitivt sätt. Järnvägarne hafva utvecklats betydligt på de senare åren, och hade 1901 en längd af 9,600 mil. Hufvudstaden, Mexiko, står med tvenne järnvägar i förbindelse med Förenta Staterna.

År 1900 hade Mexiko 13,606,000 inv. Häraf äro ungefär 19 proc. Spanjorer eller afkomlingar af Mexikos eröfrare tillsammans med andra Européer, 38 proc. infödda Indianer och 45 proc. af blandad race. Mexikos Indianer omfatta 40 eller 50 stammar, äro med några undantag mindre krigiska än Indianerna längre i norr och äga en afgjord böjelse för fredliga värf.

Mexiko, hufvudstaden, ligger 7,350 fot ö. h. och är en vacker stad med 345,000 inv. *Puebla* har 93,000 och *Guadalajara* 101,000 inv. Den bästa hamnen å Stilla hafssidan är *Acapulco;* Mexikanska vikens viktigaste hamnar äro *Vera Cruz* och *Tampico.*

Tab I. Förenta Staternas befolkning 1800—1900.

	1800	1820	1840	1860	1870	1880	1890	1900	Inv. per kvm. 1900.	Areal kvm.
N. Atl. St.	2,635,576	4,356,623	6,761,082	10,594,268	12,298,730	14,507,407	17,401,545	21,046,695	131,0	168,665
S. Atl. St.	2,286,494	3,060,809	3,225,299	5,364,703	5,853,610	7,597,197	8,857,920	10,443,480	38,8	282,525
N. M. St.	51,006	858,957	3,351,542	9,096,716	12,981,111	17,364,111	22,362,279	26,333,004	34,8	765,855
S. M. St.	335,407	1,357,433	3,025,430	5,768,658	6,434,410	8,919.371	11,153,075	14,080,047	23,1	620,290
Väst. St.	—	—	a) 178,818	618,976	990,510	1,767,697	3,027,613	4,091,349	3,5	1,187,535
Ombord å fartyg eller å utrikes ort i regeringens tjänst.	—	—	6,100	—	—	—	—	91,219	—	—
För. St.	5,308,483	9,633,822	17,069,153	31,443,321	38,658,371	50,155,783	62,802,432	76,085,794	25,6	3,024,880
Alaska	—	—	—	—	—	—	—	63,592	0,1	590,884
Hawaii	—	—	—	—	—	—	—	154,001	23,9	6,449
Summa för För. St., Alaska och Hawaii 1900	—	—	—	—	—	—	—	76,303,387	—	3,622,213
Porto Rico 1900	—	—	—	—	—	—	—	953,000	—	—
Philippine Islands 1903	—	—	—	—	—	—	—	7,635,000	—	—

a) 1850. — Uppgift saknas för föregående år.

Tab. II. I utlandet födda inv. 1850—1900.

Födde i	I utlandet födda inv. år—						Procent ökning	
	1850	1860	1870	1880	1890	1900	1880 to 1890	1890 to 1900
Österrike	946	25,061	30,508	38,663	123,271	275,907	218,8	123,8
Böhmen	—	—	40,289	85,361	118,106	156,891	38,4	32,8
Canada, eng.	147,711	249,970	493,464	717,157	678,442	784,741	36,8	15,7
Canada, fr.					302,496	395,066		30,6
Kina	758	35,565	63,042	104,468	106,688	81,534	2,1	c 23,6
Danmark	1,838	9,962	30,107	64,196	132,543	153,805	106,5	16,0
England	278,675	433,494	555,046	664,160	909,092	840,513	36,9	c 7,5
Frankrike	54,069	109,870	116,402	106,971	113,174	104,197	5,8	c 7,9
Tyskland	583,774	1,276,075	1,690,533	1,966,742	2,784,894	2,663,418	41,6	c 4,4
Holland	9,848	28,281	46,802	58,090	81,828	104,931	40,9	28,2
Ungarn	—	—	3,737	11,526	62,435	145,714	441,7	133,4
Irland	961,719	1,611,304	1,855,827	1,854,571	1,871,509	1,615,459	0,9	c 13,7
Italien	3,645	10,518	17,157	44,230	182,580	484,027	312,8	165,1
Mexiko	13,317	27,469	42,435	68,399	77,853	103,393	13,8	32,8
Norge	12,678	43,955	114,246	181,729	322,665	336,388	77,6	4,3
Polen	—	7,298	14,436	48,557	147,440	383,407	203,6	160,0
Ryssland	1,414	3,160	4,644	35,722	182,644	423,726	411,3	132,0
Skottland	70,550	108,518	140,835	170,136	242,231	233,524	42,4	c 3,6
Sverige	3,588	18,625	97,332	194,337	478,041	572,014	146,0	19,7
Schweiz	13,358	53,327	75,153	88,621	184,069	115,593	17,4	11,1
Wales	29,865	45,763	74,533	83,302	100,079	93,586	20,1	c 6,5
Andra länder	56,875	40,445	60,701	93,005	127,467	273,442	37,1	114,5
Summa	2,244,602	4,138,697	5,567,229	6,679,943	9,249,547	10,341,276	38,5	11,8

c Minskning.

Tab. III. Areal och inv. af hvarje stat och terr. 1900.

Stat.	Areal i kvm.		Rang.		Invånare 1900.	
	Land.	Vatten.	Areal.	Inv.	Antal inv.	Inv. per kvm.
Ala.	51,540	710	26	18	1,828,697	35,5
Ari.	112,920	100	5	47	122,931	1,1
Ark.	53,045	805	25	25	1,311,564	24,7
Cal.	156,172	2,188	2	21	1,485,053	9,5
Colo.	103,645	280	7	31	539,700	5,2
Conn.	4,845	145	47	29	908,420	187,5
Del.	1,960	90	48	45	184,735	94,3
D. af C.	60	10	—	—	278,718	4,645,3
Fla.	54,240	4,440	24	32	528,542	9,7
Ga.	58,980	495	19	11	2,216,331	37,6
Ida.	84,290	510	10	46	161,772	1,9
Ill.	56,000	650	21	3	4,821,550	86,1
Ind.	35,910	440	37	8	2,516,462	70,1
I. T.	31,000	400	38	41	302,060	12,6
Ia.	55,475	550	22	10	2,231,853	40,2
Kan.	81,700	380	12	22	1,470,495	18,0
Ky.	40,000	400	35	12	2,147,174	53,7
La.	45,420	3,300	30	24	1,381,625	30,4
Me.	29,895	3,145	40	30	694,466	23,2
Md.	9,860	2,350	42	26	1,188,044	120,5
Mass.	8,040	275	45	7	2,805,346	348,9
Mich.	57,430	1,485	20	9	2,420,982	42,2
Minn.	79,205	4,160	13	19	1,751,394	22,1
Miss.	46,340	470	29	20	1,551,270	33,5
Mo.	68,735	680	17	5	3,106,665	45,2
Mont.	145,310	770	3	44	243,329	1,7
Neb.	76,840	670	15	27	1,066,300	13,9
Nev.	109,740	960	6	49	42,335	0,4
N. H.	9,005	300	44	36	411,588	45,7
N. J.	7,525	290	46	16	1,883.669	250,3
N. M.	122,460	120	4	45	195,310	1,6
N. Y.	47,620	1,550	28	1	7,268,894	152,6
N. C.	48,580	3,670	27	15	1,893,810	39,0
N. D.	70,195	600	16	40	319,146	4,5
O.	40,760	300	33	4	4,157,545	102,0
Okla.	38,830	200	36	38	398,331	10,3
Ore.	94,560	1,470	9	35	413,536	4,4
Pa.	44,985	230	31	2	6,302,115	140,1
R. I.	1,053	197	49	34	428,556	407,0
S. C.	30,170	400	39	23	1,340.316	44,4
S. D.	76,850	800	14	37	601,570	5,2
Tenn.	41,750	300	32	14	2,020,615	48,4
Tex.	262,290	3,490	1	6	3,048,710	11,6
Utah	82,190	2,780	11	43	276,749	3,4
Vt.	9,135	430	43	39	343,641	37,6
Va.	40,125	2,325	34	17	1,854,184	46,2
Wash.	66,880	2,300	18	33	518,103	7,7
W. Va.	24,645	135	41	28	958,800	38,9
Wis.	54,450	1 590	23	13	2,069,042	38,0
Wyo.	97,575	315	8	48	92,531	0,9
För. St.	2,970,230	54,650	—	—	75,602,515	25,6

Tab. IV. Svenskarnes utbredning i Förenta Staterna.

Kolumnerna I och II utvisa antalet i Sverige födda invånare i hvarje stat samt i vissa counties 1890 och 1900. Kol. III utvisar antalet infödda invånare, hvilkas båda föräldrar voro födda i Sverige. Kol. IV utvisar antalet infödda invånare, hvilkas fader eller moder voro födda i Sverige.

Stat	I.	II.	III.	IV.
	I Sverige födda	I Sverige födda	Båda för. födda i Sv.	Fader eller moder född i Sverige
	1890	1900	1900	1900
Alabama.	294	488	274	366
Arizona	168	342	140	226
Arkansas	333	355	154	369
Colorado	10,923	14,549	6,541	6,266
Alameda.	1,096	1,708		
Los Angeles	640	1,182		
San Francisco	3,594	5,248		
Colorado.	9,659	10,765	6,470	2,843
Arapahoe	4,324	3,825		
Lake	443	802		
Connecticut	10,021	16,164	9,452	2,177
Fairfield	1,492	2,684		
Hartford	3,012	5,647		
Middlesex	2,017	1,817		
New Haven	1,849	3,644		
Delaware	246	302	153	88
Newcastle	240	286		
Dist. of Columbia	128	234	51	155
Florida	529	561	245	509
Orange	170	115		
Georgia	191	204	101	244
Chatham	40	57		
Idaho	1,524	2,822	1,875	1,601
Latahe	355	541		
Illinois	86,514	99,147	88,415	22,551
Cook.	45,607	52,721		
Henry	4,324	4,534		
Kane	3,252	3,942		
Knox	4,697	4,429		
Rock Island	4,661	5,653		
Will	—	2,697		
Winnebago	6,204	7,792		

Stat	I. I Sverige födda 1890	II. I Sverige födda 1900	III. Båda för. födda i Sv. 1900	IV. Fader eller moder född i Sverige 1900
Indiana	4,512	4,673	3,830	2,015
Lake .	641	737		
Porter	974	712		
Indian Terr.	—	88	46	98
Iowa	30,276	29,875	27,314	11,221
Boone	2,385	2,182		
Polk	2,107	2,192		
Webster	2,014	2,197		
Kansas	17,096	15,144	15,716	5,681
Mc Pherson	2,680	2,507		
Saline	1,775	1,382		
Wyandotte	889	1,054		
Kentucky	189	222	104	263
Jefferson	—	108		
Louisiana	328	359	95	621
Orleans parish	163	170		
Maine	1,704	1,935	1,203	794
Aroostook	864	889		
Cumberland	222	298		
Maryland	305	347	88	412
Massachusetts	18,624	32,192	15,313	5,481
Essex	1,762	2,473		
Middlesex	2,932	6,225		
Norfolk	1,269	2,370		
Plymouth	1,550	2,393		
Suffolk	3,690	5,891		
Worcester	5,633	9,825		
Michigan	27,366	26,956	20,360	7,581
Marquette	4,303	3,190		
Menominee	4,021	1,890		
Muskegon	2,442	1,789		
Minnesota	99,913	115,476	96,293	32,161
Chisago	3,955	4,215		
Douglas	2,521	2,493		
Goodhue	3,695	3,224		
Hennepin	20,167	21,246		
Isanti	2,758	4,307		
Kandiyoki	2,752	2,880		
Marshall	2,025	2,568		
Meeker	3,249	2,976		
Ottertail	2,470	3,038		
Ramsey	12,212	10,263		
St. Louis	5,646	8,049		

Stat	I.	II.	III.	IV.
	I Sverige födda	I Sverige födda	Båda för. födda i Sv.	Fader eller moder född i Sverige
	1890	1900	1900	1900
Washington	3,399	2,886		
Wright	2,550	2,813		
Mississippi	305	303	190	348
Missouri	5,602	5,692	4,239	3,289
Jackson	1,992	1,931		
St. Louis City	876	1,116		
Montana	3,771	5,346	2,142	1,581
Cascade	612	906		
Silverbow	394	754		
Nebraska	28,364	24,693	24,599	7,959
Burt	1,355	1,186		
Douglas	6,847	4,846		
Phelps	2,404	2,128		
Polk	1,491	1,421		
Saunders	2,102	1,811		
Nevada	314	278	81	186
New Hampshire	1,210	2,032	743	411
Hillsboro	768	1,130		
New Jersey	4,159	7,337	3,221	2,991
Essex	617	1,400		
Hudson	1,097	2,091		
New Mexico	149	244	145	117
New York	28,430	42,708	19,851	11,706
Chautauqua	5,285	7,151		
Kings	9,630	14,695		
New York	7,069	12,394		
North Carolina	51	68	36	94
North Dakota	5,583	8,419	5,055	4,030
Cass	931	1,262		
Barnes	309	611		
Ohio	2,742	3,971	2,290	1,826
Ashtabula	676	915		
Cuyahoga	559	1,145		
Oklahoma	138	494	350	542
Oregon	3,774	4,555	2,653	2,306
Clatsop	478	684		
Multnomah	1,903	1,948		
Pennsylvania	19,346	24,130	17,630	5,243
Allegheny	2,814	3,891		
Elk	2,136	2,309		
McKean	2,504	3,018		
Philadelphia	1,626	2,143		

Stat	I. I Sverige födda 1890	II. I Sverige födda 1900	III. Båda för. födda i Sv. 1900	IV. Fader eller moder född i Sverige 1900
Warren	2,425	2,951		
Rhode Island	3,392	6,072	2,919	730
Kent	968	1,255		
Providence	2,070	4,303		
South Carolina	60	65	16	73
South Dakota	7,746	8,647	7,078	3,779
Clay	793	738		
Minnehaha	1,017	812		
Roberts	31	733		
Tennesee	332	337	145	329
Shelby	162	136		
Texas	2,806	4,388	3,508	2,290
Galveston	185	394		
Travis	978	1,259		
Williamson	574	779		
Utah	5,986	7,025	5,022	6,379
Cache	815	709		
Salt Lake	2,149	3,125		
Utah	595	635		
Vermont	870	1,020	489	200
Rutland	535	605		
Virginia	215	218	73	164
Washington	10,272	12,732	6,622	4,551
King	2,365	3,471		
Pierce	2,418	2,135		
Spokane	1,294	1,509		
West Virginia	72	132	28	192
Wisconsin	20,157	26,196	19,210	10,482
Burnett	1,541	1,784		
Douglas	1,572	3,557		
Marinette	1,407	1,848		
Polk	1,600	2,037		
Wyoming	1,357	1,727	1,028	681
Laramie	457	358		
Albany	286	344		
Förenta Staterna	478,071	574,625	423,913	176,576
Summa af kol II, III och IV för För. St.	—	—	—	1.175.114

Tab. V. I Sverige födda invånare i vissa stater 1850—1900.

Stat	1850	1860	1870	1880	1890	1900
California	162	1,405	1,944	4,209	10,923	14,549
Colorado	—	27	180	2,172	9,659	10,765
Connecticut	13	42	323	2,086	10,021	16,164
North Dakota South Dakota	—	—	380	3,177	13,329	8,419 8,647
Illinois	1,123	6,470	29,979	42,415	86,514	99,147
Iowa	231	1,465	10,796	17,559	30,276	29,875
Kansas	—	122	4,954	11,207	17,096	15,144
Massachusetts	253	685	1,386	4,756	18,624	32,192
Michigan	16	266	2,406	9,412	27,366	26,956
Minnesota	4	3,178	20,987	39,176	99,913	115,476
Nebraska	—	70	2,352	10,164	28,364	24,693
New Jersey	34	88	554	1,622	4.159	7,337
New York	753	1,678	5,522	11,164	28,430	42,708
Pennsylvania	133	448	2,266	7,575	19,346	24,130
Rhode Island	17	33	106	776	3,392	6,072
Utah	1	196	1 790	3,750	5,986	7,025
Washington	—	33	159	648	10,272	12,737
Wisconsin	88	673	2,799	8,138	20,157	26.196
Förenta Staterna	3,559	18,625	97,332	194,337	478,041	572,014

I Sverige födda invånare i några större städer 1870—1900.

Stad	1870	1880	1890	1900
Chicago	6,154	12,930	43,032	48,836
New York	1,558	3,194	7,069	28,320
Brooklyn	1,105	2,848	9,325	*
Minneapolis	—	3,188	19,398	20,035
Saint Paul	—	1,897	11,787	9,852
Boston	647	1,450	3,413	5,541
San Francisco	780	1,737	3,594	5,248
Omaha	—	—	6,265	3,968
Denver	—	455	3,622	3,376

* Inberäknade i New York 1900.

Tab. VI. Invånare i större städer 1890 och 1900.

Alla städer med minst 50,000 inv. och de viktigaste med mellan 25,000 och 50,000 äro upptagna. Sista kolumnen angifver antalet invånare födda inom landet af svensk härkomst i första led (endera eller båda föräldrarna födda i Sverige).

Stad	Invånare år		Svenskar 1900	
	1890	1900	I Sverige födda	Inf. af sv. föräldrar
Albany, N. Y.	94,923	94,151	65	52
Allegheny, Pa	105,287	129,896	186	190
Atlanta, Ga.	65,533	89,872	34	54
Baltimore, Md.	434,439	508,957	236	308
Birmingham, Ala.	26,178	38,415	16	26
Boston, Mass.	448,477	560,892	5,541	3,417
Bridgeport, Conn.	48,866	79,996	1,349	768
Brockton, Mass.	27,294	40,063	1,973	1,386
Buffalo, N. Y.	265,664	352,387	743	728
Butte, Mon.	10,723	30,470	529	397
Cambridge, Mass.	70,028	91,886	1,584	907
Camden, Mass.	58,313	75,935	111	164
Charleston, S C.	54,955	55,807	23	28
Chicago. Ill.	1,099,850	1,898,575	48,836	58,047
Cincinnati, O.	296,908	325,902	111	137
Cleveland, O.	261,352	381,768	1,000	835
Columbus, O.	88,150	125,560	72	66
Davenport, Ia.	26,872	35,254	361	451
Dayton, O.	61,220	85,333	31	55
Denver, Colo.	106,713	133,859	3,376	2,928
Des Moines, Ia.	50,093	62,139	1,907	2,053
Detroit, Mich.	205,876	285,704	267	300
Duluth, Minn.	33,115	52,969	5,047	4,061
Elizabeth, N. J.	37,764	52,130	218	225
Erie, Pa.	40,634	52,733	591	513
Evansville, Ind.	50,756	59,007	11	41
Fall River, Mass.	74,398	104,863	104	18
Grand Rapids, Mass.	62,278	87,565	912	842
Harrisburg, Pa.	39,385	50,167	11	20
Hartford, Conn.	53,230	79,850	1,714	812
Hoboken, N. J.	43,648	59,364	330	373
Holyoke, Mass.	35,637	45,712	72	32
Houston, Tex.	27,557	44,633	101	152
Indianapolis, Ind.	105,436	169,164	125	209
Jersey City, N. J.	163,003	206,433	899	1,025
Joliet, Ill.	23,264	29,353	951	796
Kansas City, Kan.	38,316	51,418	811	865
Kansas City, Mo.	132,716	163,752	1,869	1,891
Lawrence, Mass.	44,654	62,559	100	83
Lincoln, Neb.	55,154	40,169	427	844
Los Angeles, Cal	50,395	102,479	808	807
Louisville, Ky.	161,129	204,739	94	159
Lowell, Mass.	77,896	94,969	599	862
Lynn, Mass.	55,727	68,513	812	346

Stad	Invånare år		Svenskar 1900	
	1890	1900	I Sverige födda	Inf. af sv. föräldrar
Malden, Mass.	23,031	33,664	617	455
Manchester, N. H.	44,126	56,987	962	419
McKeesport, Pa.	20,741	34,227	1,283	1,265
Memphis, Tenn.	64,495	102,320	110	141
Milwaukee, Wis.	204,468	285,315	659	732
Minneapolis, Minn.	164,738	202,718	20,035	18,086
Mobile, Ala.	31,076	38,469	58	89
Nashville, Tenn.	76,168	80,865	29	32
Newark, N. J.	181,830	246,070	469	351
New Bedford, Mass.	40,733	62,442	180	70
New Britain, Conn.	16,519	25,998	1,811	1,172
New Haven, Conn.	81,298	108,027	1,376	1,002
New Orleans, La.	242,039	287,104	170	426
New York, N. Y.	1,515,301	3,437,202	28,320	19,322
Oakland, Cal.	48,682	66,960	994	1,015
Omaha, Neb.	140,452	102,555	3,968	3,886
Paterson, N. J.	78,347	105,171	235	184
Peoria, Ill.	41,024	56,100	528	603
Philadelphia, Pa.	1,046,964	1,293,697	2,143	1,776
Pittsburg, Pa.	238,617	321,616	1,072	810
Portland, Me.	36,425	50,145	231	346
Portland, Ore.	46,385	90,426	1,711	1,652
Providence, R. I.	132,146	175,597	2,755	1,590
Reading, Pa.	58,661	78,961	22	29
Richmond, Va.	81,388	85,050	26	34
Rochester, N. Y.	133,896	162,608	109	133
Rockford, Ill.	23,584	31,051	6,690	5,901
St. Joseph, Mo.	52,334	102,979	358	553
St. Louis, Mo.	451,776	575,238	1,116	1,338
St. Paul, Minn.	133,156	163,065	9,852	10,264
Salt Lake City, Utah	44,843	53,531	1,687	2,134
San Antonio, Tex.	37,673	53,321	49	43
San Francisco, Cal.	298,997	322,782	5,248	3,701
Scranton, Pa.	75,215	102,026	114	106
Seattle, Wash.	42,837	80,671	2,379	1,481
Sioux City, Ia.	37,806	33,111	1,460	1,590
Somerville, Mass.	40,152	61,643	556	454
Spokane, Wash.	19,922	36,848	1,168	971
Springfield, Mass.	44,179	62,059	600	390
Superior, Wis.	11,983	31,091	2,854	2,330
Syracuse, N Y,	88,143	108,373	90	76
Tacoma, Wash.	36,006	37,714	1,603	1,403
Toledo, O	81,434	131,822	112	162
Trenton, N. J.	57,458	73,367	94	66
Troy, N. Y.	60,956	60,651	75	55
Utica, N. Y.	44,007	56,383	17	30
Washington, D. C.	230,392	218,196	234	196
Waterbury, Conn.	28,646	45,859	397	270
Wilkesbarre, Pa.	37,718	51,721	192	212
Wilmington, Del.	61,431	76,508	261	207
Worcester, Mass.	84,655	118,421	7,542	4,585

Tab. VII. De allmänna skolorna 1902.

Antal invånare i åldern 5—18 år, antal i de allmänna skolorna inskrifna lärjungar, medelantal dagar undervisning pågått, antal lärare samt utgifter för skolväsendet inom hvarje stat. I utgifterna äro icke inberäknade statens omkostnader för högre undervisningsanstalter, lärareseminarier, universitet, fackskolor etc.

Stat	Inv. 5—18 år	In-skrifna	Skol-årets medel-längd	Lärare	Utgifter
N. Atl. St.					Dollars.
Maine	162,310	133,537	147	6,634	1,794,505
New Hampshire	90,400	67,250	140,05	2,376	1,167,464
Vermont	80,830	65,008	154	3,906	1,093,942
Massachusetts	634,510	468,188	185	13,622	14,179,947
Rhode Island	105,950	69,357	192	2,002	1,708,412
Connecticut	219,070	161,545	188,89	4,318	3,556,442
New York	1,806,940	1,268,625	177	36,636	37,737,654
New Jersey	496,380	336,664	186	7,938	6,976,118
Pennsylvania	1,733,400	1,163,509	166,4	30,640	23,027,678
S. Atl. St.					
Delaware	48,982	36,895	170,1	831	453,670
Maryland	336,230	224,004	190	5,036	2,549,497
District of Columbia	62,914	48,432	176	1,323	1,694,255
Virginia	595,470	381,561	122	9,008	2,012,359
West Virginia	302,157	236,015	118	7,306	2,199,350
North Carolina	650,700	464,669	86,9	8,731	1,287,276
South Carolina	478,480	272,443	87,3	5,832	985,394
Georgia	752,520	502,887	113	10,519	2,184,670
Florida	173,670	112,384	94	2,799	792,919
S. M. St.					
Kentucky	684,064	498,989	104,3	9,501	2,851,651
Tennessee	653,845	499,010	93	9,484	1,811,454
Alabama	640,500	365,171	102,5	6,303	1,057,906
Mississippi	537,310	387,488	97,6	8,515	1,472,433
Louisiana	469,100	198,896	120	4,271	1,236,648
Texas	1,067,710	712,629	101,91	16,170	5,216,672
Arkansas	456,920	340,695	91,5	7,723	1,592,110
Oklahoma	162,800	131,591	95	2,915	1,116,231
Indianterritoriet	156,190	22,121	159	618	425.036

Stat	Inv. 5—18 år	In-skrifna	Skol-årets medel-längd	Lärare	Utgifter
N. M. St.					Dollars.
Ohio	1,120,700	832,044	165	26,410	14,868,999
Indiana	699,600	560,224	146	16,039	9,216,082
Illinois	1,352,000	971,841	167	27,186	19,025,258
Michigan	661,450	510,031	164,2	16,054	7,965,700
Wisconsin	623,910	446,247	169	13,156	5,881,473
Minnesota	545,950	414,671	153,9	12,605	6,697,589
Iowa	636,050	560,173	160	29,073	9,213,709
Missouri	942,821	703,057	143	16,347	8,169,288
North Dakota	111,379	83,677	147	4,583	1,677,874
South Dakota	132,510	105,691	129	5,052	1,847,813
Nebraska	326,100	289,468	138	9,629	4,286,528
Kansas	441,500	389,272	125,75	11,709	4,804,563
Väst. St.					
Montana	58,240	42,400	107	1,221	879,882
Wyoming	22,100	14,512	110	570	253,551
Colorado	150,920	130,369	135	3,947	3,100,855
New Mexico	67,242	40,184	85	710	241,227
Arizona	36,070	19,203	125	457	376,685
Utah	93,199	74,578	147	1,593	1,399,186
Nevada	9,153	6,952	155,6	319	209,484
Idaho	51,700	46,117	124,2	1,238	689,636
Washington	156,270	136,624	116,3	4,159	2,805,455
Oregon	112,047	100,659	158	4,510	1,802,227
California	351,600	278,330	167,4	8,072	7,613,708
Sammanfattning.					
N. Atl. St.	5,329,790	3,733,683	177,3	108,072	92,242,162
S. Atl. St.	3,401,123	2,279,290	115,8	51,385	14,159,390
S. M. St.	4,828,439	3,156,590	100,6	65,500	16,780,141
N. M. St.	7,593,970	5,866,396	156,5	187,843	93,654,876
Väst. St.	1,108,541	889,928	143,9	26,796	19,371,896
För. St.	22,261,863	15,925,887	145	439,596	235,208,465

Anmärkning. Af lärarne äro 317,204 eller 72 proc. kvinliga.

Tab. VIII. Immigration.

Antal immigranter 1821—1890.

	1821—60	1861—80	1881—90	1891—00	Summa	Proc.
Canada och New Foundland	116,933	537,140	392,802	3,064	1,049,939	5,49
Tyskland	1,545,498	1,505,650	1,452,970	505,152	5,009,280	26,16
England	791,917	1,154,939	807,357	272,004	3,036,207	15,84
Irland	1,953,003	872,649	655,482	388,194	3,869,268	20,25
Sverige och Norge	36,126	320,543	568,362	321,281	1,246,312	6,53
Österrike-Ungarn	——	80,769	353,719	592,707	1,027,195	5,38
Italien	13,762	67,487	307,309	651,899	1,040,457	5,45
Ryssland och Polen	3,014	56,790	265,088	602,010	926,902	4,85
Öfriga länder	593,836	531,048	443,524	351,253	1,919,661	10,05
Summa	5,054,029	5,127,015	5,246,613	3,687,564	19,115,221	100

Antal svenska immigranter till Förenta Staterna från 30 Juni 1869 till 30 Juni 1903.

Årtal	Antal	Årtal	Antal	Årtal	Antal	Årtal	Antal
1869	24,224	1879	11,001	1889	35,415	1899	12,797
1870	13,443	1880	39,186	1890	29,632	1900	18,650
1871	10,699	1881	49,760	1891	36,880	1901	23,331
1872	13,464	1882	64,607	1892	43,247	1902	30,894
1873	14,303	1883	38,277	1893	38,077	1903	46,028
1874	5,712	1884	26,552	1894	18,608		
1875	5,573	1885	22,248	1895	15,683	Summa	876,297
1876	5,603	1886	27,751	1896	21,177		
1877	4,991	1887	42,836	1897	13,162		
1878	5,390	1888	54,698	1898	12,398		

Tab. IX. Jordbruksstatistik.

Spanmålsskörd 1900 och 1903.

	Acres år		Skörd mill. bush.		Bush. per acre	
	1900	1903	1900	1903	1900	1903
Majs	83,321,000	88,092,000	2,105,1	2,244,2	25,3	25,5
Hvete	42,495,000	49,465,000	522,2	637,8	12,3	12,9
Hafre	27,365,000	27,638,000	809,1	784,1	29,6	28,4
Råg	1,591,000	1,907,000	24,0	29,4	15,1	15,4
Korn	2,894,000	4,993,100	58,9	131,9	20,4	26,4

De förnämsta majsproducerande staterna voro år 1900: Iowa 305,9; Illinois 264,2; Nebraska 210,4; Missouri 180,7; Kansas 163,9; Indiana 153,2; Ohio 106,9 och Texas 82 mill. bush. Summa 1,467,2 mill. bush. eller 70 proc. af hela landets majsskörd.

De förnämsta hveteproducerande staterna voro år 1903: Kansas 87,3; Minnesota 70,7; North Dakota 55,2; South Dakota 47,3; Nebraska 42,2; Ohio 28,3; Pennsylvania 26 och Oklahoma 24,5 mill bush. Summa 381,5 mill bush. eller 60 proc. af hela landets hveteskörd.

För 1901 var skörden i Kansas 99,1, i Minnesota 80,1 och i Washington 34,5 mill. bush.

Höskörden 1903.

Stat.	Acres.	Tons.	Stat.	Acres.	Tons.
N. Y.	4,813,400	6,065,000	Ill.	2,775,000	4,273,000
Ia.	3,164,000	5,632,000	O.	2,741,000	3,892,000
Pa.	3,072,300	3,902,000	Mich.	2,215,500	3,035,000
Mo.	3,022,500	4,745,000	För. St.	39,934,000	61,306,000

Bomullsskörden 1902.

Stat.	Balar. *	Stat.	Balar.	Stat.	Balar.
Fla.	2,587,300	Ala.	1,011,300	La.	912,000
Ga.	1,509,200	Ark.	999,600	N. C.	568,900
Miss.	1,451,600	S. C.	948,200	För. St.	11,079,000

Tobaksskörden 1903.

Stat.	Pounds.	Stat.	Pounds.	Stat.	Pounds.
Ky.	267,260,000	Va.	120,913,000	Tenn.	49,839,000
N. C.	134,728,000	O.	51,064,000	För. St.	815,972,000

Antal husdjur den 1 Jan. 1904.

Hästar 16,736,000; mulåsnor 2,758,000; mjölkkor 17,420,000; oxar och annan nötboskap 43,630,000; får 51,630,000; svin 47,009,000.

* 1 bal lika med 500 pounds.

Tab. X. Bärgsbruk.

Mängd och värde af mineraliska produkter år 1898 och 1902.

	1898		1902	
	Mängd	Värde * dollars	Mängd	Värde * dollars
Metalliska produkter.				
Tackjärn, long tons	11,773,934	116,577,000	17,821,307	372,775,000
Silfver, troy ounces	54,438,000	70,384,485	55,500,000	71,757,000
Guld, troy ounces	3,118,398	64,463,000	3,870,000	80,000,000
Koppar, pounds	526,512,987	61,865,276	659,508,644	76,568,954
Bly, short tons	222,000	16,650,000	270,000	22,140,000
Zink, short tons	115,399	10,385,910	156,927	14,625,596
Kvicksilfver, flaskor om 76 1-2 pounds	31,092	1,188,627	34,291	1,467,848
Aluminium, pounds	5,200,000	1,716,000	7,300,000	2,284,590
Icke metalliska produkter.				
Stenkol, bituminösa, short tons	166,592,023	132,586,313	260,216,844	290,858,483
Stenkol, Pa. antracit, long tons	47,663,076	75,414,537	** 36,940,710	76,173,586
Sten	———	36,607,264	———	64 559,099
Petroleum, fat om 42 gallons	55,364,233	44,193,359	88,766,916	71,178,910
Naturlig gas	———	15,296,813	———	30,867,668
Tegellera	———	9,000,000	———	15,000,000
Cement, fat †	12,111,208	9,859,501	25,753,504	25,366,380

Af tackjärn producerades 1900 i Pennsylvania 8,117,000, i Ohio 3,631,400, i Illinois 1,730,200 och i Alabama 1,472,200 long tons.

* Det uppgifna värdet är för tackjärn och de icke metalliska produkterna värdet vid produktionsorten ("spotvalue"); för silfver och guld myntvärdet. Handelsvärdet är för silfver endast omkring hälften af myntvärdet.

** På grund af sträjk i Pennsylvanias antracitdistrikt betydligt mindre än den normala produktionen. För år 1903 utgjorde Pennsylvanias antracitproduktion 67,172,000 tons med ett värde af 135,000,000 dollars vid produktionsorten.

† Om 300 pounds för naturlig cement och 400 pounds för konstgjord Portland cement.

Tab. XI. Utrikes handel.

Årliga medelvärdet (i doll.) af in- och utförsel 1871—1903.

	1871—80	1881—90	1891—95	1896—1900	1900—03
Inf.	535,000,000	692,000,000	818,000,000	741,000,000	915,000.000
Utf.	575,000,000	750,000,000	876,000,000	1,136,000,000	1,403,000,000

In- och utförsel 1903.

	Utf. från F. St.	Inf. till F. St.
Storbrittanien och Irland	517,000,000	190,000,000
Tyskland	191,000,000	120,000,000
Canada	113,000,000	55,000,000
Holland	77,000,000	23,000,000
Frankrike	75,000,000	90,000,000
Cuba	20,000,000	63,000,000
Öfriga länder	447,000,000	485,000,000
Summa	1,440,000,000	1,026,000,000

De viktigaste införselartiklarne 1903 voro socker 72,1, kemikalier 64,4, kaffe 59,2, hudar och pälsverk 58, bomullsvaror 52,5, järn och stålvaror 51,6 samt råsilke 50 mill. doll.

Af hela utförselvärdet kommo 873 mill. doll., 62,7 proc., på jordbruket, 407 mill., 29,3 proc., på fabriksindustrien, 58 mill., 4,1 proc., på skogsbruket samt 39 mill., 2,8 proc., på bärgsbruket.

Bland exporterade jordbruksprodukter äro de förnämsta bomull 316, hvete och hvetemjöl 162, majs och majsmjöl 42, kött och slakteriprodukter 175, lefvande djur 35 samt tobak 35 mill. doll.

Fabriksindustriens förnämsta exportartiklar äro järn och stål samt varor tillverkade häraf, hvilka 1903 hade ett sammanlagdt värde af 97 mill. doll. Därnäst komma renad bärgolja med 61, koppar och kopparartiklar med 40 samt bomullsvaror med 32 mill. doll.

Handeln med Sverige 1903.

Utförsel från F. St. till Sverige	5,700,000
Införsel till F. St. från Sverige	3,390,000

De förnämsta exportartiklarne äro bomull 1,310,000, bärgolja 1,120,000, kött och slakteriprodukter 800,000, hvete och hvetemjöl 400,000 samt järn- och stålvaror, maskiner, jordbruksredskap etc. 400,000 doll.

De förnämsta importartiklarne äro järn och stål samt varor förfärdigade häraf 2,482,000, hudar och skinn 266,000, tändstickor 107,000 samt bomullsvaror 66,000 doll.

Järnvägarnes tillväxt från 1830 till 1903.

Årtal	1830	1850	1870	1880	1890	1900	1902
Längd i mil	23	9,021	52,922	93,262	166,703	199,334	203,132

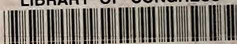
REGISTER.

NORDAMERIKA

AF

OLOF A. NILSSON

LIBRARY OF CONGRESS
0 024 449 330 0